

KENT

SAYI
012
OCAK-NİSAN
2024

ÇÖZÜM ÜRETEN KENTLER

DAYANIKLILIK VE ÖTESİNE BİR YOLCULUK

MARUF23, 140 oturumda 5 binden fazla katılımcı ve 380'den fazla konuşmacıyı buluşturdu.

YAPAY ZEKA VE ŞEHİRLER

Mimari, kentsel tasarım, iklim eylemi, sosyal politika geliştirmede yapay zekanın entegrasyonu neleri değiştirecek?

KEDİ VE ŞEHİR

Tokyo'nun gökdelenleri, tıklım tıklım trenleri ve saklı yaşamların sürdüğü evleri arasında bir sokak kedisi ile yolculuk.

EDİTÖRDEN

Sene sonlanırken yılın en'leri listeleri dolaşıma girer. Benim her yılın sonunda merakla beklediğim şeylerden biri de yılın kelimesi olur. AI yani yapay zeka Collins Dictionary tarafından, ChatGPT de The Economist tarafından yılın kelimesi seçildi. Üretken yapay zeka, ChatGPT gibi "büyük dil modelleri"nin piyasaya sürülmesiyle 2023'te geniş bir kamuoyunun farkına vardığı bir teknoloji oldu. Tek bir tuşla 'sanat eseri' yaratabilen Dall-E ve Midjourney'nin adını da sıkça duyduk. Dünyanın her yerinde insanlar bu tür uygulamalarla oynuyor ve hatta bunları iş akışlarına entegre etmeye başladı. Aslında zaten çevrimiçi olarak yaptığımız her şeyde yapay zekayı kullanıyorduk ama farkında değildik çünkü uygulamaların içinde bir nevi gizli durumdaydı.

İnsanlar yapay zekanın kısa, orta ve uzun vadede kendileri üzerinde yaratacağı etkinin farkına varmaya başladı. Dünya Ekonomik Forumu'nun İşlerin Geleceği Raporu'na göre işverenler, beş yıl içinde tüm işlerin neredeyse dörtte birinin teknolojiden etkileneceğini ve işyerinde ihtiyaç duyulan becerilerin %44'ünün değişeceğini öngörüyor. Yapay zeka konusu çelişkilerle dolu. Bir yandan dünyayı iyileştirme potansiyeline sahip bir yandan da sosyal ayrımları derinleştirme ve milyonlarca insanı işsiz bırakma gibi tehditler barındırıyor.

Yapay zeka teknolojisi çok güçlü ancak genel amaçlı bir teknoloji, sadece tek bir şey için kullanışlı değil. Sağlık sistemlerinin tıbbi kayıtları işleme biçimini iyileştirmesine ya da müşteri hizmetlerine yardımcı olabilir, yasal belgelerin işlenmesini daha verimli hale getirebilir. Biz de Kent'in bu sayısında şehir hayatını etkileyen tasarım, ürün ve hizmetlerde, şehir planlamadan mimariye, ulaşımdan göçe, çevre yönetiminden yönetişime yapay zeka nasıl kullanılıyor ve neleri değiştirebilir anlamaya çalıştık. İç işleyişi son derece teknik olsa da herkes nasıl çalıştığına ilişkin temel ilkeleri ve sebep olduğu endişeleri anlamalı diye düşünüyoruz.

İnsan faydasına kullanılan birçok icat gibi yapay zeka da iyiye de kötüye de kullanılabilir. Kötüye kullanılabilir diye bugün hayatımızın merkezinde yer alan ve nimetlerinden faydalandığımız hangi büyük icatlardan vazgeçerdik? Yapay zekanın herkesin erişebileceği, insanlığın ortak malı haline geldiğini görmek, herkesin anlayıp faydalı bir şekilde kullanabileceğini görmek. Uzun vadede insanlığın varmak istediği nokta bu.

Hatice Çetinlerden

SAYI: 012/2024
ISSN: 2717-7343

İMTİYAZ SAHİBİ

Marmara Belediyeler Birliği adına
Tahir Büyükkakın

GENEL YAYIN YÖNETMENİ

M. Cemil Arslan

EDİTÖR

Hatice Çetinlerden

SORUMLU YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ

Emrehan Furkan Düzgiden

YARDIMCI EDİTÖR

İpek Arsoy

KENT dergisi, Marmara
Belediyeler Birliği tarafından
yayınlanmaktadır.

İLETİŞİM

Marmara Belediyeler Birliği
Sarıdemir Mah. Ragıp Gümüşpala
Cad. No: 10 Eminönü 34134
Fatih / İstanbul
E-posta: info@mbb.gov.tr
Telefon: +90 (212) 402 19 00
Faks: +90 (212) 402 19 55

GRAFİK TASARIM

Sonntag Agency

KAPAK

Kapak fotoğrafı Damiano Cerrone
tarafından UrbanistAI ile üretilmiştir.

BASKI

İhlas Gazetecilik A.Ş.

* İmzalı yazılarda ifade edilen görüşler
yazarlarına aittir.

SAYI 012 // OCAK - NİSAN 2024

10
DÖRT GÜNLÜK "DAYANIKLILIK
VE ÖTESİ"NE YOLCULUK

70

SKA 9:
SANAYİ, YENİLİKÇİLİK
VE ALTYAPI

78

BİR GENÇ
MİMARIN LOZAN'DAKİ
ANILARI

84

23 ÜLKE, BİNLERCE
ŞARKI, 1 ŞEHİR: VOICEUP
A CAPELLA FESTİVAL

28

KENTSEL GELİŞİM SÜRE-
CİNDE YAPAY ZEKA İLE
BÜTÜNLEŞME

36

GELECEK ŞEHİRLERİN
TASARIMINDA
YAPAY ZEKA VE KATI-
LIMCI YAKLAŞIM

90 KEDİ VE ŞEHİR

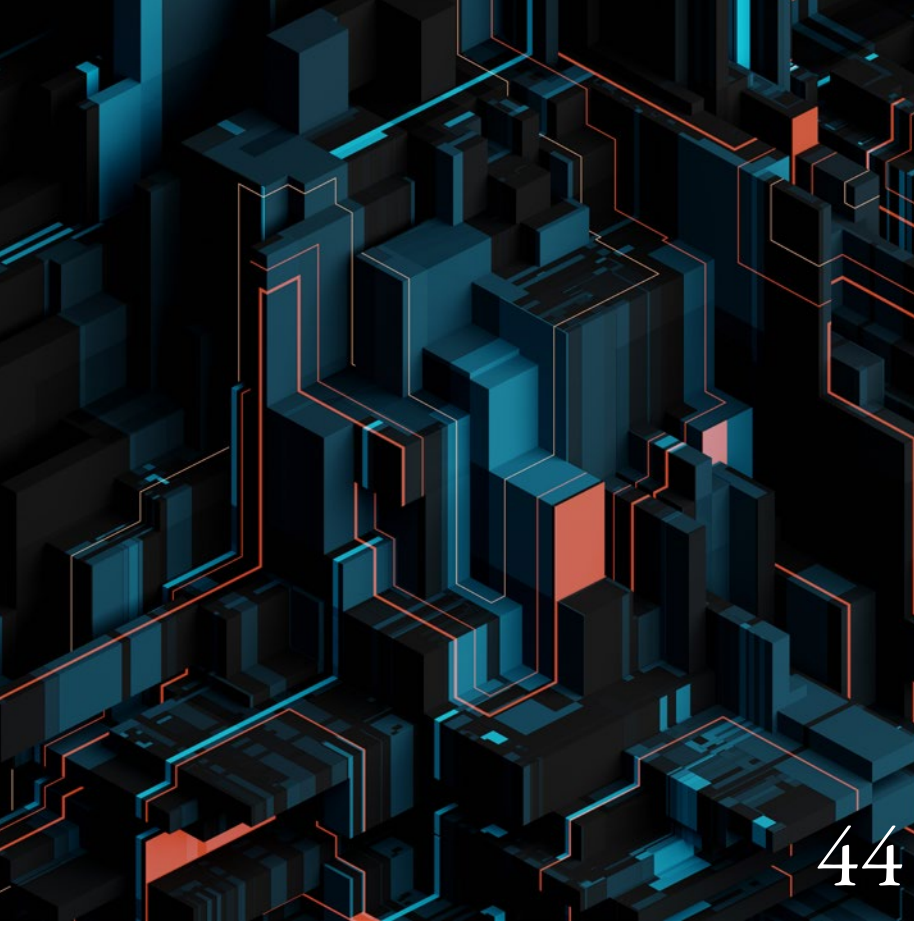
96 BELEDİYELERİN ANA GÖREVİ ÜZERİNE

102 FATİH BELEDİYE BAŞKANI
M. ERGÜN TURAN İLE KENTE DAİR

110 İKLİM KRİZİNE KARŞI TÜRKİYE'DEN
KÜRESEL BİR SES: AVCILAR EKO-BİL

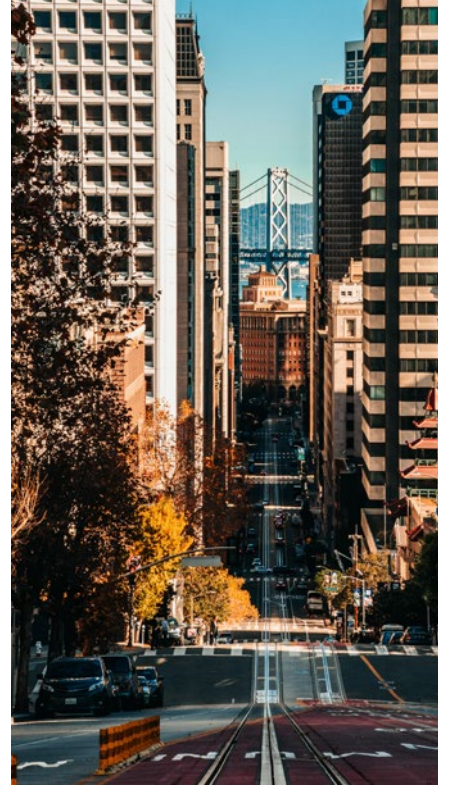
114 KENTTE YENİ BİR YOLCULUK:
34 DAKİKA İSTANBUL

116 LUBLİN BELEDİYE BAŞKANI
KRZYSTOF ZUK İLE KENTE DAİR

44

ŞEHİR PLANLAMA VE YAPAY ZEKA:
UYGULAMALI BİR BAKIŞ AÇISI

50

YAPAY ZEKA ŞEHİRDE:
UYGULAMALAR, RİSK-
LER, ÖNERİLER

58

BLADE RUNNER VE GELECEĞİN
EKLEKTİK KENT TASARIMLARI

64

YOK-YERLER BUGÜN?

MBB MECLİSİ DÖNEMİN SON TOPLANTISINDA BULUŞTU

Marmara Belediyeler Birliği (MBB) 2023 Yılı II. Meclis Toplantısı, 2 Kasım 2023 tarihinde İstanbul'da gerçekleştirildi. 2024 Yerel Seçimleri öncesinde yapılan son toplantıda MBB ve Kocaeli Büyükşehir Belediye Başkanı Tahir Büyükakın beş yıllık dönemi değerlendirdi. Başkan Büyükakın, dönem boyunca ülkemizin karşılaştığı zorluklar, uluslararası krizler ve gelişmeler karşısında toplum refahı için birlikte çalışmanın ve dayanışmanın ne kadar kritik olduğunun altını çizdi.

Büyükakın; "MBB, müsilaj meselesinde kuruluş misyonuna uygun oldukça başarılı bir rol üstlendi. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı ile sürecin her noktasında birlikte çalıştık; önemli adımlar atıldı, hayırlı sonuçlar alınıyor. MBB olarak önümüzdeki dönemde Marmara Denizi ile ilgili ilave aksiyon almamız zorunlu görünüyor. Susurluk ve Ergene havzalarından

gelen kirlilik, peynir ve zeytin üreten firmaların sebep olduğu sıkıntılar, Karadeniz'den gelen kirlilik gibi konular var. Mevcut hal devam ederse bu denizin ölümüne sebep olunur. Ciddi aksiyonlar alıp bu konuyu unutturmamalıyız, bu denizi sadece müsilaj zamanında hatırlamamalıyız. Tüm aktörleri harekete geçirmeliyiz." dedi.

Afetler için somut ve zorluklara karşı kararlı adımların atılmasını gerektiğini söyleyen Başkan Büyükakın; "Ne zaman kapımızı çalacağı belli olmayan bir deprem konusu var. Depreme hazırlıklı ilgili ayrı bir mesai harcanması, büyük bütçeler ayrılması gerekiyor. İnsanları deprem değil, bina öldürür. En kısa sürede Marmara Bölgesi özelinde afet anı ve sonrasını yönetecek bir teşkilat kurmak, bölge genelinde bütüncül bir plan oluşturmak gerekiyor." dedi. 🗣️

SIFIR ATIK YÖNETİMİNDE KARŞILAŞILAN GÜÇLÜKLER VE SÜRDÜRÜLEBİLİR ÇÖZÜMLER KONUŞULDU

Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı tarafından yürütülen Sıfır Atık Projesi kapsamında "Sıfır Atık Yönetiminde Karşılaşılan Güçlükler ve Sürdürülebilir Çözümler Çalıştayı" Marmara Belediyeler Birliği (MBB) Çevre Platformu üyelerinin katılımıyla gerçekleştirildi. Toplantıda; Sıfır Atık Yönetim Sisteminin Yerelde Mevcut Durumunun Değerlendirilmesi, Zorlayıcı Unsurlar ve Çözüm Önerileri, Atık Getirme Merkezleri (AGM) Fayda-Maliyet Perspektifinden İşlevselliğinin Değerlendirilmesi ve Bağımsız Atık Toplayıcılarının Yerelde Sıfır Atık Yönetim Sistemine Etkileri ve Sisteme Entegrasyonun Değerlendirilmesi olmak üzere üç temel konu üzerine tartışmalar gerçekleştirildi. Çalıştay içeriğinin MBB tarafından derlenerek bir sonuç raporuna dönüştürülmesi ve ilgili mercilere ulaştırılması hedeflenmektedir. 📌

ŞEHİR & TOPLUM "BELEDİYELERDE MALİ YÖNETİM" KONUSUYLA RAFLARDA

Şehir & Toplum'un yeni sayısı, okurlarla "Belediyelerde Mali Yönetim" konusunu buluşturuyor. Bu sayıda, yerel yönetimlerin artan ve çeşitlenen hizmetleri sağlamak için gerekli mali yükleri nasıl karşılayabilecekleri ve finansman kaynaklarını nasıl çeşitlendirebilecekleri odağa alınıyor. Aynı zamanda, yeterli finansman kaynaklarına erişme ve bunları etkili bir şekilde kullanabilme konusunda farklı yaklaşımları ele alarak, katılımçılık, hesap verebilirlik ve şeffaflığı sağlamak amacıyla vatandaşların beklentilerini dikkate alıyor. 📌

YENİLENEN AVRUPA KENTSEL ŞARTI VE BELEDİYELER RAPORU YAYINLANDI

Marmara Belediyeler Birliği, Avrupa Konseyi Yerel ve Bölgesel Yönetimler Kongresi'nin 30. yılında ikinci kez güncellenen Avrupa Kentsel Şartının ve Avrupa Konseyi'nin yerel yönetimlerce bilinirliğini araştırmak amacıyla kapsamlı bir çalışma gerçekleştirdi. Raporda belediyelerin imzasına açılan Avrupa Kentsel Şartı'nın önemini ve yıllar içerisinde kentlerin ihtiyacına göre nasıl değiştiği ele alınıyor. Rapor, Avrupa Kentsel Şartı'nın 30 yıllık serüvenini, 24-26 Ekim 2023'te kabul edilen güncellenmiş haliyle inceleyen aynı zamanda Türkiye'deki belediyeler açısından Şart'ın

anlamını saptamayı hedefliyor. Avrupa'daki kentsel yaşam koşullarındaki değişiklikler, pandemi sonrası gelişmeler ve yeşil yeni düzen politikalarının Türkiye'deki yerel yönetimler üzerindeki

etkileri de rapor kapsamında ele alınıyor. Rapor, Avrupa Kentsel Şartı'nın belediyeler nezdindeki bilinirliğini belirlemek ve yerel yönetimlere rehberlik edebilecek bir kaynak sunmayı amaçlıyor. 🌟

YEREL YÖNETİMLERDE ÇOCUK KÜTÜPHANELERİ EĞİTİMİ GERÇEKLEŞTİRİLDİ

Marmara Belediyeler Birliği Yerel Yönetim Akademisi, İstanbul belediyelerine yönelik "Çocuk Kütüphaneleri Eğitimi" düzenledi. Eğitimde yerel yönetimlerin sorumluluk alanında bulunan çocuk kütüphanelerine odaklanarak temel hizmet ilkeleri, mekân özellikleri, etkili ve sürdürülebilir yönetim ve uluslararası standartlar gibi konular ele alındı. 🌟

Tolga Ahmetler

DÖRT GÜNLÜK "DAYANIKLILIK VE ÖTESİ"NE YOLCULUK

Marmara Belediyeler Birliği tarafından Marmara Urban Forum'un (MARUF) üçüncüsü 4-6 Ekim 2023'te İstanbul Kongre Merkezi'nde, 7 Ekim'de Dünya Büyükşehirler Günü kapsamında Hilton İstanbul Bosphorus'ta gerçekleştirildi. Dayanıklılık ve Ötesi temasıyla düzenlenen MARUF23, 4 gün boyunca 120'den fazla partnerin desteğiyle 140'ı aşkın oturumu, 45'ten fazla ülkeden 380'den fazla konuşmacıyı 5000'den fazla katılımcıyla bir araya getirdi. 20 kent rotası, 6 sergi ve 4 film gösterimiyle keyifli bir deneyim yaşattı.

✦ HATİCE ÇETİNLERDEN - İPEK ARISOY

🕒 36 DAKİKA

MARUF23'ün açılış konuşmasını yapan Marmara Belediyeler Birliği ve Kocaeli Büyükşehir Belediye Başkanı Doç. Dr. Tahir Büyükkakın, küresel meselelere cevap vermede elimizdeki kurumların ve karar alma mekanizmalarının yetkinliğinin ne kadar önemli olduğunu vurgularken, bu yılki MARUF'ta dayanıklılık kavramını merkeze almak istediklerini belirtti.

Başkan Büyükkakın, kentlerin maruz kaldığı şoklara, krizlere karşı tahminlemenin önemine, bu krizlerin nasıl bir sistem ile yönetilmesi gerektiğine değindi ve şöyle konuştu: "Sistemin iyi olanı teşvik edici, kötü olanı caydırıcı, açık sistem olarak inşa edilmesi halinde belirsizliği olabildiğince

öngörülebilir hale getirmiş olursunuz. Yönetimsel açıdan baktığınızda dayanıklılık için açık bir

sisteme ihtiyacımız var. Karmaşıklaştırmak yerine detaylandırmak lazım. Basit güzeldir."

MARUF
MARMARA
URBAN
FORUM
CITIES
DEVELOPING
SOLUTIONS

MARUF
MARMARA
URBAN
FORUM

MARUF
MARMARA
URBAN
FORUM

Information

Information

Information

Information

Information

Information

Information

MARUF23 yaratıcı ekibiyle birlikte yaptığımız röportajla MARUF23'ün etkinlik çeşitlerinden mekan tasarımına, tema belirlenmesinden MARUF'un geçmişine dair birçok konuyu ötesine geçerek ele aldık.

MBB Genel Sekreteri olmanızın yanı sıra 2019 yılından bu yana MARUF'un genel koordinatörlüğünü üstleniyorsunuz. MARUF, bugün itibarıyla geldiği noktada Türkiye'deki yerel yönetimler için ne ifade ediyor?

M. Cemil Arslan: Biz bir yerel yönetim birliğiyiz. Yerel yönetimler demokratik, siyasi ve vatandaşa en yakın, onların gündelik hayatına dokunan kurumlar. Dolayısıyla da problemlerin çözümü noktasında kentte yaşayan insanların aklına gelen ilk kamu kurumu yerel yönetimlerdir. Bu açıdan son derece önemli MARUF'un konumlanması. MARUF'u tasarlarken, kurgularken eylem odaklı,

somut, pratik sorunlara çözüm arama platformu olarak konumlandık.

MARUF'un hem bu pratik eklenli çözüm arayışına zemin teşkil etmesi hem ilgili bütün paydaşları bir araya getiren ve sektörler arası holistik bir bakış açısını temsil etmesi hem de farklı kuşakları yani çok tecrübeli, insanlarla bilgiye sevdalı, geleceğini kurgulamaya çalışan planlama, siyaset, sosyoloji öğrencilerini bir araya getirmesinin çok değerli olduğunu düşünüyorum.

Bence MARUF'un çok temel özelliklerinden bir tanesi de isminden renklerine, içeriğine kadar hiçbirinin birine, bana ya da bir başkasına ait olması, MARUF ekibi tarafından birlikte kurgulanmasıdır. Kuşkusuz dışarıdan çalışmamıza dahil olan destekçiler, partnerler de var. Dolayısıyla aslında MARUF'un konumlandığı yer, aynı zamanda MARUF'un üretiliş biçimini de belirledi. Bu açıdan da tam söylediğini yapan ya da iddia ettiği şeyi önce kendisi kurgulayan bir yapı.

Küresel ölçekte kentlerin krizlere çözüm üretme hususunda üstlendikleri roller ve taşıdıkları potansiyel açısından uluslararası kent forumları nereye konumlanıyor?

M. Cemil Arslan: Her ülkenin ve her şehrin kendine özgü bir kültürü var. Biricik bir coğrafi mekanı, yaşam pratikleri, sosyal kabulleri var. Çözüm olanaklarının o kentte, o kentin özgün olanaklarıyla bulunması gereken sorunları var. Fakat diğer taraftan küreselleşmeyle hızlanan bir de küresel bazı ortak konular var. Mesela yaşam kalitesinin yükseltilmesi. Artık her kent, her yurttaşın ilgilendiği bir alan. Demokratik ve açık sistemlerin

“
Yönetimsel açıdan baktığınızda dayanıklılık için açık bir sisteme ihtiyacımız var. Karmaşılaştırmak yerine detaylandırmak lazım. Basit güzeldir.
 ”

kurulması herkesin ortak meselesi. İnsan onuruna yaraşır bir iş sahibi olmak, geçimini sağlamak, insanın barınabileceği bir konutunun olması, güçler arası denge ve denetim sisteminin kurulması evrensel bir mesele.. Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarının çok büyük bir kısmının kentsel alanda uygulanmadıkça başarılmayacağını söylüyor uzmanlar. Çok büyük bir kısmının bilhassa kent yönetimleri tarafından uygulanması gerektiğini söylüyorlar. MARUF bir taraftan da bu tür küresel meselelere yerel aktörlerin nasıl cevap verdiği, nasıl çözüm geliştirdiğine ilişkin bir adres olma yolunda ilerliyor. Hem kurumlar iyi uygulamaları bir şekilde tartışıyor hem de insanlar birbirlerinden öğreniyorlar. MARUF gelecekte sadece bu iyi uygulamaları pasif bir şekilde tartışan değil, aynı zamanda gelecekte nasıl olması gerektiği konusunda yön belirleyen bir platforma dönüşmek üzere.

MBB'nin 50 yıllık tarihine yönelik retrospektif bir değerlendirmede MARUF nasıl bir yer tutuyor?

M. Cemil Arslan: MBB'nin 50. yılına yaklaşırken şunu söyleyebilirim: Türkiye'de kurumların bana göre, en büyük zaaflarından bir tanesi, kurumsal süre-

lilik konusundaki zaaf. MARUF MBB'nin yaklaşık 50 yıllık bu sürekliliğini sağlama yolunda, MBB'ye çok önemli fırsatlar verdi. Hatırlayalım, ilk MARUF'ta da son MARUF'ta da kurucu başkanımız da vardı, o günkü başkanımız da vardı. Geçmişle irtibatı, 50 yıllı irtibatı çok şey ifade ediyor. Yeteneğiniz ve birikiminiz ne olursa olsun, aslında bir kurumda, yıllar içerisinde oluşmuş ve kültüre dönüşmüş şeyler sizi etkiler. Dolayısıyla eğer bugün bir başarı varsa, bu başarının arkasında muhakkak surette 50 yılın birikimi, öyle ya da böyle vardır. Dolayısıyla orada kadir-

şinas olmak son derece değerli bir şey. Marmara Belediyeler Birliğinin zaten böyle bir kültürü var. Ama MARUF sanki bunu ayrıca ispatlanma aracı oldu. Bunun da başka insanlara heyecan verdiğini görüyorum doğrusu. Bir de MBB'nin misyonunun ne olması gerektiği konusunda yeniden bazı hatırlatmalarda bulundu. Birlik kavramından yola çıkarak, farklı ölçekteki, farklı politik partiler tarafından yönetilen kentlerin ancak bir araya gelerek çözüm geliştirebileceklerine ilişkin inancımız biraz daha pekişti. MBB'nin 50 yıllık birikimi bize çeşitli konularda o

güne kadar atılmayan adımları atma gücü verdi. Bu konuda bize cesaret verdi.

MARUF katılımcılarına nasıl bir forum deneyimi sunuyor? Kent sinemasından kent kütüphanesine, kent rotalarından sergi ve atölyelere uzanan bir yelpaze göze çarpıyor. Bu çeşitlilik neyi amaçlıyor?

Ezgi Küçük Çalışkan: MARUF sadece kentlerin ve kentleşme pratiklerinin sorun alanlarına çözüm arayışı ile yetinmiyor aslında. Forumun planlanma sürecinden etkinliğin sonrasında, birlikte düşünme ve üretme

süreçlerine, çağrısına çıktığı yeniden düşünme, farklı düşünme, birlikte hareket etme ve birlikte öğrenme deneyimini de katıyor. MARUF'tan edinilecek 'know-how' ya da forumun olanaklarıyla kurulacak iletişim ve etkileşim için tek taraflı bilgi ve deneyim aktarımının hâkim olduğu bir sistemden ziyade kent sineması, kent kütüphanesi, kent atölyesi, Play Marmara, networking odası ve hatta forumun gerçekleştiği dört duvarın dışında kentin içinde gerçek deneyimi sorguladığımız kent rotaları gibi araçlarla foruma katılımı çeşitli artırıyoruz.

MARUF'un "Çözüm Üreten Kentler" mottosu kapsamında her bir etkinlik biçiminde "çözüm"e ilişkin neler bulmak mümkün?

Ezgi Küçük Çalışkan: Bu forumun "Çözüm Üreten Kentler" vurgusu da kurumlardan bireylere kadar geniş bir yelpazede, çeşitli toplumsal grupların kentli olma ya da kentsiz olma, kentli yaşamın domine ettiği tüm insani ve ekolojik kaynak ve süreçlerin farklı perspektiflerden ele alınmasını sağlıyor. MARUF'un bir oturumunda uygulamaya dönük, pratik çözüm önerileri bulunabileceği gibi, problemlere çözümcü yaklaş-

manın ve çözüm bulmanın nasıl mümkün kılınabileceğini ortaya koymaya çalışan içerikler bulmak da mümkün. Belediyelerin farklı iş birlikleri ile etkili sonuçlar aldıkları ve 8 dakika gibi kısıtlı bir sürede katılımcılara sundukları İyi Uygulama Çarşısı gibi etkinlik türleri daha çok somut çözümleri gözler önüne sererken oyun yöntemi ile strateji geliştirilen bir ulaşım atölyesinde daha çok sunulan hayali sorunlar karşısında nasıl yol alınabileceği deneyimleniyor.

“
MARUF'u kurgularken sorunlara eylem odaklı, somut, pratik çözümler arama platformu olarak konumlandırdık.
”

MARUF oturumları bu yıl Derin Dalış, Hızlı Bakış, Balon mu, Değil mi? ve Yerel Eylem modlarıyla düzenlendi. Bu modlar, içeriklerin aktarılmasına nasıl bir fayda sağladı?

Ezgi Küçük Çalışkan: Bu yıl MARUF oturum kurgularını da standartların dışına çıkartarak çeşitlendirdi. Neyi ne kadar aktarmak istediğimizi ve hangi konuları tartışma konusu yapmayı arzuladığımızı da gösteren dört temel oturum modu kurguladık. Bunları oturum süresi, oturum konusu ve oturumun iç kurgusu eksenlerinde ayrıştırdık. “Derin Dalış” oturumları, 90 dakikalık oturum süresi ile en uzun ve MARUF23’ün ana teması olan “Dayanıklılık ve ötesi” için temel oluşturan yedi ana içeriğin yer aldığı oturumlar oldular. Yönetişim, sosyal dayanıklılık, çevresel dayanıklılık, kültürel dayanıklılık, ekonomik dayanıklılık, kamusal alan tasarımı

ve Marmara Bölgesi’nin depreme dayanıklılığı meseleleri ele alındı. “Hızlı Bakış” oturumları ise tersine 30’ar dakikalık süresi ile bir konuda daha odaklı ve hızlı içeriğe ulaşmak isteyen katılımcılar için en kısa oturumlar olarak yer aldı. 60 dakikalık “Balon mu, Değil mi?” oturumları ile kentsel sorunlara çözüm

olarak sunulan popüler araçlar ve konseptler, iki farklı perspektiften iki farklı konuşmacı arasında tartışmaya açıldı. Son olarak bir MARUF klasiği olarak dünyanın farklı kentlerinden ve farklı sektörlerden uygulamaya dönük çözüm önerilerini sunan isimleri 60’ar ve 45’er dakikalık “Yerel Eylem” oturumlarında ağırladık. Bunlara elbette bölgemize dair tartışmaların yer aldığı “Diyalog Marmara” oturumlarını, dayanıklılık ve ötesine geçmeden hatırlamamız gereken temel kent haklarımızın konuşulduğu “Temelleri Yeniden At” oturumlarını ve genç akademisyenlerin de katkısını aldığımız “Doktora Çarşısı” gibi diğer orijinal içerikleri de dahil etmek gerek.

İlk düzenlenişinden bu yana MARUF'un hem ulusal ve uluslararası partnerleri konusunda gösterdiği gelişim hem de partnerlerle yapılan iş birlikleri ve bunların çeşitliliği üstüne neler söyleyebilirsiniz?

Burcuhan Şener: MARUF hiçbir zaman tek bir kurumun tasarladığı bir forum olmadı. MARUF'u güçlü kılan temel unsurlardan biri farklı sektörlerden kişi ve kurumların iş birliğiyle düzenlenmesi. Yerel, bölgesel, ulusal ve küresel düzeyde yerel yönetimlerden bakanlıklara, akademiden sivil topluma, uluslararası kuruluşlardan kalkınma ajanslarına, kamu sektöründen özel sektör ve vatandaşlara kadar kent gündemiyle ilgili tüm paydaşların bir araya geldiği bir buluşma noktası olan MARUF'un paydaşları bu buluşma noktasında şehre ilişkin sorunları konuşurken çözüm önerilerini de masaya yatırıyor.

Geçtiğimiz yıllarda olduğu gibi, MARUF23'te de planlama ve hazırlık süreçleri, MARUF on the GO etkinlikleri, forum esnasındaki ve sonrasındaki süreçlerin tamamı, katılımcı bir yöntemle, paydaşların desteği ve katkılarıyla şekillendi. 2019 yılında 66 partner kuruluşun, 2021 yılında ise 113 partnerin desteğiyle düzenlenen MARUF'un partner sayısı 2023 yılında 120'nin üze-

“

MARUF sadece iyi uygulamaları pasif bir şekilde tartışan değil, aynı zamanda gelecekte nasıl olması gerektiği konusunda yön belirleyen bir platforma dönüşmek üzere.

”

rine çıktı. MARUF23'ün başarısında önemli rol oynayan partner kuruluşların yaklaşık %65'i Türkiye'deki kuruluşlardan, %35'i ise yabancı kuruluşlardan oluşuyor.

MARUF23 partnerleri; foruma içerik, konuşmacı, planlama, organizasyon ve tanıtım desteği vererek oturumların şekillenmesi ve ilgililerine ulaşmasına katkı sağladı. Kent forumlarının ulusal ve uluslararası ölçekte en önemli muhatapları olarak değerlendirilecek Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı ve UN-Habitat bu yıl da MARUF23'ün partnerleri arasında yer aldı. Ayrıca Dışişleri Bakanlığı AB Başkanlığı, Türkiye Belediyeler Birliği, bölgedeki 5 kalkınma ajansı, UNDP, ICLEI, Eurocities, GIZ, WWF, ALDA, NALAS, JICA, TEPAV, TESEV, İstanbul Politikalar Merkezi gibi pek çok kuruluş foruma partner olarak katkı vermeye devam etti. MARUF19 ve MARUF23'ün pek çok paydaşının yanı sıra Global Covenant of Mayors, UNICEF, EIT Urban Mobility, European Metropolitan Authorities, UNESCO Türkiye Milli

Komisyonu, Fransız Kalkınma Ajansı, Politecnico di Milano, MetroHUB, Yurtdışı Türkler ve Akraba Toplulukları Başkanlığı, Teknopark İstanbul, PwC ve Koç gibi kadar pek çok yeni partnerin MARUF23'ün paydaşları arasında yer alması forumun en önemli katma değerlerinden biri oldu.

Etkinlikler boyunca benzer hedefler doğrultusunda çalışan farklı sektörlerden temsilciler ağ kurma etkinliklerinde bir araya geldi. Bu etkinliklerin faydası ne oldu?

Burcuhan Şener: Ağ kurma etkinlikleri MARUF kapsamında ilk defa düzenlediğimiz etkinlik türlerinden ve oldukça ilgi gördü. MARUF'ta başarmayı arzu ettiğimiz temel hedeflerden biri de teorik bir etkinlik düzenlemek yerine katılımcıların pratik ihtiyaçlarını da karşılayan bir etkileşim alanı oluşturmak. Ağ kurma etkinlikleri, katılımcıların birbirleriyle ve başka bir mecrada iş birliği geliştirme imkânı yakalayamadıkları paydaşlarla bir araya gelebildikleri bir platform yarattı. Bu etkinliklerin en önemli özel-

liklerinden biri de aynı alanda çalışma yürüten kişilerin buluşma noktası olması.

“Yeşil Gelecek için Sivil Buluşma”, “Kentte Yaşlanmak”, “EduBridge - Bursiyerler Sektör Vizyonerleriyle Buluşuyor”, “FRIENDSHIP Projesi Aracılığıyla Avrupa ve Moğolistan Arasında Bölgelerarası İşbirliği”, “Projeler Fonlarını Buluyor”, “Yerel Yönetimler ve Uluslararası Kent Ağları Buluşması”, “Mavi-Yeşil Gelecek için Sektörel Dönüşüm”, “Yeni Avrupa Bauhaus LAB” ve “İklim Değişikliği

ve Afetlere Dayanıklı, Geleceğe Hazır Sürdürülebilir Şehirler ve Altyapı Oluşturmak” başlıklı etkinlikler MARUF23 kapsamında networking odasında gerçekleşen etkinlikler arasındaydı.

MARUF’un konuşmacı profilini değerlendirebilir misiniz?

Samet Keskin: İlkelerimiz arasında kadın-erkek dengesi, yerli ve yabancı dengesi, konuşmacıların uzmanlıklarını aktardığı kıta ve ülkeler arası denge, farklı disiplin ve sektörlerden temsilcilerin yer alması gibi kriterler bulunuyor. Bu açıdan değerlendirdiğimizde MARUF23 konuşmacılarımızın %52’sini kadın, %48’ini ise erkekler oluşturuyor. Konuşmacıların ülke dağılımına baktığımızda ise yaklaşık %71’inin Türkiye’den, %29’unun ise Türkiye dışından olduğunu görmekteyiz. Coğrafi kapsayıcılık açısından değerlendirdiğimizde bu MARUF’ta 45’ten fazla ülkeden konuşmacı ağırladık. Bu ülkeler şu şekilde: ABD, Almanya, Arjantin, Arnavutluk, Avusturya, Bangladeş, Belçika, Bosna Hersek, Brezilya, Bulgaristan, Çek Cumhuriyeti, Çin, Danimarka, Filistin, Finlandiya, Fransa, Hollanda, İngiltere, İspanya, İsveç, İtalya, Japonya, Kamerun, Kanada, Karadağ, Kazakistan, Kolombiya, Kosova, Litvanya,

Lübnan, Makedonya, Malta, Moğolistan, Moldova, Polonya, Portekiz, Romanya, Sırbistan, Slovenya, Suriye, Şili, Türkiye, Ukrayna, Ürdün, Yemen ve Yunanistan. Bu dağılıma baktığımızda başta Afrika kıtası olmak üzere konuşmacılar bağlamında ülke sayısını artırmak önceliklerimiz arasında olacak.

Kent rotaları MARUF23 katılımcılarına nasıl bir İstanbul deneyimi yaşattı? Bu rotalar genel MARUF deneyimi içerisinde nasıl bir yer tutuyor? Bu rotaları belirlerken nasıl bir yöntem izlediniz?

Görsev Argın Uz: MARUF’un kendisi her ne kadar üç güne ve tek mekâna (Dünya Büyükşehirler Günü ile bu dört gün, iki mekâna çıktı) sığan bir etkinlik olsa da aslında onu zamana ve mekâna yaymak için kullandığımız bazı araçlar var. Bunlar sadece üçüncü gününde gerçekleştirilen Kent Rotaları ile de sınırlı değil. MARUF, Ağustos ve Eylül aylarında MARUF on the Go (MARUF’a Doğru) etkinlikleriyle başlıyor ve bizleri Kent Ekimine ve MARUF’un kendisine hazırlıyor. İlkini MARUF21’de denediğimiz MARUF on the Go’larda bu sene İstanbul’un sınırlarını aşan 30’un üzerinde lokasyonda, 50’nin üzerinde partnerle birlikte atölyeden ça-

lıştaya, webinardan ideathona ve eğitimden uygulamaya 15 farklı etkinlik gerçekleştirdik.

MARUF’un kısıtlı zamanı içinde gerçek kent mekânına açılmamızın ve kenti deneyimlememizin aracı ise Kent Rotaları idi. MARUF’un üçüncü gününde öğleden sonra MARUF katılımcılarını-belki de gezginlerini demek lazım-İstanbul Kongre Merkezi’nin dışına, kente davet ettik ve İstanbul’a yayılan, eş zamanlı 18 Kent Rotası gerçekleştirdik. Kent Rotaları ile MARUF’ta tar-

“

MARUF hiçbir zaman tek bir kurumun tasarladığı bir forum olmadı. MARUF’u güçlü kılan temel unsurlardan biri farklı sektörlerden kişi ve kurumların iş birliğiyle düzenlenmesi.

”

tışılan pek çok meseleyi bu kez kenti, kültürel, tarihi, mimari, teknik ve teknolojik aıllardan yetkin rehberler eşliğinde yürüyerek deneyimlemeyi ve tartışmayı hedefledik.

Kent Rotalarının bir kısmı, kent üzerine pek çok mesele için İştanbul'un canlı bir laboratuvar olması avantajını da kullanarak İştanbul'un bizatihi kendisi üzerineydi. İştanbul Tkenmeden ekibi ile İştanbul'un hikayesi bol Tarihi Yarımada, Galata-Pera-Beyoğlu ve Cibali-Fener-Balat gibi üç ayrı bölgesinde 'İştanbul'u Yürümek 101' adını verdiğimiz yürüyüşler düzenledik. Yine İştanbul'un tarihi dokusuna odaklanan diğer rotalar ise İBB Miras ile kurgulanan Beyoğlu'nun yer yüzüne çıkarılmış miras yapılarından Tarihi Yarımadanın yer altı mirasına kentin farklı katmanlarına odaklanan 'İştanbul'un Katmanları' rotalarıydı. Bunlara İştanbul'un yakın tarihe odaklanan, katılımcıların Docomo-Türkiye ekibi ile Sur içinde ve Sur dışında 20. Yüzyılın izlerini sürdüğü iki yürüyüş ve Urbanwalks.ankara'nın Sur'un epey dışında Yeşilköy'de benzer dönemlere odaklanan 'Mikrokozmoz' yolculuğu eklendi. Elbette İştanbul'un mirası sadece yürüyerek keşfedilemez-

di. Haliç'in sanayisizleşme ve kültür odaklı dönüşümünü merak eden MARUF katılımcıları da Urban.koop eşliğinde Haliç'te tekne ile geçmişin izinde bir yolculuğa ıktı.

Urban.koop ile düzenlenen 'Suyun Sesini Takip Et' rotasında katılımcılar, İştanbul'un su mekânlarını, mirasını ve insanların Cendere Sanat Müzesinde

kurgulanan bir oyun üzerinden tanımaya çalıştı.  gün boyunca MARUF'un sergilerini inceleyen katılımcılar için oluşturulan Kent Rotalarından biri de Salt Galata'da yer alan ve Reşad Ekrem Koçu'nun İştanbul Ansiklopedisi'nde yarattığı kent imgesi ve sakinleri üzerine oluşturulan serginin gezilebildiği 'İştanbul Ansiklopedisinin Sayfalarında Dolanmak' rotası idi. MARUF'ta

Çözüm Labirentinde katılımcılarla buluşan İyi Uygulama Çarşısı da Kent Rotalarında farklı bir formatta deneyimlendi. Katılımcılar, Şişli Belediyesinin gıda temelli sosyal hizmet rotası, Maltepe Belediyesinin araçlardan çocuklara geçen sokaklar rotası ve Çekmeköy Belediyesinin Sınır Ötesi İş birliği Programları proje rotası ile birçok iyi uygulama ile yerinde tanıştı ve onları yakından inceleme fırsatı buldu.

Yine bu sene MARUF'ta bolca karşımıza çıkan atölyeler de kent rotalarında kentin ritmine ayak uyduran birer yürü-

yen atölyeye dönüştü. GDCI ve Superpool ile düzenlediğimiz yürüyen atölyede, şehri bir çocuğun gözünden deneyimlemek için kenti 95 cm'den görmenizi sağlayan Ters Periskoplar ile yürüyen katılımcılar birbirleriyle gözlemlerini ve deneyimlerini paylaştı. Nordic Playground Institute Türkiye Maçka Parkında 'Yürüyen Park Teftiş Atölyesi' düzenlendi. Sadece insan yapımı kent değil kentin yabancı da Kent Rotalarının odağındaydı. İBB ile Yıldız Korusu'nda düzenlenen 'Kentın Yabancı Yolculuk' isimli yürüyen atölyede katılımcılar, kentin diğer paydaşları flora ve faunasını yakından tanı-

dı. Kentin ritmi elbette sadece yürüyerek keşfedilemezdi. Son olarak, Zincir Kıran Kadınlar ekibiyle kurgulanan 'Birlikte Pedalla' Kent Rotası ile bisikletli takım sürüşü atölyesi gerçekleştirildi.

MARUF'un temel misyonlarından biri de katılımcıların birbirinden öğrenmesine olanak sağlayacak bir alan açmak denebilir. Bu misyon doğrultusunda MARUF23'te neler yapıldı?

Görsev Argın Uz: Ciddi oyun yöntemiyle tasarlanan ve her MARUF'ta farklı bir tema ile katılımcılarla buluşan Play Mar-

mara oyunu bu kez de Marmara Bölgesi'ndeki gıda ve lojistik meselesi için bir araya getirdi paydaşları. Zannediyorum (ciddi) oyun bu sene en çok kullandığımız yöntemlerdendi. MARUF23'te Kent Atölyesi olarak ayrı bir mekâna da sahip olan atölyelerde de birbirinden öğrenme metodu olarak bu yöntem çokça kullanıldı. Kırsal dayanıklılık üzerine senaryo üretme oyunu olan 'Game R+41' atölyesi ve MARUF'un 'Kamusal Mekân Tasarımına Derin Dalış' oturumunda ele alınan dayanıklı ve esnek kamusal mekânlara daha da derin dalmak isteyen katılımcılar için tasarlanmış 'Şehir Oluşturma IOI' oyunu bunun örneklerindendi. Bu atölyelerden kimileri katılımcının MARUF'ta tartışılan konu üzerine biraz daha derinleşmesini sağlarken 'Tekerlekten Bilgelige: Teori ve Uygulamada Bisiklet Mekaniği' atölyesi gibi kimi atölyeler de katılımcıyı arkasından gelecek farklı oturumlara ve Kent Rotalarına hazırladı.

Bu sene MARUF'ta gençlerden öğrenme aracı olarak tasarlanmış pek çok atölye vardı. Bunlar 'Kampüsün Ötesinde: Çözüm Üreten Öğrenciler Atölyesi,' 'Şehirler için Döngüsel Çözüm Lab'ı' ve genç katılımcıların MARUF'a dair fikirlerini

“
**Kent Rotalarının
 bir kısmı, kent
 üzerine pek
 çok mesele için
 İstanbul'un canlı
 bir laboratuvar
 olması avantajını
 da kullanarak
 İstanbul'un
 bizatihi kendisi
 üzerineydi.**
 ”

ve önerilerini paylaşmalarını ve MARUF25'i şekillendirmelerini istediğimiz 'MARUF'u Hacklemek' atölyeleri idi. Bu sene ayrıca gönüllü gençler arasından seçilen MARUF gözlemcilerinden MARUF'u üç gün boyunca gözlemlenmeleri ve deneyimlemelerini istedik. Üçüncü gün, bu gençler kendilerine katılmak isteyen diğer MARUF katılımcısı gençlerle YoundTable'da bir araya geldiler ve birlikte 'MARUF23'ün Gençlik Manifestosunu kaleme aldılar. MARUF23 raporunda yayımlanacak bu manifesto MARUF25 için de bizlere bir yol haritası sunacak.

Kent Atölyesi etkinlikleri, farklı belediyelerin farklı departmanlarından profesyonellerin, beklenmedik sorunlara iş birliğiyle çözüm üretmek yarışmaları 'Hayali Belediye Görevde: Çözüm Odaklı Bir Yarışma' ile yine farklı belediyelerin mikro mobilite alanında karşılaştıkları zorluklara farklı çözümler üretmek için bir araya geldikleri 'Kent İçi Makro Sorunlar için Mikro Hareketlilik Çözümleri' atölyesiydi.

Kent Kütüphanesinin Kent Atölyesi ile ortak programı olan 'Kavramların Peşinde: Kente Dair Bir Tabu Oyunu'nda katılımcılar bir araya gelerek kentsel kavramların anlamlarını, farklı dillerdeki karşılıklarını keşfettiler ve karşılığı olmayan konseptler için birlikte bir karşılık aradılar. Kent Kütüphanesinin kendisi de kahve molalarında atölye mekânına dönüştü. Bu molalarda beliren 'İklim Bulmacası' mini-atölyeleri ile katılımcılar iklim değişikliğini ve etkilerini anlamak için tasarlanmış bir oyun ile tanıştılar.

MARUF23'te ilk kez hayata geçirilen kent kütüphanesinin kurgusu ve amaçları hakkında bilgi verebilir misiniz?

Damla Özden: Kent Kütüpha-

nesi'nin kürasyonu, Kent Kütüphanesi'ni ziyaret eden herkesin kentleri kelimelerin büyüdü dünyasıyla keşfetmelerini sağlamak amacıyla özenle yapıldı. Özellikle, şehircilik ve kentleşme konularına ilgi duyan okurlar için seçtiğimiz kitaplarla, kent hayatının derinliklerine dalmak isteyenlere özel bir deneyim sunmayı hedefledik.

Kent Kütüphanesi'nin rafında yer alan kitaplar, yazar ve çevirmenlerin kent temalı eserleriyle zenginleştirildi. Bu, ziyaretçilere sadece yazılmış kelimelerle değil, aynı zamanda bu keli-

melerin arkasındaki düşünce dünyasıyla da bağlantı kurma fırsatı tanıdı. Ayrıca, kütüphane kapsamında düzenlediğimiz söyleşiler ve oyunlar sayesinde, katılımcıların metin ve kent ilişkisini daha derinlemesine keşfetmelerine olanak sağladık. Hedefimiz, ziyaretçilere sadece kitap okuma değil, aynı zamanda kent yaşamının karmaşıklığını ve zenginliğini daha iyi anlama fırsatı sunmaktı. Kent Kütüphanesi, sadece kitaplar arasında değil, aynı zamanda kentin sokaklarında ve hikayelerinde de bir yolculuğa çıkma isteğinde olan herkes için adeta

bir geçit oldu. Bu şekilde, kent ile ilgilenen herkesi bir araya getirip, ortak bir paydada buluşturmayı amaçladık.

MARUF23'te ilk kez gerçekleşen kent sineması hakkında bilgi verebilir misiniz?

Nazlıcan Akıcı: MARUF23 kapsamında bir kent sineması oluşturmak ve bir kentin hafızasının ve kimliğinin vazgeçilemez unsurları olan kültür ve sanatı odağına alan kamusal programlar üretmek, MARUF'a dair en büyük hedeflerimizden biriydi. Hem yerel hem küresel ölçekte boy gösteren çoklu krizlerin

karşısında kentler birer birer hafızalarını inşa eden unsurları, miras mekânlarını, sinemalarını kaybederken “dayanıklılık ve ötesi” temasıyla düzenlediğimiz MARUF’ta kentsel dayanıklılığın bileşenlerinden biri olarak kültür ve sanat üzerine düşünmek kaçınılmazdı. Bir kentin sokaklarında yürürken kapısına yapıştırılmış afişlerle bir anda bizleri sokaktan alıp sinema salonunun içine çeken kent tecrübesinin, bu rastlantısallığın bireysel ve toplumsal sağlık üzerindeki iyileştirici etkisinin altını kalın bir çizgiyle çizerek MARUF mekânında böylesi bir kentsel tecrübeyi mümkün kılmak istedik.

Kent sineması, kentlerin ve kent hayatının, tüketim ve hız merkezli günlük yaşam pratiklerinin içerisinde kaybolmamaya direnen unsurları ve toplulukları görünür kılan bir çerçeve sundu. Film seçkisini tasarlarken değişen toplumsal ve ekonomik sistemlerin kent mekanındaki yansımaları sonucunda habitatlarını kaybetme tehlikesiyle karşı karşıya kalan ve varlığını korumaya direnen topluluklara odaklandık ve bu çalışmayı yaparken insan merkezli bir yaklaşım benimsemekten kaçınmaya gayret ettik. Kent Sinemasının başlıca hedeflerinden bir diğeri de sinema sanatının kentle

kurduğu ilişkiyi, yerel yönetimler perspektifinden tartışmaya açacak bir kanal olma işlevini üstlenmekti. Yerel yönetimlerin kapasitesini ve kentlerin yaşanabilirliğini yükseltmeye çalışan bir kurum olarak Kent Sinemasının, yolu MARUF’a düşmüş olan belediye temsilcilerine görev yaptıkları belediyeye taşıyabileceği uygulamalar için ilham kaynağı olmasını hedefledik. Bu bağlamda Kent Sinemasını,

yerel yönetimlerin kent sakinleriyle ilişki kurma, yetkili olunan yerleşim yerinde kültür ve sanat ekosistemini geliştirme, kent sakinlerinin kent ve kentin hafızası ile kurduğu ilişkiyi güçlendirme noktasında sinema sanatını güçlü bir araç olarak kullanma olanaklarını araştıran ve tartışan bir platform misyonu ile düşündük. Bir film kürasyonu yapma ve bütünlüklü bir program oluşturma aşamasında Altyazı

Sinema Derneği'nin kapısını çaldık. Mega kentlerin nasıl insan odaklı bir planlama yaklaşımı ile tasarlanabileceğinden, bugün neredeyse dünyanın tüm kentlerinde farklı çehreleriyle görünür olan barınma mücadelesine, Türkiye'nin farklı kentlerinden yerel yönetimlerin ve sinema kurumlarının iyi uygulamalarından, kentlerin insandan-ibaret-olmayan sakinlerine uzanan Kent Sineması programı, dört

film gösterimi ve dört söyleşiden oluşuyordu.

MARUF23 bu yıl özellikle etkinlik mekânındaki uygulamalarla da dikkat çekti. Bu uygulamayı yaparken nelerden ilham aldınız ve bu uygulama MARUF'a nasıl bir katkı sundu?

İrem Kurtuluş: Kent, sakinlerine içinden geçilen sokakları, meydanları, çeşitli amaçlarla kullanılan binaları ile her gün ayrı bir deneyim sunuyor. Biz de MARUF23'ün ana mekânını kullanıcılar için bir MARUF deneyimine dönüştürmeyi amaçladık. Bu kapsamda alanı çeşitli alt bileşenlere ayırarak MARUF23'ün etkinlik modlarının ruhu ile mekânın doğasının uyumla buluşacağı bir yerleştirme yaptık. MARUF'un rengi ve içerik çeşitliliğinin mekânda doğru yeri bulması katılımcıların deneyiminde kritik bir öneme sahipti. Bütünlük, harmoni, denge ve zıtlıklardan oluşturulan tasarım ilkeleri ile etkinliğin bulunduğu katın fuaye alanını kentnin kamusal mekânı olarak kurguladık. Salonlar ise farklı ihtiyaçlara ve modlara sahip oturumların konumlandığı ve kendi içinde özelleşen alanlar oldu. Zemin, duvar, kolon gibi yapısal elemanların etkin kullanımı ile katılımcıların

hareket akışı desteklendi ve mekânsal farklılaşma yaratıldı. Plan üzerindeki kararların katılımcıların hissetmesini arzu ettiğimiz etkiyi yatay yüzeyleri olduğu kadar düşey yüzeyleri de kullanarak destekledik. Üçüncü boyuttaki etkiyi artırma noktasında MARUF23'ün görsel kimliği ve malzeme kullanımı etkin unsurlar olarak öne çıktı ve tasarımsal kararları güçlendirdi.

MARUF23, yalnızca İstanbul Kongre Merkezi'ndeki üç güne sığmayan, etkileri önceden başlayan ve sonrasında da devam eden bir etkinlik olduğundan kullanılan malzemelerin sürdürülebilir ve doğal olması oldukça önemliydi. MARUF23'ün mottosuna uygun şekilde başka formlara ve kullanımlara adapte olabilme potansiyeli yüksek, ahşap, mukavva gibi geri dönüştürülerek tekrar kullanılacak malzemelerin seçilmesi kullanılan materyallerin etkinlik sonrası yaşam döngüsünü devam ettirmesi adına önemliydi. Mekânsal tasarım kararları, hem MARUF'un ilkeleri ve etkinliğin vurguladığı konularla örtüşecek hem de MARUF23'ün bir kent formunun ötesine geçerek etkilerini sonrasında da devam ettirmesine olanak verecek şekilde biçimlendi.

“

**Kent
Kütüphanesi,
sadece kitaplar
arasında
değil, aynı
zamanda kentin
sokaklarında ve
hikayelerinde
de bir yolculuğa
çıkma isteğinde
olan herkes için
adeta bir geçit
oldu.**

”

**MARUF23'ün görsel dünyası
ana tema olan “dayanıklılık ve
ötesi”ni nasıl yansıttı?**

Emrehan Furkan Düzgiden:
“Dayanıklılık” kavramının zorluklara dayanma kapasitesini ön plana çıkarmak istedik ve notlarımızda “bağlar”, “kompozit”, “esneklik” gibi anahtar kelimeler bulunuyordu. MARUF23'ün görsel kimliğini oluşturan kreatif ajans ise bu kavramlara uygun olarak birden çok tasarım önerisiyle geldi. Tek bir malzeme yerine farklı parçaların bir araya gelmesinin daha güçlü bir direnme kabiliyeti oluşturacağı önerisi üzerine tasarım ekibimiz MARUF logosunu bir de bu gözle dikkatle inceledi. Mevcut logomuzda ulaşımı, konutu, suyu, tarımı ve özellikle forum ve agora başta olmak üzere bir araya gelen kamusal mekânı sembolize eden elementlerden

kesitler alınarak çoklu malzemenin yarattığı direnç yansıtılmaya çalışıldı.

Hatice Çetinlerden: MARUF23 konseptinde dayanıklılığı vurgulama arayışımızda kararlılığı ve uyarlanabilirliği de örneklemek istiyorduk. Suyun sürekli akışından tarımın köklü istikrarına, ulaşımın kurduğu bağlantılardan konutların barındıran ve kucaklayan dokusuna ve kamusal alanların canlı sinerjisine kadar MARUF logosunda bulunan her unsur, dayanıklılığa kasıtlı bir selam niteliğinde tekrar ele alındı. Bu bileşenlerin entegrasyonu, birlik içinde bulunan güce kasıtlı bir övgüydü. Tasarım, her biri yalnızca bağımsız bir yönü değil, aynı zamanda dayanıklı yapıların birbirine bağlılığının ve birbirine bağımlılığının bir göstergesi olan katmanlarla donatıldı. Bu farklı unsurlar bilinçli bir şekilde birleştirildi; yalnızca dayanıklılığı değil aynı zamanda dayanıklılığın çok yönlü doğasının kutlanması da amaçlandı. Aynı zamanda çok sesliliğin ve kapsayıcılığın vurgulanması için MARUF'un renk paletinin alt tonlarıyla renk skalası çeşitlendirildi. Bu, çeşitliliğin doğasında bulunan güce görsel bir saygı duruşu niteliğinde; tüm karmaşıklığıyla kalıcı dayanıklılık ruhunu somutlaştırıyor.📌

**Bir katılımcıdan
ötesi _____
olduğunuz için
teşekkür ederiz.**

Birlikte neler başardık?

4 gün

5000+ katılımcı

45+ ülkeden 380+ konuşmacı

120+ partner

140+ oturum

67 #konu

6 sergi

20 kent rotası

4 film gösterimi

KENTSEL GELİŞİM SÜRECİNDE YAPAY ZEKA İLE BÜTÜNLEŞME: KATILIMCI VE KANITA DAYALI BİR YAKLAŞIM

Tuba Bircan, Kent dergisi için yapay zekanın kentsel bağlamdaki çok yönlü rolünü, uygulamadaki zorlukları ve etik hususları inceledi ve toplumsal boşlukları kapatma potansiyeline odaklandı. Bircan uygulayıcılara, politika yapıcılara ve yerel yönetimlere, geleceğin şehirlerini şekillendirmede yapay zekanın etkili ve adil kullanımına yönelik rehberlik edecek içgörüler sunuyor.

📌 TUBA BİRCAN¹

🕒 17 DAKİKA

Teknolojinin ilerlemesiyle karmaşık ekosistemlere dönüşen şehirlerde, yapay zekanın kentsel planlamaya entegre edilmesi oldukça önemli bir unsur haline geldi. Bu geçiş, geleneksel paradigmalara meydan okumakta ve yapay zekanın temel toplumsal kaygıların üstesinden gelmek için nasıl kullanılabileceğinin yeniden değerlendirilmesini gerektirmektedir. Yapay zekanın çeşitliliği arttırma, göçmen ve mülteci entegrasyonunu kolaylaştırma ve cinsiyet eşitliğini teşvik etme

potansiyeli, kentsel yönetimde bir paradigma değişikliğine işaret etmektedir. Ancak, bu değişim karmaşıklıklardan yoksun değildir. İlgili teknolojilerin kapsayıcı ve sürdürülebilir kentsel gelişim bağlamında katalizör görevi görmesini sağlamak için büyük veri, yapay zeka ve sosyal politikalar arasındaki ilişkinin tüm detaylarıyla anlaşılması gerekmektedir.

YAPAY ZEKA VE KENTSEL ÇEŞİTLİLİK: KÜRESEL ZORLUKLARIN ELE ALINMASI

Günümüzün akıllı kentleşme ça-

ğında yapay zeka, kentsel çeşitlilik ve kapsayıcılığın çok yönlü zorluklarının ele alınmasında kilit bir araç haline geliyor. Yapay zekanın veri analitiğindeki güçlü yetenekleri, şehirlerdeki sosyal eşitsizlikler ve demografik farklılıklarla ilgili sorunların tespit edilmesinde ve ele alınmasında etkili olmuştur. Kentsel nüfus verilerini analiz etmek ve sosyal hizmetlerin tahsisini iyileştirmek için yapay zeka destekli araçların kullanılmasına yönelik bu uygulama, dünyanın dört bir yanında sosyal kapsayıcılığı ve eşitliği arttırmaya

¹ Sosyoloji Profesörü; AIMS Laboratuvarı Başkanı; YZ, Göç ve Toplum; Brüksel Vrije Üniversitesi Kıdemli Bilim İnsanı; Kavli Etik, Bilim ve Kamu Araştırma Merkezi; Cambridge Üniversitesi; Welcome Connecting Science

Victor

kararlı olan çeşitli şehirlerde açıkça görülmektedir. Örneğin, New York'ta, yapay zeka destekli araçlar, kentsel veriyi analiz etmek için kullanılarak yetkililere acil sosyal hizmet ihtiyaçları olan bölgeleri belirlemede yardımcı olmaktadır. Bu veri odaklı yaklaşım, kaynakların en iyi şekilde tahsis edilmesine olanak sağlayarak sosyal hizmetlerin yetersiz hizmet alan topluluklara etkili bir şekilde ulaştırılmasını sağlıyor. Benzer şekilde, yapay zeka destekli çözümler, Berlin ve Amsterdam'da kentsel yaşamı göçmenler için iyileştirmede kullanılmaktadır. Yapay zeka destekli dil çeviri araçları ve kültürel uyum prog-

ramları, göçmenlere yeni yaşam alanlarında yönlerini bulmalarına yardımcı olurken yapay zeka algoritmaları, göçmenlerin becerilerini yerel iş fırsatlarıyla eşleştirerek ekonomik kapsayıcılığı ve daha çeşitli bir işgücünü teşvik ediyor. Bu örnekler yapay zekanın şehirlerde kapsayıcılığı teşvik etmedeki küresel etkisini gösteriyor.

GÖÇ VE ENTEGRASYON

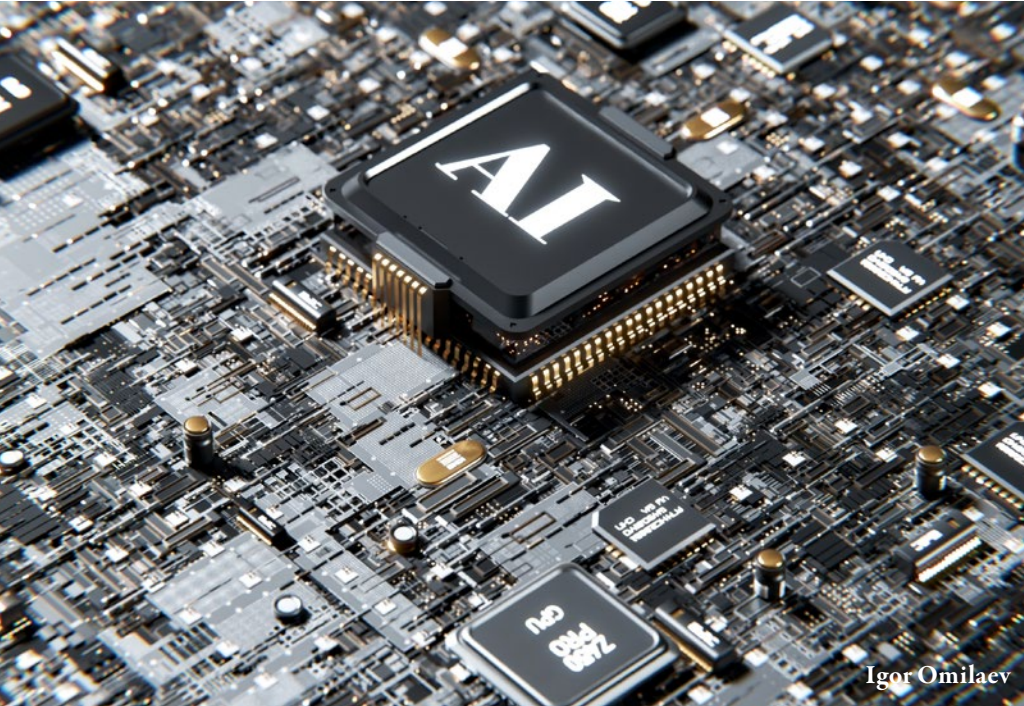
Dünyanın dört bir yanında şehirler, göçmen ve mültecilerin entegrasyon sürecini kolaylaştırmak ve iyileştirmek için yapay zekanın yeteneklerinden yararlanıyor. Berlin ve Amsterdam gibi metropollerde yapay

“

San Francisco gibi şehirler, atık ayrıştırma süreçlerini geliştirmek için yapay zeka destekli sistemler kullanıyor, bu da daha verimli geri dönüşüme ve çöp sahası atıklarında azalmaya yol açıyor.

”

zeka destekli araçlar bu yönde kritik bir rol oynuyor. Bu amaçla kullanılan yapay zeka araçlarının önde gelen örneklerinden biri olan dil çeviri hizmetleri, iletişim engellerini ortadan kaldırarak göçmenlerin hayati bilgi ve hizmetlere daha kolay bir şekilde erişebilmesini sağlıyor. Bunlara ek olarak kültürel uyum araçları, yapay zekayı kullanarak göçmenleri yerel gelenekler ve toplumsal normlar konusunda bilgilendirerek adaptasyonlarını önemli ölçüde kolaylaştırıyor.

Igor Omilacv

Yapay zekanın kullanımı göçmenlerin ekonomik entegrasyonuna kadar uzanıyor. Göçmenlerin becerilerini analiz ederek yerel pazarlardaki uygun iş fırsatlarıyla eşleştirme amacıyla da kullanılabilen yapay zeka, sadece ekonomik entegrasyona yardımcı olmakla kalmayıp aynı zamanda şehirlerdeki işgücünün çeşitliliğine ve beceri setine katkıda bulunuyor.

Yapay zekanın göç ve entegrasyon bağlamındaki katkıları, dünyanın farklı yerlerinde yararlanılan çeşitli yenilikçi uygulamalar ile örneklendirilebilir. Örneğin Kanada'nın Toronto kentinde yapay zeka destekli sanal gerçeklik programları, göçmenlere ve mültecilere Kanada yaşamındaki günlük senaryoların simülasyonlarını sunuyor. Bu simülasyonlar toplu taşıma araçlarını kullanmaktan iş görüşmelerine katılmaya kadar geniş bir yelpazeyi kapsamakta ve kapsamlı ve pratik bir kültürel oryantasyon sunuyor.

Japonya'nın başkenti Tokyo'da kullanılan yapay zeka destekli dil eğitim araçları, göçmenlerin Japonca öğrenmelerini destekleyen, devrim niteliğinde bir yenilik olarak öne çıkıyor. Bu araçlar, dersleri bireysel öğrenme sürecine uyarlayarak başarılı

“
Barcelona'nın yapay zeka ile yayaların yürüyüş şablonlarını analiz etmesi, kentsel alanların özellikle kadınlar ve aileler için daha kapsayıcı ve daha güvenli hale getirilecek şekilde yeniden tasarlanmasını mümkün kılmıştır.
 ”

entegrasyonun temel bileşeni olan dil edinimini önemli ölçüde artırıyor.

Amerika Birleşik Devletleri'nde San Francisco ve New York gibi şehirler, yerel iş piyasalarını analiz etmek için yapay zekadan yararlanıyor. Bu uygulama göçmenler için hedefe yönelik eğitim programları geliştirmenin yanı sıra göçmenlerin becerilerini mevcut piyasa talepleriyle uyumlu hale getirmede

ve ekonomik entegrasyonlarını kolaylaştırmada önemli bir rol oynuyor.

Birleşik Krallık'ta Londra, göçmenleri sağlık hizmetleriyle buluşturmak için yapay zeka destekli platformlar kullanıyor. Bu platformlar, ihtiyaç duyulan tıbbi bakıma erişimi sağlamada dil engelini ve kültürel engelleri ortadan kaldırıyor. Bu uygulama, göçmenlerin genel refahı ve topluma başarılı bir şekilde uyum sağlamaları için hayati öneme sahip.

Benzer şekilde İsveç'in Stock-holm kentinde yapay zeka destekli mobil uygulamalar, bir dizi sosyal entegrasyon hizmeti sunuyor. Yerel etkinlikler ve topluluklar hakkında yapılan bilgilendirmelerden mentorluk programlarına kadar geniş bir yelpazeye sahip olan bu uygulamalar, göçmenlerin yeni bir ağ kurmalarına ve topluma sosyal olarak entegre olmalarına yardımcı oluyor.

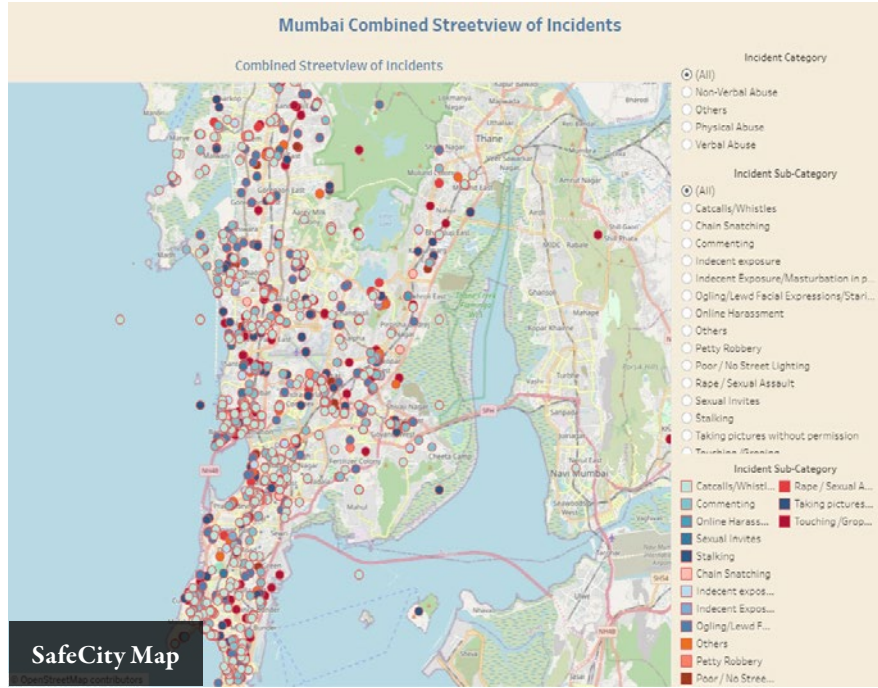
Bu çeşitli uygulamalardan görüldüğü üzere yapay zekanın göç deneyimini basitleştirmek ve zenginleştirmek için güçlü bir araç olduğu açık. İster önemli bilgiler sağlamak, işe yerleştirmeye yardımcı olmak veya dil öğrenimini kolaylaştırmak ister

temel hizmetler sunmak yoluyla olsun, yapay zeka toplumun yeni üyelerinin topluma sorunsuz bir şekilde entegrasyonunu sağlamada oldukça önemli ve dönüştürücü bir role sahip.

TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİ

Yapay zeka kentsel alanlarda toplumsal cinsiyet eşitliğinin geliştirilmesinde önemli bir rol oynuyor. Şehir plancılarına, özellikle kentsel hareketlilik ve kamusal alan kullanım modellerinin analizi yoluyla, tüm cinsiyetlere fayda sağlayan daha güvenli ve daha erişilebilir ortamlar yaratma konusunda yardımcı oluyor. Bu alandaki dikkate değer bir örnek yapay zekayı

kullanarak cinsel taciz raporlarını haritalandıran SafeCity Map Projesi. Bu proje ile Yeni Delhi ve Mumbai gibi şehirlerde kamusal güvenlikte iyileştirme gereken alanlar belirlenmekte. Benzer şekilde, Barcelona'nın yapay zeka ile yayaaların yürüyüş şablonlarını analiz etmesi, kentsel alanların özellikle kadınlar ve aileler için daha kapsayıcı ve daha güvenli hale getirilecek şekilde yeniden tasarlanmasını mümkün kılmıştır.

“
**Londra,
göçmenleri
sağlık
hizmetleriyle
buluşturmak
için yapay
zeka destekli
platformlar
kullanıyor. Bu
tıbbi bakıma
erişimde
dil engelini
ve kültürel
engelleri ortadan
kaldırıyor.**

”

Bunların yanı sıra, kamu hizmetlerinin sağlanmasına ilişkin yapay zeka odaklı değerlendirmeler, cinsiyet önyargılarının tespit edilmesi ve ele alınmasında oldukça önemli bir role sahip. Bu yaklaşım, kentsel nüfusu oluşturan farklı kesimlerin kendilerine has ihtiyaçlarının karşılanmasını sağlayarak kaynak ve hizmetlerin daha adil bir şekilde tahsis edilmesini sağlıyor. Örne-

ğın, Stockholm'de sağlık hizmeti kullanım verilerini analiz etmek için yapay zeka kullanılmış ve cinsiyete özgü erişim şablonları ortaya çıkarılmış. Bu anlayış, sağlık hizmetlerinin, anne sağlığına ve üreme sağlığına vurgu yaparak toplumsal cinsiyet eşitliği bakımından daha kapsayıcı bir şekilde yeniden düzenlenmesine yol açtı. İstihdam alanında, Toronto tarafından kullanılan yapay zeka destekli iş eşleştirme platformu, yapay zekanın cinsiyet yerine beceri ve deneyimlere odaklanarak işe alım süreçlerindeki cinsiyet önyargılarını nasıl azaltabileceğine ve böylece erkek egemen alanlarda kadın istihdamının nasıl artırılabilirliğine dair örnek bir uygulama teşkil etmektedir. Yapay zekanın eğitimdeki rolüne örnek olarak Londra'nın yetişkin eğitim programlarına kayıtları analiz etmek için algoritmalarından faydalanması ve STEM kurs katılımcılarının cinsiyetleri arasındaki eşitsizliğin tespit edilmesinin ardından daha fazla kadının bu programlara kaydolmasını teşvik etmek için hedefe yönelik kampanyalar düzenlemesi gösterilebilir.

Yapay zeka tarafından desteklenen bu kapsayıcı yaklaşım, hedefe yönelik müdahaleler ve politikalar geliştirme sürecinde

“
Stockholm'de bekleme sürelerini azaltmak ve yolcu akışını iyileştirmek amacıyla otobüs ve tren tarifelerini optimize ederek toplu taşıma verimliliğini artırmak için yapay zekadan faydalanılmakta.
”

veriye dayalı içgörüler sağlayarak yalnızca cinsiyet eşitsizliğinin altında yatan kalıpları ortaya çıkarmakla kalmıyor, aynı zamanda eyleme geçirilebilir stratejiler elde edilmesini de kolaylaştırıyor. Bu girişimler, genel çerçevede toplumsal cinsiyet eşitliğini teşvik etmenin ve kentsel yaşam koşullarının herkes için iyileştirmenin yanı sıra yapay zekanın eşitlikçi ve

kapsayıcı kentler yaratmadaki dönüştürücü potansiyelini ortaya koyuyor.

YAPAY ZEKANIN ZORLUKLARI

Yapay zeka kentsel çeşitliliği ve kapsayıcılığı artırma potansiyeline sahip olsa da ele alınması gereken zorluklar da yok değil. Yapay zeka sistemlerinin yanlışlıkla belirli gruplara karşı ayrımcılık yapması olarak tanımlanan algoritmik önyargının yanı sıra gizlilik endişeleri önemli sorunlardan bazılarıdır. Yapay zekanın faydalarından yararlanmak için hem ihtiyatlı hem de etik bir yaklaşım şart. Söz konusu sorunları azaltmak ve kentsel çeşitlilik ve eşitliğe olumlu katkıda bulunmak için yapay zeka sistemleri; adalet, şeffaflık ve kapsayıcılığa güçlü bir vurgu yaparak tasarlanmalı ve uygulanmalı. Yapay zeka ile entegre edilmiş şehir planları ve politikalar, kent sakinlerinin çeşitli ihtiyaçlarını karşılayan daha eşitlikçi ve kapsayıcı şehirler vaat ediyor.

YAPAY ZKA VE İKLİM EYLEMİ İLE KENTSEL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK

Yapay zekanın geniş kapsamlı veri analiz yeteneği; çevresel izleme, kaynak yönetimi ve enerji tasarru-

fu konularında eşsiz bir avantaj sunuyor. Bu durum, ekolojik kaygılara sahip şehirler için dönüştürücü çözümler elde edilmesini sağlıyor.

Binalardaki enerji kullanımını optimize etmek ve karbon ayak izini önemli ölçüde azaltmak için de yapay zeka teknolojilerinden faydalanılıyor. Örneğin Google'ın yapay zeka alanında faaliyet gösteren yan kuruluşu DeepMind, tahmine dayalı analizlerden yararlanarak kamu tesislerindeki enerji tüketimini azaltmak için şehir yönetimleriyle iş birliği yaptı. Bu iş birliği sayesinde hatırı sayılır miktarda enerji tasarrufu sağlandı. Yapay zeka, atık yönetimi ve geri dönüşümde de kritik bir role sahip. San Francisco gibi şehirler, atık ayrıştırma süreçlerini geliştirmek için yapay zeka destekli sistemler kullanıyor, bu da daha verimli geri dönüşüme ve çöp sahası atıklarında azalmaya yol açıyor.

Yapay zeka, sürdürülebilir ulaşım bağlamında da kentsel planlamada önemli bir rol oynuyor. Yapay zeka, trafik ile ilgili verileri analiz ederek şehir plancılarının daha verimli toplu taşıma sistemleri tasarlamasına, emisyonları azaltmasına ve hava kalitesini iyileştirmesine yardımcı oluyor. Smart Dubai projesi gibi girişimler, trafik akışını ve toplu taşıma ağlarını düzene sokmak

için yapay zekayı kullanıyor ve şehrin genel karbon ayak izinin azaltılmasına katkıda bulunuyor.

Bu gelişmelere rağmen yapay zekanın çevresel etkilerini ele almak çok önemli. Yapay zeka sistemlerinin enerji yoğun yapısı, bu sistemlerin kullanımında sürdürülebilir uygulamalar benimsenmesini gerektiriyor. Yapay zeka, Sürdürülebilir Kalkınma için Küresel Amaçlar'ın on üçüncüsü olan İklim Eylemi bağlamında hayata geçirilen planların başarı potansiyelini oldukça artırmaktadır. Bununla birlikte, yapay zeka teknolojilerinin çevresel maliyetlerini dikkate alan dengeli bir yaklaşım, kentlerin tam anlamıyla sürdürülebilir hale gelmesi için gerekli.

SOSYAL POLİTİKA GELİŞTİRMEDE BÜYÜK VERİ VE YAPAY ZEKANIN ENTEGRASYONU

Büyük veri ve yapay zekanın

entegre edilmesi, kapsamlı veri kümelerinin analizi yoluyla toplumsal ihtiyaçların detaylı bir şekilde incelenmesini kolaylaştırarak politika yapıcıların topluma uygun sosyal hizmetler geliştirmesine olanak tanıyor. Dikkat çekici örnekler arasında, Stockholm ve Singapur bulunuyor. Bu şehirlerde, kamusal hizmetlerin optimizasyonu için yapay zekadan yararlanılmakta. Stockholm'de bekleme sürelerini azaltmak ve yolcu akışını iyileştirmek amacıyla otobüs ve tren tarifelerini optimize ederek toplu taşıma verimliliğini artırmak için yapay zekadan faydalanılmakta. Bu uygulama, daha düzenli ve kaliteli hizmet sağlamış. Akıllı şehir girişimleriyle bilinen Singapur, trafik yönetimi ve çevresel izleme de dahil olmak üzere çeşitli kamu hizmetlerinde yapay zekayı kullanmakta. Yapay zeka destekli sistemler, trafik sıkışıklığını

yönetmeye ve hava kalitesini izlemeye yardımcı olarak şehrin sürdürülebilirlik çabalarına ve genel yaşanabilirliğine önemli katkılarda bulunmakta. Bununla birlikte, yapay zekanın politika geliştirmede kullanılması iki ucu keskin bir kılıçtır. Yapay zeka, benzersiz içgörüler sunarken aynı zamanda veri gizliliği, rıza ve potansiyel algoritmik önyargılarla ilgili etik kaygıları da gündeme getiriyor. Örneğin öngörücü kolluk uygulamalarında yapay zekanın kullanımı, ırksal önyargı ve şeffaflık konularında tartışmalara yol açmıştır. Bu nedenle sosyal politikalarda etik yapay zeka kullanımı, adaleti ve hesap verebilirliği sağlamak için titiz standartlar ve topluluk katılımı gerektiriyor. Ayrıca, yerel yönetimleri, sivil toplumu, akademi ve sanayi paydaşlarını bir araya getiren veri iş birliklerinin oluşturulması önemli. Bu ortaklıklar, veri erişimini ko-

laylaştırır ve teknolojinin toplumsal fayda için kullanılmasına yardımcı olacaktır. New York'ta Microsoft ile iş birliği içinde yürütülen Data Science Fellowship Programı, veri bilimcileri ve kentsel politika yapımcıları bir araya getiriyor. Bu girişim, veriye dayalı stratejiler geliştirerek trafik sıkışıklığı ve kamu güvenliği gibi kentsel sorunların üstesinden gelmeyi amaçlamaktadır. Amsterdam'da üniversiteler ve teknoloji şirketleriyle kurulan iş birlikleri, kentsel sürdürülebilirlik için yapay zeka çözümleri geliştirmeye odaklanıyor. Bu iş birlikleri; enerji verimliliği, atık yönetimi ve toplu taşıma sistemlerinin geliştirilmesine yönelik projeleri içermekte ve kentin daha sürdürülebilir ve yaşanabilir olma hedefine katkıda bulunmaktadır.

Geleceğe bakarken kent paydaşları için kilit nokta, yapay zekanın teknolojik becerisini

insan merkezli bir yaklaşımla dengelemektir. Bu, yalnızca yapay zekanın analitik yeteneklerinden yararlanmayı değil aynı zamanda politikaların kapsayıcılığı, sürdürülebilirliği ve toplum refahını desteklemesini sağlamayı da içerir. Yapay zeka toplumsal refahı ve etik hususları ön planda tutan, insanın karar verme mekanizmasının yerini alan değil bu mekanizmayı güçlendiren bir araç olarak görülmelidir.

Sonuç olarak veri iş birlikleriyle zenginleştirilen yapay zeka ve büyük verilerin kentsel politika geliştirme sürecine entegrasyonu; duyarlı, verimli ve eşitlikçi kentsel toplumlara giden bir yol sunmaktadır. Gelecekte sürdürülebilir ve kapsayıcı kentler yaratmada yapay zekanın tüm potansiyelinden yararlanmak için teknolojik yenilik ve etik yönetimi bir araya getiren bir yaklaşım benimsenmelidir. ✨

Referanslar:

- Barocas, S., & Selbst, A. D. (2016). *Big data's disparate impact*. *California Law Review*, 104.
- Batty, M., Axhausen, K. W., Fosca, G., Pozdnoukhov, A., Bazzani, A., Wachowicz, M., ... & Cucco, R. (2020). *The promise of artificial intelligence: Redefining management in the workforce of the future*.
- Evans, J., & Gao, G. (2016). *DeepMind Yapay Zekası Google Veri Merkezi Soğutma Faturasını %40 Azalttı*. *DeepMind Blog*.
- Kitchin, R. (2014). *The real-time city? Big data and smart urbanism*. *GeoJournal*, 79(1), 1-14.
- Obermeyer, Z., Powers, B., Vogeli, C., & Mullainathan, S. (2019). *Dissecting racial bias in an algorithm used to manage the health of populations*. *Science*, 366(6464), 447-453.
- Portugali, Y. (2012). *Smart cities of the future*. *European Physical Journal Special Topics*, 214(1), 481-518.
- Richardson, L., Schultz, J. M., & Crawford, K. (2019). *Dirty data, bad predictions: How civil rights violations impact police data, predictive policing systems, and justice*. *New York Üniversitesi Hukuk Dergisi*, 94(192).
- Strubell, E., Ganesh, A., & McCallum, A. (2019). *Energy and policy considerations for deep learning in NLP*. *arXiv preprint arXiv:1906.02243*.

GELECEK ŞEHİRLERİN TASARIMINDA YAPAY ZEKA VE KATILIMCI YAKLAŞIM

UrbanistAI Kurucu Ortaklarından Damiano Cerrone ile yaptığımız röportajda yapay zekanın gelecek şehirlerin tasarımında toplulukları güçlendirme rolünü ve insan odaklı kent tasarımında yapay zekânın evrimini inceledik.

📌 HATİCE ÇETİNLERDEN

🕒 13 DAKİKA

Katılımcı planlama ve ortak tasarım için bir üretken yapay zeka platformu olan UrbanistAI'nin kurucu ortağı Damiano Cerrone ile yaptığımız röportajda yapay zekâ destekli katılımcı planlama ve tasarımın dönüştürücü potansiyeline odaklandık. UrbanistAI, kendini “şehirlerimizin geleceğini yeniden hayal etmek için bir katılımcı tasarım platformu” olarak tanımlıyor ve kamu sektörü için şehir araştırmaları ve politika tasarımına odaklanıyor. Cerrone, yapay zekânın mimarlık rolleri üzerindeki etkisini açıklarken, GenAI'nın (üretken yapay zeka) gerçek zamanlı iletişim aracı olarak entegrasyonunu

vurguluyor ve sakinlerin beklentilerini mimarların tasarımlarıyla birleştiriyor. UrbanistAI'nin Tallinn'den Helsinki'ye kadar dünya çapındaki iş birlikleri, kapsayıcı yönetim konusundaki inovasyonlarını ve hızlı şehir dönüşümlerini nasıl kolaylaştırdığını gösteriyor. Şehirlerin dönüşümünde etik ve kapsayıcı bir teknolojik yaklaşım benimsemek için gerekenlerin altını çiziyor.

Kentsel alanların şekillenmesinde yapay zekanın vatandaşlara ne gibi katkılar sağlayacağını öngörüyorsunuz?

Vatandaşların kentsel tasarım sürecinde rol alması, sadece geri bildirim vermayla değil aynı

zamanda bu süreçte aktif bir şekilde bulunması ile mümkün olabilir. Bu yaklaşıma geçiş sürecinde, katılımcı kentsel planlamayı mümkün kılmak için yapay zekanın imkânlarından faydalanılmaktadır. Katılımcı kentsel planlama, yüz yüze atölye çalışmaları aracılığıyla katılımcıların yeni kentsel tasarım konseptlerini iş birliğiyle oluşturup daha sonra bu konseptler arasında oylama yapmalarını öngörmektedir. UrbanistAI ile ortaklaşa düzenlediğimiz bu atölye çalışmaları ve etkinlikler, tasarım üretilen toplantılar olmaktan daha fazlasını yapıyor; toplum katılımını teşvik ediyor ve yerel ilişkileri güçlendiriyor. Bu yaklaşım, vatandaş girdisini genellikle yalnızca veri

Urbanist AI ile oluşturuldu.

“

Vatandaşların kentsel tasarım sürecinde rol alması, sadece geri bildirim vermeyele değil aynı zamanda bu süreçte aktif bir şekilde bulunması ile mümkün olabilir.

”

noktalarına indirgeyen geleneksel yöntemlerin aksine anlamlı ve toplum merkezli kentsel alanlar yaratmak için şehirlerin kolektif zekasından yararlanmaya odaklanmaktadır.

Yapay zekanın kentsel planlamada gittikçe daha yaygın bir şekilde kullanıldığını göz önünde bulundurursak, günümüzde daha insan merkezli bir yaklaşımı hakim kılmak için mimarların rollerinin nasıl bir dönüşüm geçirdiğinden bahseder misiniz?

Geleneksel olarak mimarlar

Damiano Cerrone

kentsel planlamada kişisel yaratıcılıklarından, deneyimlerinden ve sezgilerinden ilham alırlar. Genellikle şehirler tarafından gerçekleştirilen planlama çalıştaylarına katılırlar veya anketlerin ve daha önce gerçekleştirilmiş olan çalıştayların sonuçlarını yorumlarlar. Bunu, ciddi miktarda post-it kağıt kullanılarak yaparlar. Ancak bu uygulama evrim geçiriyor.

Şimdi, GenAI'nin (üretken yapay zeka) ortaya çıkmasıyla, mimarlar ve diğer paydaşlar, tasarım eğitim düzeylerinden bağımsız

olarak gerçek zamanlı iletişim kurabilirler. Yapay zeka destekli bu araç, yeni tasarım konseptlerinin ve çözümlerinin gerçek zamanlı olarak oluşturulmasını sağlar. Bu özellik, vatandaşların fikirlerini görsel olarak ifade etme imkânı ile mimarların bu fikirleri entegre etme yeterlilikleri arasında bir nevi köprü görevi görür. Katılımcılarla kişisel bağlantılar kurma ve kent sakinlerine kolektif bir şekilde tasarım hazırlama veya talepte bulunma imkânı sunan bu modern yaklaşım, mimari ilhama yeni bir boyut katıyor.

UrbanistAI'nin dahil olduğu kayda değer bir örnek olarak Helsinki'de bir kentsel alanda gerçekleştirilen hızlı ve işbirlikçi dönüşüm gösterilebilir. Geçtiğimiz yaz düzenlenen bir çalıştayda iki cadde yaya bölgesi olarak belirlendi. Bu atölye çalışması, WSP ve Sweco mimarları tarafından yönetildi ve vatandaşlara ve girişimcilere bu caddelerin geleceğini birlikte tasarlama imkânı sundu. Şaşırtıcı bir şekilde, sadece beş aylık bir süre içinde ortak tasarım süreci tamamlandı ve caddeler kullanıma hazır hale getirilerek Haziran 2023'te halka açıldı. Bu örnek, UrbanistAI'nin kentsel planlama projelerinde kullanımının ne kadar kolay olduğunu ile toplum katılımını nasıl kolaylaştırabileceğini ve mimarların nasıl ortak tasarım programları yürütebileceğini gösteriyor.

Yapay zeka günümüzde mevcut şehir planlamasının dinamiklerini ne yönde değiştirdi? Önümüzdeki yıllarda daha güçlü bir dönüştürücü etkisi olacak mı?

Bu yıl, UrbanistAI'ı kullanarak dünya genelinde birçok kamu kuruluşuyla iş birliği yaptık ve kentsel gelişim uygulamalarına yenilikçi bir nefes kazandırmak için UrbanistAI'ı adapte etmeye başladık. Ortaklarımızı değer-

lendirirken öncelikle onların kendilerine has zorluklarını anlar ve sonrasında UrbanistAI'yi tasarım ve yönetim uygulamalarını geliştirecek şekilde uyarlarız. Standart uygulamalardan farklı olarak UrbanistAI, özel üretken yapay zeka modellerinden ve uzman yapay zeka eğitim tecrübemizden yararlanarak ortaklarımızın yönetim inovasyonuna öncülük etmesine olanak tanır.

Örneğin, yerel yönetimlerde katılımcı planlamada devrim yaratmak için Estonya İklim Bakanlığı ile birlikte çalıştık. Bu iş birliği, UrbanistAI'nın Tallinn Katılım Merkezi'nde kullanılmaya başlaması ile sonuçlandı ve vatandaşların, şehirlerinin geleceğinde aktif olarak söz almalarını sağladı. Helsinki'de vatandaşların WSP/Sweco'nun yardımıyla birlikte iki yaya caddesi tasarladıkları ve daha sonra geliştirdik-

leri bir projede yer aldık. Ayrıca, Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı ile ortaklığımız kapsamında ilgili yetkililer, uzmanlar ve belediye başkanları ile kapasite geliştirme oturumları düzenledik ve UrbanistAI aracılığıyla iletişim uygulamaları geliştirdik. BAE'deki Başbakanlık Ofisi'nde bulunan Mohammed Bin Rashid Hükümet İnovasyon Merkezi ile Dubai için ilk yerli eğitilmiş üretken yapay zeka modelini geliştirdiğimiz önemli bir proje de devam ediyor. Bu girişim, devrim niteliğinde kentsel planlama uygulamaları için pilot projeler oluşturmayı amaçlıyor. Tampere Üniversitesi, TalTech, Luleå Teknoloji Üniversitesi ve Newcastle Üniversitesi gibi eğitim kurumları, UrbanistAI'ı kentsel planlama eğitim programlarına dahil etmektedir. An itibarıyla önümüzdeki yıl için inşaat ve gayrimenkul sektörü ile yeni proje ve iş birliği imkânları araştırıyoruz.

Yapay zeka, kaynak tahsisini optimize etme ve kentsel tasarımda verimliliği artırma potansiyeline sahip. Teknolojik ilerlemeler ile bir şehrin özgünlüğünü ve kültürel kimliğini korumak arasında nasıl bir denge kurabiliriz?

Özgünlük ve kültürel kimliğe odaklanan UrbanistAI, önce-

“
Vatandaş girdisini genellikle yalnızca veri noktalarına indirgeyen geleneksel yöntemlerin aksine anlamlı ve toplum merkezli kentsel alanlar yaratmak için şehirlerin kolektif zekasından yararlanmak gerekir.
”

likle bir ortak tasarım ve fikir üretim aracı olarak kullanılıyor. Katılımcı bir yaklaşımdan yararlanarak, sosyal ve ekolojik açıdan daha entegre bir şehrin gelişimine olumlu katkıda bulunan, yeni ortak fikirlerin oluşturulmasını kolaylaştırıyoruz. UrbanistAI, doğrudan bir

tasarım aracından ziyade bir iletişim platformu olarak hizmet ediyor. UrbanistAI'ın temel amacı; vatandaşlar, uzmanlar, şehir yetkilileri, geliştiriciler, yatırımcılar, çocuklar ve bağlama bağlı olarak diğer çeşitli kişiler de dahil olmak üzere çeşitli paydaş ağlarının geleceğe yönelik fikirlerini, neşeli ve et-

Urbanist AI ile oluşturuldu.

kili bir şekilde geliştirmelerini sağlamaktır.

Bu araç, mimarlar ve geliştiricilerin, kent sakinlerinin taleplerini gözetererek ilerleyen aşamalarda kentsel planlamada alacakları kararları Şekillendirmelerini mümkün kılıyor. Mimarlar ve geliştiriciler, bahsedilen

atölye çalışmalarına liderlik etmeseler de genellikle katılım sağlıyorlar. UrbanistAI aracılığıyla oluşturulan görüntüler, nihai tasarımları değil, daha ziyade topluluğun istek ve fikirlerinin görsele dökülmüş halini temsil eder. Böylelikle retken Yapay Zeka (GenAI) yaklaşımımız kültürel kimliğin sürecin

ayrılmaz bir parçası olmasını sağlamakta ve genellikle anketlere ve istatistiksel verilere dayanan geleneksel yöntemlere kıyasla daha kapsayıcı ve temsili bir yaklaşım sunmaktadır. Bu yöntem, yerel kültürel kimlikleri kentsel anlatının içine derinlemesine yerleştirerek planlama sürecini zenginleştirir.

“
2023 dünyasında
‘Bir resim
bin kelimeye
bedeldir’ sözü
her zamankinden
daha geçerli
çünkü artık
farklı grupların
fikirlerini
görsele dökmek,
değerlendirmek
ve iletmek için
kullanabilecek
araçlara sahibiz.
Üretken Yapay
Zeka (GenAI)
ve UrbanistAI
gibi araçlar
bu konuda çok
önemli bir rol
oynuyor.

”

Kentsel planlamanın iş birliğine dayalı doğası göz önünde bulundurulduğunda, kent sakinleri, mimarlar ve şehir yetkilileri de dahil olmak üzere çeşitli paydaşlar arasında etkili iletişim ve iş birliğini kolaylaştırmak için yapay zekadan nasıl yararlanılabilir?

2023 dünyasında "Bir resim bin kelimeye bedeldir" sözü her zamankinden daha geçerli, çünkü artık farklı grupların fikirlerini görsele dökmek, değerlendirmek ve iletmek için kullanabilecek araçlara sahibiz. Üretken Yapay Zeka (GenAI) ve UrbanistAI gibi araçlar bu konuda çok önemli bir rol oynuyor. Ancak burada altı çizilmesi gereken nokta, etkin etkileşimlerin teşvik edilmesidir. Kentsel planlamada yer alan paydaşlarla çalışırken, kentin farklı kültürlerini ve yaş gruplarını kapsayıcı ve temsil edici atölye çalışmaları düzen-

lemek, çabalarımızın önemli bir kısmını oluşturuyor. Örneğin, Helsinki gibi, 'yurttaşlar kurulu' olarak adlandırdıkları bir yapının oluşturulması için yoğun çaba sarf eden şehirleri ele alalım. Bu kurul, kent nüfusunun çeşitli yaş gruplarını, kültürleri, dilleri, coğrafi konumları ve yetenekleri temsil eden gruplardan oluşuyor. Amaç, kentin geleceğini, çeşitlilik içeren toplumunu gerçekten yansıtacak şekilde birlikte tasarlamak. Dikkat çekici bir şekilde, UrbanistAI, 7 ila 12 yaş arasındaki çocukları kentsel planlama sürecine dahil ederek, nispeten genç demografik gruplarda bile etkili olduğunu kanıtladı. Bu kapsayıcı yaklaşım yalnızca toplum duygusunu geliştirmekle kalmaz, aynı zamanda kentsel planlamanın tüm vatandaşların ihtiyaçlarını ve isteklerini yansıtmasını ve bunlara yanıt vermesini sağlar.

Yapay zekanın mimari ve kentsel tasarıma entegrasyonunun devam etmesinin önünde ne gibi zorluklar öngörüyorsunuz? Kentlerimizi şekillen-dirirken teknoloji bağlamında sorumlu ve kapsayıcı bir yaklaşım ortaya konulmasında etik hususları nasıl ele alabiliriz?

Katılımcı kentsel planlama amacı güden Üretken Yapay Zeka (GenAI) alanında karşılaşılan temel zorluklardan biri, eğitim modellerimize çeşitli ve doğal olarak kapsayıcı veri kümelerinin dahil edilmesini sağlamak. Bu bağlamda, ortaklarımızı yapay zeka eğitim kampanyalarına aktif olarak dahil ediyoruz. Bu, sadece UrbanistAI'yi kullanmayı değil, aynı zamanda vatandaşları şehirlerini fotoğraflamaya ve kişisel perspektiflerinden tanımlamaya davet etmeyi de içeriyor. Bahsedilen veri küme-

lerinin eğitim modellerine dahil edilmesi, toplumun benzersiz özelliklerini ve görüşlerini yansıtan yerleştirilmiş bir üretken yapay zeka modelinin eğitilmesine yardımcı olur. Bir diğer önemli zorluk da ortak tasarım atölyelerinin kapsayıcı olduğundan emin olmaktır. Deneyimlerimiz, her yaştan insanın fikirlerini ifade etmek için yapay zekayı kullanma fikrini çekici bulması nedeniyle UrbanistAI'nin geniş bir yelpazedeki çeşitli katılımcı gruplarıyla etkili bir şekilde etkileşim kurduğunu gösteriyor. Ancak katılımcıların seçimi çoğunlukla katılımcı planlama sürecini başlatan kamu ve özel kuruluşlara düşüyor. Bu kurumlara kapsayıcılık uygulamaları ve mümkün olduğunca geniş ve çeşitli bir kitleyi çekecek yöntemler konusunda tavsiyelerde bulunmak için deneyimlerimizden yararlanıyoruz. Bu yakla-

şım, katılımcı planlamanın daha temsili ve kapsayıcı olmasına yardımcı olarak bir topluluk içindeki farklı seslerin duyulmasını ve kentsel planlama sürecine dahil edilmesini sağlar. ❁

“

Helsinki'nin oluşturduğu 'yurttaşlar kurulu' kent nüfusunun çeşitli yaş gruplarını, kültürleri, dilleri, coğrafi konumları ve yetenekleri temsil ediyor. Amaç, kentin geleceğini çeşitlilik içeren toplumunu gerçekten yansıtacak şekilde birlikte tasarlamak.

”

ŞEHİR PLANLAMA VE YAPAY ZEKA: UYGULAMALI BİR BAKIŞ AÇISI

Kentlerimizin geleceğini şekillendiren teknolojik gelişmeler arasında yapay zeka önemli bir rol oynamaktadır. Massachusetts Institute of Technology'de profesör olarak görev yapan ve Senseable City Lab'ı yöneten Prof. Carlo Ratti ile gerçekleştirdiğimiz röportajda, yapay zekanın şehir planlama, kentsel tasarım ve yaşam kalitesi üzerindeki etkilerini keşfettik.

İPEK ARISOY

8 DAKİKA

Profesör ünvanıyla Massachusetts Institute of Technology'de ders veriyor ve Senseable City Lab'ı yönetiyorsunuz. Bize enstitü, laboratuvar ve dersleriniz arasındaki ilişkiden bahsedebilir misiniz? Laboratuvarın enstitü üzerindeki etkisi nedir? Laboratuvarda yapay zeka ve şehir planlama konularında çalışıyor musunuz?

Laboratuvar, büyük verileri ve dijital sensörleri kullanmak suretiyle kentsel ortamlarımızı anlama ve onlarla etkileşim kurma şeklimizi incelemek ve bunları iyileştirmeye yönelik müdahale-

ler önermek için gerçek zamanlı kenti keşfettiğimiz yaratıcı bir merkez olarak hizmet veriyor. Son yıllarda, yapay zekayı da bu denkleme dahil ettik ve yapay zekanın kentsel veriyi analiz ederek daha duyarlı ve verimli bir şehir planlama ve yönetimini nasıl teşvik edebileceğine odaklandık.

Laboratuvar, enstitü ve derslerim arasında simbiyotik bir ilişkinin var olduğunu söyleyebilirim. Laboratuvar, en yeni araştırmaları sınıf ortamına taşırken, öğrencilerin laboratuvarın araştırma projelerine katılı-

mı da dinamik ve uygulamalı bir öğrenme ortamını teşvik ediyor. Enstitü, yeni öğrenme biçimlerinin keşfedilmesine olanak tanıyan bu interaktif süreçten faydalanıyor.

MIT'de Dijital Kent Tasarım Atölyesi adlı bir ders veriyorsunuz. Bize bu ders hakkında bilgi verebilir misiniz? Yapay zeka teknolojisinin dersinize herhangi bir katkısı var mı?

Dijital Kent Tasarım Atölyesi'ni 10 yılı aşkın bir süredir sürdürüyoruz. Son 3 yılda ise yapay zeka bu konunun merkezine yerleşti. Şimdilerde yapay zekanın

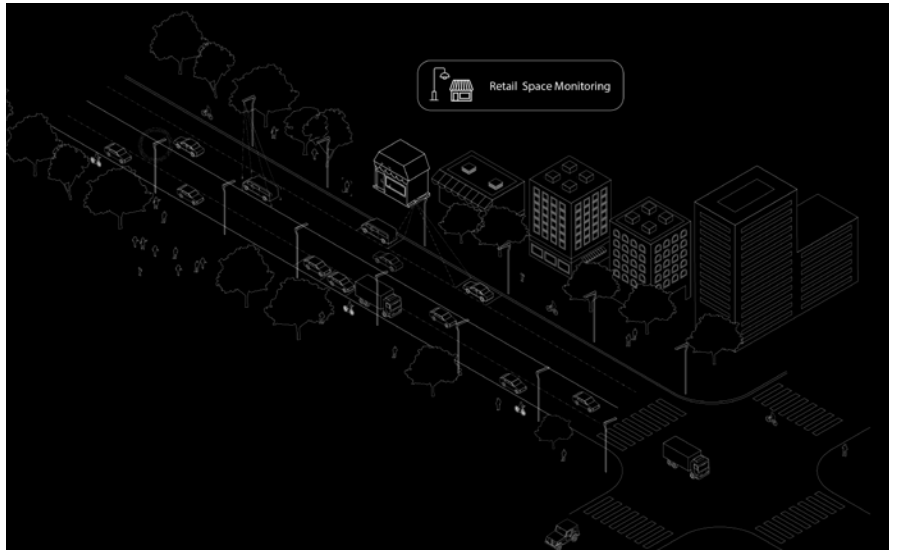
Jigar Panchal

görsel imgelere uygulanmasının kentleri anlama yeteneğimizi nasıl geliştirebileceğini araştırıyoruz. Görsel yapay zeka, büyük ölçekte gördüklerimize dayalı sonuçlar çıkarmak için makine öğrenimi ve bilgisayar görüşünden faydalanmak anlamına geliyor. Bu derste, şehir planlamadan görsel yöntemlerin teorik tarihini (Camillo Sitte'den Kevin Lynch'e kadar) görsel yapay zeka teknolojisinin sağladığı nicel araştırma yöntemleriyle bir araya getiriyoruz. Öğrenciler, yaşanabilirlik ve sürdürülebilirlik ile ilgili kentsel örüntüleri anlamak için yapay zeka ile etkileşime giriyorlar.

“

Yapay zeka kentleri tasarlama şeklimizi etkiliyor. Planlama, mimari ve mühendislik süreçlerinin birçoğunu otomatik hale getirmesine mümkün gözüyle bakılıyor.

”

“
**Yapay zekanın
mimari ve
kentsel tasarıma
entegrasyonu,
özellikle veri
gizliliği, ön yargı
ve karar verme
süreçlerinin
şeffaflığı
açısından
zorlukları
beraberinde
getiriyor.**

”

"Sensing Light" projesiyle kentsel aydınlatma altyapısını dijitalleştirmek ve akıllı aydınlatmaya yönelik çeşitli yaklaşımları analiz etmek suretiyle bir çerçeve öneriyorsunuz. Yapay zekanın, fonksiyonel olasılıkları keşfetme, hava kalitesi izleme, hiperspektral dijital görüntüler üretme ve kentsel alanların izlenmesine katkıda bulunmak amacıyla sensörlere nasıl entegre edildiğini açıkla-

yabilir misiniz? Bu tür dijital uygulamaların kentsel tasarım üzerindeki etkisini nasıl değerlendiriyorsunuz ve gelecekte yapay zeka ile şehir planlamanın kesiştiği noktada ne gibi potansiyel gelişmeler öngörüyorsunuz?

"Sensing Light", teknoloji ve kentsel tasarımın kesiştiği noktada yer alan ve yapay zekanın kentsel bağlamdaki potansiyelini somutlaştıran bir proje. Birçok şehrin şu anda yaptığı gibi

kentsel aydınlatma altyapısının dijitalleştirilmesi, hava kalitesi ölçümleri gibi yeni bir dizi kentsel verinin akıllı sensörler tarafından toplanmasına olanak tanıyor. Yapay zeka entegrasyonu sayesinde bu verileri yorumlayabiliyor ve daha önce göremediğimiz şeyleri kavrayabiliyoruz. Kentsel tasarım etkisi açısından bu tür uygulamalar, kent sakinlerinin ihtiyaçlarına gerçek zamanlı olarak yanıt verebilen daha akıllı ve uyarlan-

Sensing Light

bilir kentsel alanlar hakkında bilgi veriyor. Bence yapay zeka gelecekte, kentsel olguların daha derinlemesine anlaşılmasını sağlamak ve hem insanların hem de çevrenin ihtiyaçlarına daha uygun ve duyarlı ortamları teşvik etmek suretiyle sürdürülebilir kentsel kalkınmada önemli bir rol oynayacak.

Sizce yapay zeka, kentsel yaşamın geleceğini ve kent sakinlerinin yaşam kalitesini arttıracak şekilde kentleri yeniden tasarlamaya yönelik fırsatlar sunuyor mu? Örneğin,

yapay zekanın sokak lambalarında hayat bulduğu Sensing Light projesi, kent sakinlerinin kentsel yaşam kalitesini nasıl etkiledi?

Yapay zekanın etkisini üç farklı alanda görüyoruz. Bunlardan ilki verilerin toplanması ve analizi ile ilgili. Bahsettiğiniz Sensing Light projesi bunun bir örneği. Yapay zeka özellikli sokak lambaları, aydınlatma işlevinden çok daha fazlasına sahip. Trafik kontrolünden kamu güvenliğine kadar eyleme geçirilebilir iç görüler elde edilmesini sağlayan verileri

toplayan bu lambalar aynı zamanda kentsel peyzaj ağının bağlantı noktaları konumunda. Öncelikle bu durum daha duyarlı kentsel hizmet ve ortamları mümkün kıldığı için kentsel yaşam kalitesi üzerinde doğrudan etkili. İkincisi, yapay zeka kentleri tasarlama şeklimizi etkiliyor. Planlama, mimari ve mühendislik süreçlerinin birçoğunu otomatik hale getirmesine mümkün gözüyle bakılıyor. Üçüncüsü, yapay zeka hayatımızı değiştiriyor. Bu da er ya da geç kentlerimizde değişikliklere yol açacak.

“
**İnsanlık tarihinin
başından beri
olduğu gibi
teknoloji, insan
yaratıcılığının
ve karar alma
mekanizmasının
yerine geçmemeli,
bunun yerine
işbirlikçi
ortağımız
olmalıdır.**
”

Yapay zekanın içgörü kazanma ve kentsel alanları iyileştirmedeki rolünü gösteren başarılı projelerden örnekler verebilir misiniz?

Bu konuda birçok başarılı proje mevcut. Örneğin Kopenhag'ın bisiklet talebini tahmin etme ve en uygun şekilde bisiklet dağıtımını gerçekleştirmede yapay zekadan faydalandığı bisiklet paylaşım programı ve Singapur'un kamu hizmetlerinin gerçek zamanlı izlenmesi ve yönetiminde yapay zekayı kullanması. Bu projeler, yapay zekanın verimliliği artırma ve kentsel alan-

larda kullanıcı deneyimini geliştirmedeki rolünü gözler önüne seriyor.

Yapay zekanın mimari ve kentsel tasarıma entegrasyonunun devam etmesinin önünde ne gibi zorluklar öngörüyorsunuz? Kentlerimizi şekillendirirken teknoloji bağlamında sorumlu ve kapsayıcı bir yaklaşım ortaya konulmasında etik hususları nasıl ele alabiliriz?

Yapay zekanın mimari ve kentsel tasarıma entegrasyonu, özellikle veri gizliliği, ön yar-

gı ve karar verme süreçlerinin şeffaflığı açısından zorlukları beraberinde getiriyor. Bu zorlukların ele alınması, teknolojik yenilikleri sağlam etik çerçevelerle birleştiren çok disiplinli bir yaklaşım gerektiriyor. Kısa bir süre önce Harvard'dan Profesör Antoine Picon ile tam da bu sorunu ele alan bir makale üzerinde çalıştık. Yapay zeka programları ancak onları eğitmek için kullandığımız veriler kadar objektiftir.

Yapay zeka gelişmeye devam ederken, teknolojinin şehir planlamadaki yaratıcı süreçleri veya karar verme süreçlerinin temel unsurlarının yerine geçmekten ziyade insan uzmanlığını tamamlamasını sağlamak için ne gibi önlemler alınmalıdır?

İnsanlık tarihinin başından beri olduğu gibi teknoloji, insan yaratıcılığının ve karar alma mekanizmasının yerine geçmemeli, bunun yerine işbirlikçi ortağımız olmalıdır. Bence bu noktaya ulaşmanın en iyi yolu, yapay zeka ile mümkün olduğunca çok deney yapmaktan geçiyor. Doğal evrime benzer bir çerçeve oluşturarak yapay zekanın vaatlerini ve tehlikelerini kısa sürede anlayabilir ve bunlara uyum sağlayabiliriz. 🌟

YAPAY ZEKA ŞEHİRDE: UYGULAMALAR, RİSKLER, ÖNERİLER

Birleşmiş Milletler İnsan Yerleşimleri Programı'nın güncel raporu, kent çalışmaları ve yapay zekâ uygulamalarını kesiştiren, disiplinler arası bir çalışma olma niteliğinde.

✦ MELİKE TOZLU

🕒 10 DAKİKA

Birleşmiş Milletler İnsan Yerleşimleri Programı'nın (UN-Habitat) Mila-Quebec Yapay Zekâ Enstitüsü ile iş birliğiyle hazırladığı AI & Cities: Risks, Applications and Governance (Yapay Zekâ & Şehirler: Riskler, Uygulamalar ve Yönetişim) başlıklı rapor, oldukça güncel bir inceleme alanı olarak yapay zekâyı kent bağlamında mercek altına alıyor. Yaygın teknoloji uygulamaları ile hayatın mikro alanlarına dahi nüfuz etmeye başlayan yapay zekâ araçlarının yeni yeni aşına olduğumuz bir sürecin kapısını araladığını söyleyebiliriz. Her geçen gün gelişimine tanık

lık ettiğimiz yapay zekâ yöntemleri, hepimiz için sıra dışı eğilim ve örüntüler ortaya çıkarmakta, dolayısıyla uzun vadeli çıktılarını bugünden kestiremediğimiz bir sisteme işaret etmektedir. Bununla beraber, mevcut gidişata dair bilgi ve farkındalığımızın azami düzeye çıkarılması, gelecekte ortaya çıkabilecek potansiyel tehditleri ön görmek ve bunların önüne geçebilecek mekanizmaları şimdiden üretmek için önemlidir. Rapor tam da bu noktada, kent alanında yapay zekanın çeşitli boyutlarında karşılaşılan sınırlılıkların aşılabilmesinde rehber olmayı hedefliyor.

San Francisco, Megan-Allen

“

Yapay zekâ yönteminin tatbik edildiği şehrin kültürel dinamikleri, kent sakinlerinin davranış ve yönelimleri, hatta hâkim siyasi söylemin inovasyona bakışı dahi alınan sonuçlarda etkili olmaktadır.

”

YAPAY ZEKA İLE SÜRDÜRÜLEBİLİR HEDEFLER ROTASI

Beş bölümden oluşan raporun ilk kısmı konuyla alakalı temel kavramlara ilişkin genel bir bilgilendirme içeriyor. İkinci bölümde yavaş yavaş yayının ana eksenini olan kent bahsine giriş yapılarak yapay zekâ ve yönetim tartışılıyor. Ardından kent-

lerdeki yapay zekâ uygulamaları ayrıntılı biçimde ele alınıyor. Risk çerçevesinin analiz edildiği dördüncü bölümden sonra beşinci kısımda kentte yapay zekâ kullanım stratejilerinin açıklandığını görüyoruz. Raporun genel karakterini oluşturan belirleyici yaklaşımın Birleşmiş Milletler'in Sürdürülebilir Kal-

kınma Amaçları ajandasından mülhem olduğunu ileri sürebiliriz. Bu bağlamda zikredilen her kent uygulamasının bir SKA ile ilişkilendirilerek sunulması, raporun bağlantısallığını ve temelini pekiştiren bir unsur olarak değerlendirilebilir. Böylece izlenmesi gereken adımların belirginleştirilmesi, ayrıca ka-

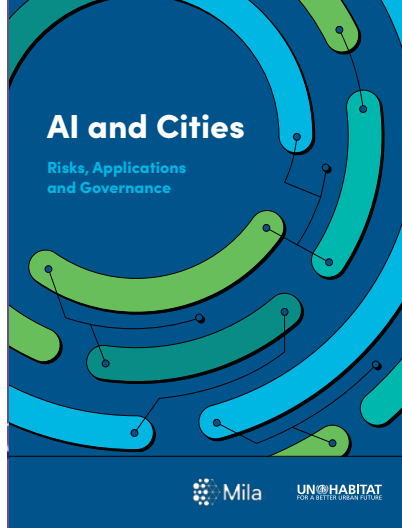

Tokyo, Jezael Melgoza

demeli ve bütüncül bir rota çıkarılması sağlanıyor.

TEORİDEN PRATIĞE ÖRNEKLER

Pratiğe yönelik örnek ve incelemelerin yoğunlaştığı 'Uygulamalar' bölümünde enerji, hareketlilik, kamu güvenliği, su ve atık yönetimi, sağlık, şe-

“

Yapay zekâ geliştirici ve uygulayıcılarının kültürel nüanslara, toplumdaki günlük hayat motiflerine yönelik farkındalıklarının düşük olması durumunda, ortaya çıkacak risk ve tehditler artabilir.

”

hir planlaması ve kent yönetimi olmak üzere yedi anahtar tema esas alınıyor. Ayrıca her temanın kendi içinde birçok alt başlıktan meydana gelmesi, bu başlıklar altında vaka incelemelerinden risk faktörlerine değin çeşitli unsurlara yer verilmesi, içeriğin katmanlı yönünü öne çıkarıyor. Bölüme dair hızlı ve temsili bir bakış sunması açısından hareketlilik teması ve buna bağlı sıralanan maddelere bu yazıda değinebiliriz. Toplu taşıma, özel ulaşım ve ulaşım altyapısı olmak üzere üç başlık üzerinden kurgulanan bu bölümde ilgili meselelerle alakalı senaryo ve olasılıklar detaylı biçimde değerlendiriliyor. Toplu taşıma bahsinde, yapay zekanın bir hayli işlevsel bir ürünü olan 'Citymapper' isimli mobil uygulamanın nasıl etkili bir örneğe dönüştüğünü görüyoruz. Ulaşım verilerinin kullanıma açık hale getirilmesiyle geliştirilen Citymapper gibi uygulamalar, insanların trafik ve yol durumuna dair gerçek zamanlı bilgiye erişimini kolaylaştırmış oldu. Böylece hem sıkışıklık durumunda alternatif rotalara yönelen yolcuların bireysel deneyimleri iyileştirilirken hem de araç yoğunluğu ve emisyonların azaltılabilmesi yolunda adımlar atıldı. Türkiye'nin en hareketli ve kalabalık metropolü İstanbul'un kronik-

leşen trafik ve ulaşım problemleri düşünüldüğünde, rehberin bu kısmında yapılan vurguların ülkemizdeki çalışmacılar için daha anlamlı hale geldiğini söyleyebiliriz. Yapay zekâ aracılığıyla elektrikli araç altyapısının optimize edilmesi, benzer şekilde trafik akışı ve kontrolünün optimal hale getirilmesi, ayrıca karayolları ve demiryolları için öngörücü bakım yöntemlerine başvurulması bu hususta dikkate alınacak öneriler arasında gözüküyor.

YEREL BAĞLAMIN ÖNEMİ VE 'SORUMLU YAPAY ZEKÂ'

Raporda altı çizilen ve birçok tartışmayı kesen bir argüman olarak 'yerel bağlamın önemi' sıklıkla karşımıza çıkıyor. Buna göre, yapay zekâ yönteminin tatbik edildiği şehrin kültürel dinamikleri, kent sakinlerinin davranış ve yönelimleri, hatta hâkim siyasi söylemin inovasyona bakışı dahi alınan sonuçlarda etkili olmaktadır. Dolayısıyla, dünyanın bir noktasında başarılı ve sorunsuz biçimde işleyen modeller, farklı bir coğrafi konumda beklenmedik neticeleri beraberinde getirebilmektedir. Yapay zekâ geliştirici ve uygulayıcılarının kültürel nüanslara, toplumdaki günlük hayat motiflerine yönelik farkındalıklarının düşük olması durumunda,

“

Bilişim teknolojileri dağarcığına sahip olmak kadar temel insani haklara yönelik duyarlılık geliştirmenin de önemi tartışılmaz konumdadır.

”

ortaya çıkacak risk ve tehditler artabilir. Örneğin, ana caddelerde sürüş yapabilmek üzere tasarlanmış otonom bir araç, yayaların beklenmedik şekilde karşıdan karşıya geçtiği 'kaotik' bir şehir ortamında sağlıklı bir performans ortaya koyamaz. Yapay zekâ kullanımına dair kritik bir kavramsallaştırma olan 'sorumlu yapay zekâ', teknolojinin hayatımızı derinden etkileyecek çıktılarını tartışmayı teşvik ediyor. Yukarıdaki otonom araç örneğini hatırlayacak olursak, insansız bir araba şehir içinde kaza yaptığı ve ölüme yol açtığı takdirde, fail olarak kim

Tokyo, Jezael Melgoza

Sydney, Anthony Hill

veya kimler gösterilebilir? Algoritma tasarısı kompleks, kolektif ve birikimli şekilde ilerleyen bir süreç olduğundan, hangi aşamada kimlerin dahil olduğuna karar verebilmek, aşamaların izini sürmek ve sorumluyu bulmak neredeyse imkânsız hale gelmektedir. Bu gibi olumsuz vakaların önüne geçmek amacıyla algoritma modellerinin sorumlu bir perspektiften inşa edilmesi gerektiğini görüyoruz. Bu perspektif de elbette uzmanların çok yönlü inceleme-

leriyle mümkün olabilir. Yapay zekâ uygulamaları tümüyle teknik ve masa başından yürüyen becerilerle ilişkili gibi gözükse de işlevsel bir döngü için esasında bunlardan fazlası beklenir. Kâğıt üzerindeki bir dizayn hayata geçirildiğinde meydana gelebilecek boşlukları ve eşitsizlikleri ön görmek, bunlara doğru bir yaklaşımla müdahale edebilmek, zengin bir donanımla mümkündür. Dolayısıyla bilişim teknolojileri dağarcığına sahip olmak kadar, temel insani

haklara yönelik duyarlılık geliştirmenin de önemi tartışılmaz konumdadır.

YAPAY ZEKA EŞİTSİZ UYGULAMALARA KARŞI

Bunlarla beraber, algoritmaların düzenlenmesinde kullanılan veri setlerinin tümüyle nötr kaynaklar olmadığı, ait olduğu toplulukların tarihsel bagajından izler taşıdığı raporda dikkat çekilen bir başka nokta. Sürecin daha çok teknik ayağına aşına geliştirici ve yazılımcılar, veri-

nin sosyal kalıplarla ilişkisini göz ardı etme eğilimi gösterebilir. Bu nedenle araştırmacıların öncelikle verinin temsil etme ihtimali bulunan ayrımcı ve eşitsiz toplumsal kodları tahlil edebilmesi gerekir. Zira zayıflıklar ancak tespit edilebildikten sonra bunları gidermeye dair inisiyatif alınabilir. Bu bağlamda analiz edilecek bir başka durum ise yetersiz demografik temsil riski sonucunda bir topluluktaki çeşitliliğin eksik yansıtılmasıdır. Tüm bu neden-sonuç ilişkisi-

leri hesap edilmeden yaratılan modeller, çoğulcu ve eşitlikçi vizyondan uzak olacağından, yapay zekanın temelinde yer alan insanlığa hizmet misyonunu baltalayacaktır. Ayrıca çalışmacıların kendi dünya görüşlerine sahip bireyler oldukları düşünülüğünde, zihinlerindeki kategorik ayrımları veri yönetimine yansıtma riskleri de bulunmaktadır. Böylesi bir senaryoda kapsayıcılıktan uzak ve mevcut adaletsizlikleri yeniden üretmeye meyilli, manipülatif tasarımlar ortaya çıkacaktır.

“

Yapay zekâ teknolojilerinin adil bir dünya tasarımına hizmet edip etmediği büyük oranda sorumlu aktörlerin duyarlı ve kapsayıcı yaklaşımıyla ilgilidir.

”

KİŞİSELLEŞEN VERİLER VE MAHREMİYET

Yapay zekâ destekli teşebbüslerin en önemli açmazlarından biri, kişisel verilerin kullanımına yönelik tutarsızlıklardır. Örneğin, resmî kurumların yönettiği yapay zekâ sistemleri genellikle kamusal alanlardan elde edilir ve kişilerden büyük miktarda veri toplanılması sağlar. Ancak, elde edilen veri ne kadar geniş olursa, gizlilik ihlali riski, kasıt bulunmasa dahi, o kadar yüksek olur. Zira veriler toplandıktan sonra veri sahiplerinin bunların nasıl ve ne amaçla kullanılacağı üzerinde neredeyse hiç kontrolü olmaz. Bu durumda vatandaşların hassas bilgileri art niyetli veya kriminal oluşumlar tarafından istismar edilebilir. Bu noktada veri hakimiyetinin otoriter örgütlenmeler elinde aşırı denetim, gözetim veya hedef gösterme aracına dönüşebileceğine de muhakkak değinmek gerek. Esasında, tüm parçalar birleştiğinde, yapay zekâ teknolojilerinin adil bir dünya tasarımına hizmet edip etmediği büyük oranda sorumlu aktörlerin duyarlı ve kapsayıcı yaklaşımıyla ilgilidir. Öyle ki, modernizmin beraberinde getirdiği aşırı rasyonelleşme ve gözetim süreçlerine eleştirel yaklaşan post-modern etik savunucuları, argümanlarıyla bu alana dahi katkı sunabilirler. 🌟

BLADE RUNNER VE GELECEĞİN EKLEKTİK KENT TASARIMLARI

Günümüz sinemasının önemli yönetmenlerinden olan Ridley Scott, bilim kurgu türünün özgün eserlerinden biri olan Blade Runner filminde, geleceğin kent ve toplum düzenlemelerine dair etkileyici ipuçları vermektedir.

✦ BARIŞ SAYDAM

🕒 15 DAKİKA

Bilimkurgu edebiyatında öykülerin fantastik doğasını vurgulayan, mekân ve çevre tasarımıyla birlikte teknoloji ve gelecek tasvirini ön plana çıkaran pek çok eser bulunur. İnsanoğlunun bilinmezliğe ve belirsizliğe olan merak duygusunu perçinleyen, geleceğe yönelik bilme ihtiyacına karşılık gelen eserler çoğu insan için ilgi çekicidir. Bu yüzden de literatürün büyük bir kısmı türün özellikle dikkat çektiği ve ileriye dönük bir projeksiyon sunmaya çalıştığı gelecek tasviri üzerine inşa edilir. 1960'lı yıllara gelindiğinde ise sinemadaki Fransız Yeni Dalga hareketinden etkilenen bir grup bilimkurgu yazarı tür içerisinde yeni bir yönelim baş-

latır. James Graham Ballard, Brian Aldiss ve sonrasında onlara katılan Ursula K. Le Guin gibi yazarlar bilimkurgu türünde sıklıkla yapılan gelecek tasvirleri, uzay araçları, yenilikçi şehir tasarımları ve yapay zeka uygulamaları gibi pek çok ayrımı geride bırakarak çok daha alegorik anlatılar kurma eğilimi gösterir. Ballard, "asıl yabancı gezegen dünyamızdır" diyerek eserlerinde niçin insan doğasına ve dünyadaki yaşam deneyimine yönlendiğini ifade eder. Bu bilimkurgu yazarlarının eserlerinde siyasi, ekonomik ve sosyal değişimlerin ekseninde sınıf mücadelesi, toplumsal denetim mekanizmaları, insan psikolojisi ve varoluşsal felsefe gibi pek çok konu tartışmaya açılır.

Yazarlar, çoğu zaman belirsiz bir mekân ve zamanda geçen alegorik hikâyelerinde içerisinde yaşadığımız dünyanın yansımalarını sunarak aslında kendi içimize dönmemizi ve yaşadığımız gezegendeki işleyişi sorgulamamıza kapı aralar. O yüzden de dışarıya dönük bir bakıştan çok içeriye dönük bir bakış ön plana çıkar. Dış uzaydan ziyade iç uzay/uzam meselesi daha fazla konu edilir.

Bilimkurgu literatürünün önemli isimlerinden Philip K. Dick'in eserlerinde de Yeni Dalga etkisini gözlemlemek mümkündür. Gerek romanlarında gerek öykülerinde insan doğasını oluşturan temel unsurlara değinen, "insan nedir?"

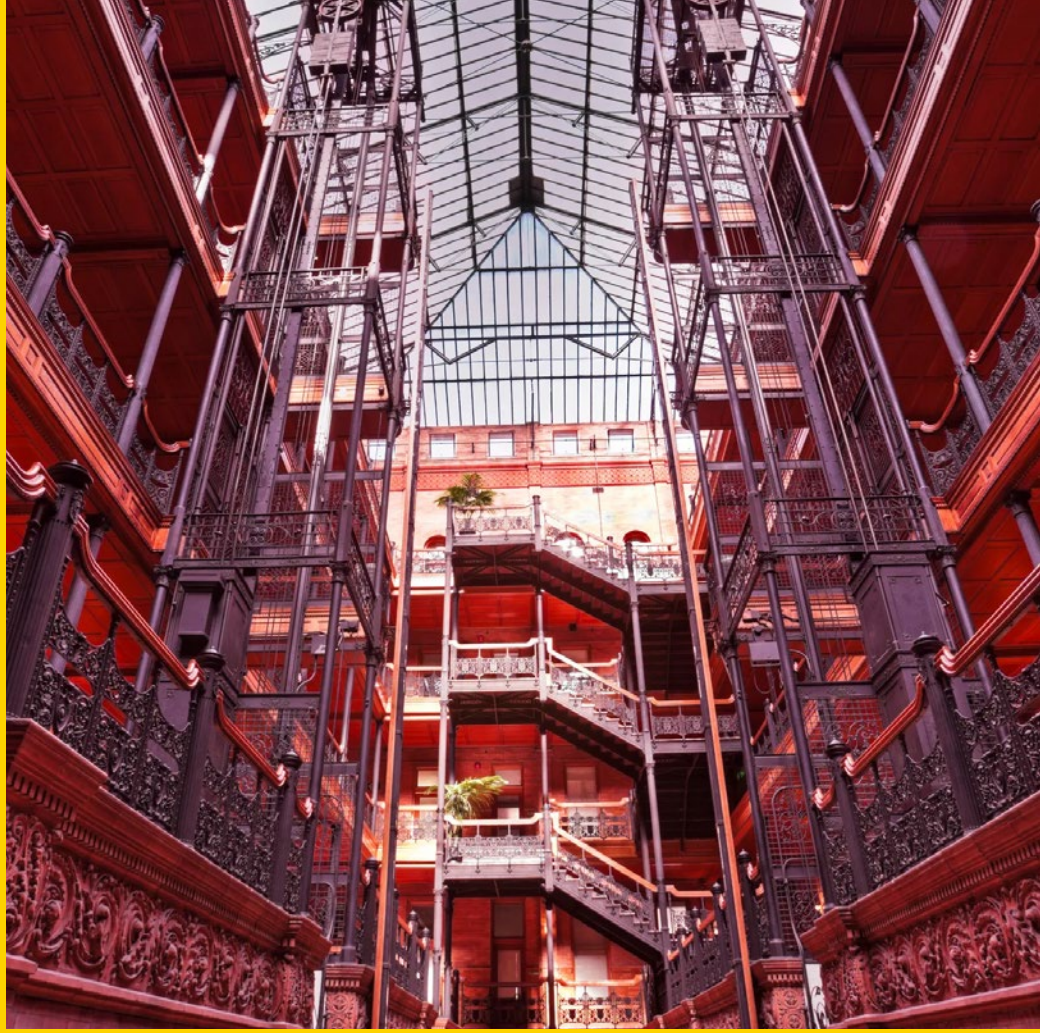

sorusunu sorarak içerisinde yaşadığımız dünyadaki totaliter rejimlerin insan doğasını nasıl zedelediğine ve onun özüne ne şekilde etki edebileceğine dair öngörülerde bulunan Dick, Androidler Elektrikli Koyun Düşler Mi? isimli eserinde de benzer sorulara cevap arar. 1968 yılında yayımlanan roman, bilimkurgu içerisinde bir alt tür olan distopya türüne aittir. 2021 yılında Terminus adı verilen nükleer silahların kullanıldığı bir dünya savaşından sonra dünya büyük bir kirlenmeye maruz bırakılır. Bu nedenle de pek çok insan ölür. Hayvanların çoğunun ise nesli tükenmek üzeredir. Dünyadaki doğanın ve atmosferin kirlenmesi nedeniyle Birleşmiş

“
Tyrell Şirketi'nin binası Aztek ve Maya'ların inşa ettiği piramitlerin modernize edilmiş bir uyarlamasına benzer. Binanın mimari üslubu insanlığın kapitalist Tanrı için kurban edilmesini aklı getirir.
”

Milletler önlem olarak uzayı kolonileştirme faaliyetlerini hızlandırır ve yeryüzündeki insanları “dünya dışı kolonilere” yönlendirir. Fakat uzayı kolonileştirirken oradaki inşaat çalışmalarına katılan Rosen Şirketi'nin ürettiği altı tane gelişmiş Nexus-6 modelinde android birleşerek kendi görev tanımlarının dışına çıkmış ve yasadışı bir şekilde dünyaya geri dönmüştür. Romanın başkahramanı Rick Deckard ise kaçak olan androidleri bularak yok etmeye çalışır. Roman, Deckard'ın androidleri bulup yok etmesi meselesi üzerinden insan ile android arasında bir karşılaşma alanı yaratır ve insanı insan yapan temel değerleri de sorgulamaya çalışır.

“
Mekânlarda birbirinden farklı pek çok tarihsel mimari üslup üst üste ve yan yana kullanılır. Modern mimari ile Art Nouveau ya da Barok yapılar kent enkazında taşıdıkları değer açısından aynılaşmış durumdadır. Kentsel bozulma ve yapı dönüşümleri geç kapitalizmin üretim ve dönüşüm mantığını birebir yansıtır.
”

1982 yılında Ridley Scott'ın Blade Runner ismiyle sinemaya uyarladığı film ile roman büyük ölçüde benzerlik taşımasına rağmen, ayrışan önemli özellikleri de vardır. Romanda, nesli tükendiği için yaşayan bir hayvana sahip olmak toplumda bir statü sahibi olmayı gerektirir. Deckard'ın androidleri yakalama görevinin altında yatan motivasyon bir gün canlı bir hayvana sahip olabilmektir. Elektrikli/elektronik bir hayvana sahip olmak ona yeterli gelmez. Kendisini insan yani canlı/yaşayan bir varlık olarak hissedebilmesi için bu onun adına önemli bir motivasyon kaynağıdır. Film ise romandaki hayvan ile insan

arasındaki ilişkiye çok fazla değinmemeyi tercih eder. Oysa Dick'in yaşam piramidine hiyerarşik bir düzen vardır. Bu düzen, içerisinde yaşadığımız dünyanın bir yansımasını oluşturduğu kadar alegorinin kurulmasına ve fark edilmesine de hizmet eder. Film, bu noktada roman gibi bütünlüklü ve katmanlı bir yapı inşa etmek yerine daha çok Deckard ile Nexus-6 modeli androidler arasındaki mücadeleye yönelmeyi tercih eder.

Bir diğer önemli farklılık ise, romanın temel unsurlarından biri olan empati konusundadır. Romanda, yaşanan savaştan sonra

dünyada yaygınlaşan Mercerism isimli teknoloji merkezli bir inanç sistemi ortaya çıkar. Yaşanan savaşın insanlarda empati eksikliğinden ortaya çıktığına yönelik bir tavır geliştiğinden insanlar "empati kutuları" aracılığıyla empati duygularını canlı tutarak bir anlamda vicdanlarını rahatlatırlar. Empati kutuları, aynı zamanda insan ile android arasındaki ayrımı ortaya çıkarmak için önemlidir. Romanda sadece zeka, yetenek ve iş yapabilme kapasitesi birini insan yapmaya yeterli değildir. Bunun yanı sıra empati, vicdan ve sevgi gibi temel duygular da insanı insan yapan temel değerler olarak karşımıza çıkar. Deckard ile Rosen Şirketi'nin ürettiği Rachael isimli android arasındaki karşılaşma bu anlamda sembolik ve yazarın fikrinin ve yaklaşımının en net ifade

edildiği bölümdür. Film ise Mercerism'e ve empati kutularına yer vermez. İnsan olma kıstaslarında deneyim, sevgi ve fedakârlık gibi çeşitli öğeleri öne çıkartır. Bu öğelerin androidler tarafından da ortaya konulabilir olması nedeniyle de insan ile android tartışması muallak bir zemine çekilir. Temel tartışma aynıdır, ancak roman ile filmin bu tartışmaya yaklaşımı ve öne sürdükleri argümanlarda farklılık görülür.

GELECEĞİN DİSTOPİK KENTLERİ

Roman terk edilmiş bir şehir olan San Fransisko'da geçse de, film kent tasarımı olarak kendisine Los Angeles şehrini merkez alır. Blade Runner'da tasvir edilen 2019 yılındaki Los Angeles, temel olarak tutarsızlıkların şehri olarak nitelendirir.

Şehir, iki ayrı bölümden oluşuyor gibidir; yukarıdakiler ile aşağıdakiler... Androidleri üreten ve bir anlamda geleceğin dünyasını yöneten şirket gökyüzüne uzanan bir gökdelenin en üstüne inşa edilmiş ve mimari olarak piramitleri andıran postmodern bir yapının içerisinde. Tyrell Şirketi'nin binası Aztek ve Maya'ların inşa ettiği piramitlerin modernize edilmiş bir uyarlamasına benzer. Binanın mimari üslubu insanlığın kapitalist Tanrı için kurban edilmesini akla getirir. Binanın en tepesindeki doktor Tyrell da bir çeşit tanrısal güce sahip babaerki bir lider/yaratıcı olarak temsil edilmektedir. Onun hemen altında gökyüzünden bakıldığında tüm dünyayı kuşatmış gibi gösterilen gökdelenler ve çelik ve cam strüktürlerden oluşan kaba, ağır ve

karactersiz yapılar dikkat çeker. Yeryüzüne indiğimizde ise büyük bir karmaşa ve kaosla karşılaşırız. Tarihi yapılar ve eski şehirleşmenin izleri üzerine inşa edilen yeni yapılar burada bir arada ve aynı zamanda da tekinsiz bir yapılaşma örneği ortaya koyar. Farklı mimari tipolojilerin katmanlaştırıldığı kentte, böylelikle küresel bir dünyanın postmodern görselliği yaratılır. Mekânlarda birbirinden farklı pek çok tarihsel mimari üslup üst üste ve yan yana kullanılır. Modern mimari ile Art Nouveau ya da Barok yapılar kent enkazında taşıdıkları değer açısından aynılaşmış durumdadır. Kent sel bozulma ve yapı dönüşümleri geç kapitalizmin üretim ve dönüşüm mantığını birebir yansıtır. Kentte her şey uyarlanır çünkü eski, tüketici odaklı teknoloji talebe karşılık veremez. Her şey sürekli değişerek yenilenmek ve işlenmek zorundadır. Bu nedenle stilden, trendden, sanattan vazgeçilir ve salt işlev odaklı olarak yapılar inşa edilir. Filmin tüm görsel felsefesi de işlevsellik ve karmaşa fikri üzerine kuruludur. Filmde gerçek hayatta da Los Angeles kentinin bilinen ve imza eserlerinden olan Bradbury Binası, Frank Lloyd Wright'ın inşa ettiği Enis Brown Evi, Million Dol-

“
**Sant'Elia,
endüstriyel
çağda bir kentin
asıl görevinin,
hareketi
mümkün olan en
verimli şekilde
kolaylaştırmak
olduğuna inanır.
Geleceğin yeni
kentleri için araç
ve hıza göre üç
trafik seviyesi
önerir: Yaya üst
geçitleri, arabalar
için yollar ve
tramvaylar için
raylı sistem.**
”

lar Tiyatrosu ve tarihi İstasyon Binası kullanılır. Hem fütüristik mimari unsurları desteklemek hem de eklektik dokuyu tamamlamak için filmin çekimlerinin bir kısmı da Warner Bros. şirketinin stüdyolarında oluşturulan New York kentine ait hazırlanan dekorlarda yapılır. Gerçek ve stüdyo mekânlarının

iç içe kullanılmasıyla birlikte yukarıda da sözünü ettiğimiz “iç içe ve yan yana” olma, farklı tarz ve stilleri bir arada verebilme olanağı da yaratılır.

Fritz Lang'ın sessiz sinema dönemi klasiklerinden olan Metropolis (1927) filminde geleceğin kenti yaratılırken o dönemin New York kenti düşünülerek fütüristik mimari özelliklerine yönelik bir kent tasviri vardır. Metropolis'teki kentin yapılanma biçimi Antonio Sant'Elia'nın çizimlerine ve yeni şehir önerilerine göre dizayn edilir. Sant'Elia, endüstriyel çağda bir kentin asıl görevinin, hareketi mümkün olan en verimli şekilde kolaylaştırmak olduğuna inanır. Geleceğin yeni kentleri için araç ve hıza göre üç trafik sevi-

yesi önerir: Yaya üst geçitleri, arabalar için yollar ve tramvaylar için raylı sistem. Bunlar, dikey asansör şaftlarıyla birlikte kentteki tek trafik arterleridir. Sant'Elia ayrıca kentin sürekli bir yapım halinde var olduğunu öne sürer: "Kenti icat etmeli ve yeniden inşa etmeliyiz." Sant'Elia'nın 1912-14 yılları arasında yaptığı endüstri kenti tasarımları, özellikle Metropolis ve Blade Runner filmindeki kent tasarımını da açıkça etkilemiştir. İki filmde de Sant'Elia'nın tasarımlarına uygun bir "geleceğin kenti" yaratılır. Nüfus yeryüzündeki konutlara sığdırılmadığı için dikey bir mimari kaçınılmazdır. Bu şekilde gökyüzüne doğru uzanan çelik ve cam strüktürlerin yoğun olarak kullanıldığı hantal yapılar ortaya çıkar. Tra-

fik sorununu halletmek için ise yeraltı, yeryüzü ve gökyüzü olmak üzere üç ayrı kanaldan bir akış sağlanır.

SINIFSAK ÇATIŞMANIN ODAĞINDA KENT MİMARİSİ

Blade Runner'a bakıldığında bu tasarımların yanı sıra alanların bölümlenme biçimi de sınıf, statü ve sermaye odaklı bir şekilde bölümlenmiştir. Ayrıcalıklı insanların bulunduğu gökyüzündeki yapılar çok daha ferah, ışık alan, geniş bir hareket alanına imkân tanıyan bir mimari özelliğe sahipken, yeryüzünde ise dar, klostrifobik, sıkışık ve harekete imkân tanımayan hapishane benzeri iç mekân tasarımları göze çarpar. Dev elektrikli tabelalardan yansıyan parlak pembe ve kırmızı ışıkla-

rın sokakların karanlık yeraltı dünyasıyla oluşturduğu keskin karşıtlık, varlıklı sınıfın tüketim dünyası ile kapitalizme özgü kentsel yoksulluk ve emekçiliğin karanlık dünyası arasındaki uçuruma dikkat çeker. Görsel doku ve kent deneyimi bariz bir biçimde bu şekilde sınıfsal farklılığı da görünür kılar.

Blade Runner'a bakıldığında hem insanoğlunun temel varoluşsal tartışmalarını ortaya koyan felsefik bir boyutu olduğunu görürüz hem de film aslında geleceğin kent ve toplum tasarımlarına dair de bize önemli ipuçları verir. Kentlerin tasarımında genellikle işin profesyonellerinin geride kaldığı, yöneticilerin ihtiyaca binaen günü kurtaran çözümlerle sorunlara anlık müdahalelerde bulunduğu yapıların gelecekte yaratacağı kaos ve karmaşayı filmde görmek mümkündür. Sant'Elia ve benzeri tasarımcıların bahsettiği gibi kentleri her defasında yeniden kurgulamak mümkün olmadığı için kentler çoğu zaman eskinin üzerine yeni yaklaşımlar kazanarak inşa edilmeye devam eder. Bu da sürdürülebilir ve yaşanabilir kent tasarımlarından oldukça uzak; karmaşık, kaotik ve her şeyin üst üste bindiği eklektik tarzlara neden olur. ●

YOK-YERLER BUGÜN?

Fransız antropolog Marc Augé'nin "yok-yerler" kavramı; ulaşım, ticaret ve dinlenme gibi işlevlere hizmet eden, geçici ve anonim mekanları tanımlar. Bu mekanlar bireylerin doğrudan bağ kurmasını zorlaştırır ve küreselleşmiş hizmet ekonomisi ile teknolojik ilerlemeler, geleneksel kimlik, ilişki ve tarih bileşenlerini kaybetme riskini artırır. Yazı, bu yok-yerlerin, teknolojinin etkisiyle yeni ve karmaşık etkileşimli mekanlara dönüşebileceği bir bakış açısına işaret etmektedir.

📌 ASLI ULUBAŞ HAMURCU¹

🕒 11 DAKİKA

Marc Augé (antropolog, Poitiers, 1935 – Paris, 2023), 1985-1995 yılları arasında Fransa'nın en köklü ve prestijli eğitim kurumlarından École des Hautes Études en Sciences Sociales'de (EHESS) araştırma direktörü olarak görev yapmış, Emmanuel Terray, Gérard Althabe ve Jean Bazin ile birlikte Centre d'Anthropologie des Mondes Contemporains'i (Çağdaş Dünyaların Antropolojisi Merkezi) kurmuş ve Institut Français de Recher-

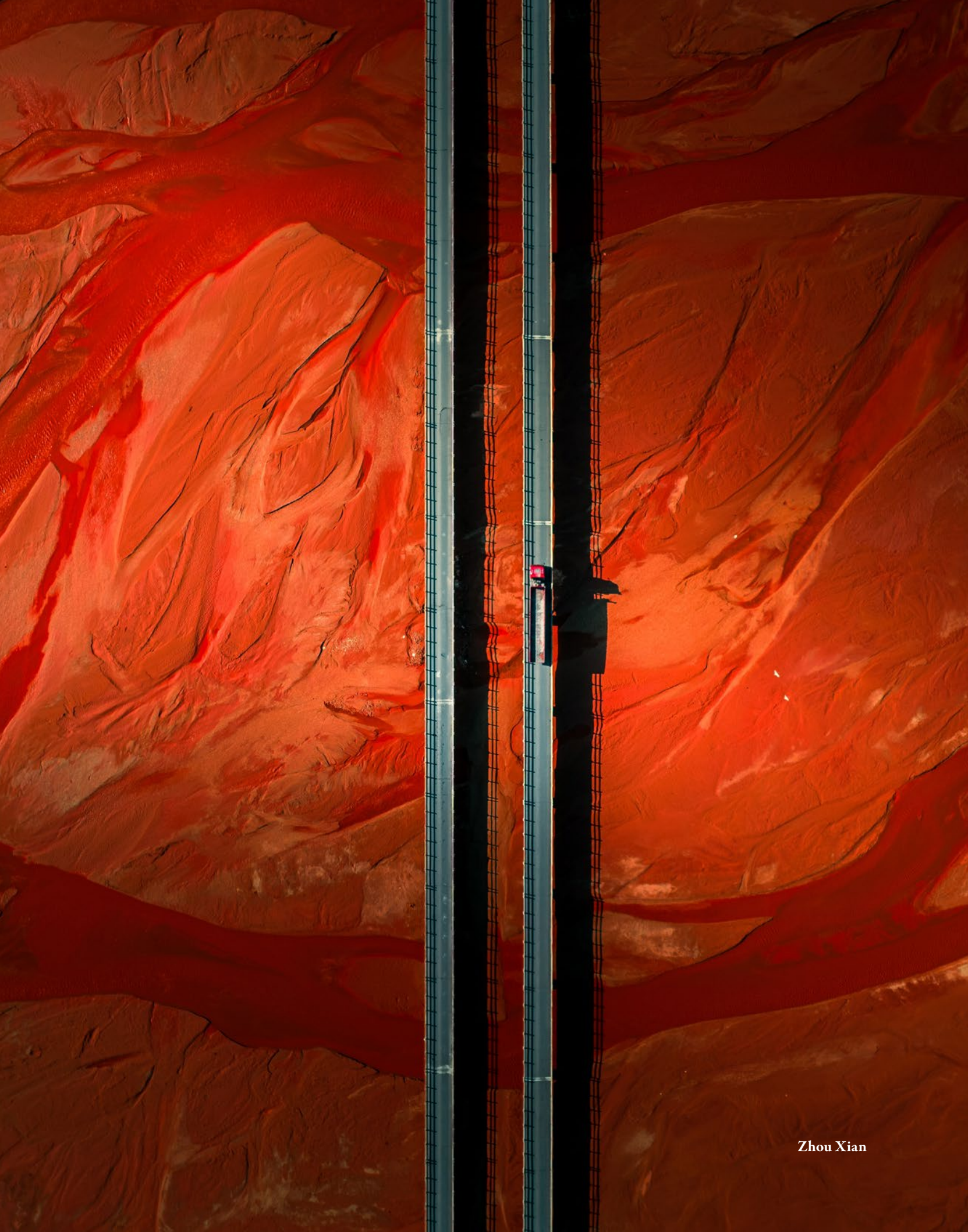
che pour le Développement'ın yöneticiliğini yapmıştır. Çalışma hayatı süresince "pek çalışılmamış konulara ve alanlara duyduğu ilginin sonucunda, bistrolar-dan (Éloge du bistrot parisien, Payot & Rivages, 2015) metroya (Le Métro revisité, Seuil, 2008), süpermarketlere ve havaalanlarına (Non-Lieux, introduction à une anthropologie de la surmodernité, Le Seuil, 1992), turizmden (L'Impossible voyage. Le tourisme et ses images, Payot & Rivages, 1997) bisiklete (Éloge de la bicyclette, Payot, 2008)

kadar çevremize yeni bir gözle bakmamızı sağlayan özgün ve üretken" birçok çalışmaya imza atmıştır (Anonim, 2023). Bu çalışmaları arasında belki de en bilineni Non-Lieux, Introduction à une anthropologie de la surmodernité 1992'de ilk defa yayımlanmış, 1995'te ise John Howe tarafından İngilizceye kazandırılmıştır. Bu çeviri², Augé'nin kendi disipliniyi aşarak farklı alanlarda da tanınmasına olanak sağlayarak yok-yerler kavramını mimarlıkla ilişkili disiplinlerin gündemine taşımıştır.

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, İstanbul Teknik Üniversitesi

² Eserin Türkçe çevirisi Turhan Ilgaz tarafından yapılmış ve Yer-Olmayanlar, Üstmodernliğin Antropolojisine Giriş başlığıyla 1997 yılında ilk defa Kesit Yayıncılık tarafından basılmıştır. Bu yazıya referans oluşturan metin ise gözden geçirilmiş ve Daimon Yayınları tarafından Yok-Yerler, Üstmodernliğin Antropolojisine Giriş başlığıyla 2016 yılında yapılan ikinci baskıdır.

"'Yer-olmayan', 1997 yılında kitabı Türkçe'ye çeviren Turhan Ilgaz tarafından kullanılmıştır. Yer-olmayan'daki 'ma' eki anlamı olumsuzlaştırır. Ancak Augé'nin kavramsallaştırdığı konunun ifadesi olan yok-yer bir olumluluk-olumsuzluk ilişkisini değil, yere atfedilen değerlerin bulunmadığı fiili durumları tanımlar; yerin fiziksel özelliklerinin mevcut olmasına rağmen geleneksel dünyaya ait antropolojik nitelikleri yoktur" (Öktüncü, 2016, 19). Öktüncü'nün gerçekleştirmesinden hareketle metin boyunca non-lieux'nün Türkçe çevirisi olarak "yer-olmayanlar" yerine "yok-yerler" in kullanımı tercih edilmiştir.

K Hsu

Augé yok-yerleri şu şekilde tarifler: “[y]ok-yerler, insanların ve malların hızlandırılmış dolaşımı için zorunlu şebekeler (ekspres kara ve demir yolları, köprülülük kavşaklar, havaalanları) olabildikleri kadar da ulaşım araçlarının kendileridir ya da büyük alışveriş merkezleridir ya da gezegenin sığınmacılarının beklemeye geldikleri uzatmalı transit kamplarıdır” (2016, 47-48). Bunlar, ulaşım, transit, ticaret ve dinlenmeye aracılık edecek şekilde oluşturulmuş alanlardır. Bu aracılık etme durumu dolaylı bir ilişkiselliği tariflemekte ve de bireyin bu alanlar-

la doğrudan bir ilişki kurmasını zorlaştırmaktadır. Bireyler bu alanlarda geçici olarak ikamet etmekte, bu alanların içerisinde belli başlı aktiviteleri ve eylemleri gerçekleştirmek için zaman geçirmekte veya bu alanların içerisinde geçip gitmektedir. İlgili faaliyete veya eyleme göre bireyin bu alanlarla dolaylı yoldan bağlı olma durumu, bireyin, bu mekânlarla geleneksel anlamda kurduğu türden ilişkilerin ve deneyimlerin üretimine engel olduğu kadar buraların birer tüketim mekânına dönüşmesine de zemin sağlar. “Bunun nedenleri arasında, mekânın

bulduğu yer ve bağlamdan kopması; tüketimi temel hedef haline getiren anlayışa bağlı olarak niceliksel değerlerin ön plana gelmesi; hızlı kullanım sonucunda mekânın tanımında bulunan eylemleri sürdürmenin yaşanmaması ve aidiyet geliştirilememesi sayılabilir” (Ötkünç, 2016, 18).

YERİN BİR MEKÂN A DÖNÜŞMESİ

Augé'nin yok-yerler kavramının bu kadar dikkat çekmesinin nedenleri arasında: yerel ölçekli mekânı küresel ölçekli bir sistemin parçası olarak okumaya

ve tariflemeye çalışması; bunu yaparken geleneksel olarak üretilen mekâna karşıt bir yeni kavramsallaştırmaya gitmemesi; aksine geleneksel yer-mekân kuramlarının içerisinde tam anlamıyla yer edineme sebeplerini gerekçeleriyle açıkladığı tanımsız alanları tartışmaya açması verilebilir. Üstmodernite olarak adlandırılan bu küresel ölçekli sistemde olayların aşırı bolluğu (surabondance évenementielle), mekânların aşırı bolluğu (surabondance spatiale) ve göndermelerin bireyselleşmesi (l'individualisation des références) öne çıkar (Augé, 2016). Küreselleşmiş bir hizmet ekonomisinde bilgi ve iletişim teknolojisinin gelişimi ve internete erişimin her yerde bulunması dünyanın küçüldüğüne yönelik algıyı da beraberinde getirir (Longoni, 2021, 3). Bu durum, eşzamanlı veya artzamanlı olarak yaşanan olayların takip edilebilirliğini veya bunların farkında olunmasını kolaylaştırdığı kadar anlaşılmasını da zorlaştırmaktadır. Bilgi ve iletişim teknolojilerinin gelişimiyle birlikte algılanan zamanın hızlandığı, olayların ve eylemlerin iç içe geçtiği bir düzende, yeni ve bu gerekliliklere karşılık gelen kendine özgü mekânsallıklar ortaya çıkmakta ve üretilmektedir. Augé'ye göre bu mekânsallıklardan bazıları mevcut yer ve

“
**Yerle kurulan
 ilişki bireyin
 oradaki
 deneyimine
 bağlıdır. Yok-
 yerlerde ise
 bu deneyimin
 süresi ve biçimi
 bir kurallar
 bütününe (kimlik
 kartı/pasaport
 ile giriş-çıkışın
 sağlanması,
 kontrol
 noktalarının
 bulunması,
 açılış-kapanış
 saatlerinin
 varlığı, vb.)
 dayanmaktadır.**
 ”

mekân kavramlarının içerisinde tam anlamıyla bir yer edinememektedir. Bu durumun gerekçelerini ise yine bu yerlerin ve mekânların oluşum süreçleri ve

bileşenleri ile açıklamaya çalışır. Augé'ye göre yerin kimlikleyici, ilişkisel ve tarihsel boyutları o yerin bir mekâna dönüşmesine aracılık eder. Mekân tarihsel süreçte oluşan, yok olan, (yeniden) tariflenen kimliklerin ve ilişkisel-liklerin ortaya çıkmasına, üretilmesine, korunmasına ve aktarılmasına aracılık ve ev sahipliği eder. Augé'nin kuramsal birikiminde ve uslamlamasında önemli bir yere sahip olan Michel de Certeau (1984) bu durumu şu şekilde açıklar: yer orada kendi kendini yeniden oluşturur ve ilişkiler orada yeniden oluşur. Yeri mekâna dönüştüren ise yayalar ile onların yerle olan edimleri, yer içerisindeki ve yerler arasındaki eylemleridir. Bu edimler ve eylemler, yerin mekâna dönüşümünü araçsallaştırarak, mekânın zaman içerisinde kendine özgü bir kimlik kazanmasına aracılık ederler. Bu bağlamda tanımlanamayan bir mekân, bir yok-yeri tanımlayacaktır. Bir başka deyişle, yok-yer karşıt bir durum değil, burada bahsi geçen niteliklere (kimlikleyici, ilişkisel ve tarihsel) sahip ol(a)mayan bir yerdir. İlişkisel-liklerin kurulaması, tarihselleşememesi ve belli bir kimlikleyiciden yoksun oluşu yok-yerin kendini hiçbir zaman tümüyle gerçekleştirememesine yol açmaktadır. Çünkü yok-yerler şimdiki zamanın içinde yaşanır-

Zhimai Zhang

lar, şimdiki anın güncelliğinin ve ivediliğinin birer bileşenidirler (Augé, 2016, 90). Bu özellikleri ile aynı zamanda da dönemin ölçüsüdürler (a.g.e., 75). Benzer şekilde, “her bireyin, kolektif olarak tanımlanmış bir anlama güvenmek yerine, kendilerine sunulan bilgiyi kendi başlarına yorumlama istekliliği” (Anonim, 2023), göndermelerin bireyselleşmesine neden olmaktadır. Bu geçici ve paylaşılmış kimlik, anonimlik üzerinden gerçeklik kazanmakta ve bireyin eylemlerini yerden bağımsızlaştırarak özgürleştirmektedir. Ancak, bu durumun bir sonucu olarak birey, bulunduğu mekânla herhangi bir ilişki kuramamakta, burayla kendisi arasında bir aidiyet geliştirememektedir. Zira “yok-yerler hiçbir bileşim kuramazlar, hiçbir şeyle bütünleşmezler, yalnızca, bir yolun kat edilmiş süresince, birbirine benzeyen ve birbirleriyle bağlantısız, ayrışık bireyselliklerin birlikte yaşamalarına izin verirler” (Augé, 2016, 95). Bu bağlamda,

yalnızlık ve benzeşim yok-yerin mekânına aitken toplumsallık ve ilişkisellik (antropolojik) yerin mekânında vücut bulur. Yerle kurulan ilişki bireyin oradaki deneyimine bağlıdır. Yok-yerlerde ise bu deneyimin süresi ve biçimi bir kurallar bütününe (kimlik kartı/pasaport ile giriş-çıkışın sağlanması, kontrol noktalarının bulunması, açılış-kapanış saatlerinin varlığı, vb.) dayanmaktadır.

BİREYİN MEKÂNLA BİR AŞINALIK KURMASI

Bireylere kendisinden önce yaşamış toplumların/toplulukların varlığını anımsatan kentsel öğelerin varlığı o yerle veya mekânla kurulan ilişkiselliği güçlendirmektedir (Augé, 2016). Ancak, yok-yerlerde kolektif hafızayı etkinleştiren herhangi bir uyarının bulunmaması, bu durumun tersine bir etki yaratmaktadır. Öte yandan Augé, bu durumu - aynı zamanda - bir paradoks olarak tariflemektedir: yok-yerin paradoksu. Yok-yerin imkân tanı-

dığı ve aracılık ettiği anonimlik durumu, tanımadığı bir ülkede kaybolmuş bir yabancıyı kendi orada yeniden bulabilmesine aracılık etmektedir (Augé, 2016). Örneğin, bugün büyük kentlerdeki veya metropollerdeki küresel ölçekli zincir mağazaların varlığı, bu durumu kolaylaştırmakta ve bireyin o yerle veya mekânla bir aşinalık kurmasını sağlamaktadır. Birey, her ne kadar farklı bir sosyo-kültürel coğrafyada bulunuyor olsa da kendini yalnız hissetmemekte, bir şekilde kendini bu yeni kentsel mekânda konumlandırabilmektedir. Öte yandan, bu alanlar fiziksel olarak yerin kendi kimliğinden bağımsız oldukları için bireysel olarak oluşturdukları aşinalık hissine rağmen yok-yerlerdir (Augé, 2016).

SANAL MEKÂNLAR YOK-YERLERİN MEKÂNLANI MI?

Augé anlatısına şu şekilde son verir: “İnsan yazgılarının ortaklığı yalnızlık içinde, yok-yerin anonimliğinde duyumsanıyor” (2016, 101). Yok-yerin imkân tanıdığı bu anonimlik bugün bilgi ve iletişim teknolojilerindeki çığır açan gelişmelerle (kablosuz ağ ve mobil teknolojiler, nesnelerin interneti, yapay zekâ, Metaverse, vb.) birlikte yeni bir boyuta taşınmaktadır. Yere bağımlı olma durumunu ortadan kaldıran teknolojilere bağlı olarak yerden

kopuşun artışıyla üstmodernite artık kendi sanal mekânlarını da yaratmıştır. Bu sanal mekânların birer yok-yer veya yok-yerlerin mekânı olup olmadığı ise bir tartışma konusudur. Yok-yer paradoksu burada da kendini gösterir. Kimlikleyici veya tarihsel herhangi bir bileşen barındırmaları nedeniyle sanal mekânlar yok-yerlerin mekânları olarak tariflenebilecekleri gibi kendilerine has toplulukları ve ilişkisellikleri barındırmaları sebebiyle Bilgi Çağı'nın yeni mekânları ve mekânsallıkları olarak da tanımlanabilirler. Burada (sanal) edimin ve eylemin yeniden biçimlendiği, bunları gerçekleştirmek için ise kendine yeni (sanal veya hibrit) arayüzler ve ortamlar yarattığı görülmektedir. Bu bağlamda Augé'nin tariflediği biçimiyle yok-yerlerin mekânlarının, doğrudan bilgi ve iletişim teknolojilerinin yere veya mekânı oluşturan öğelere adaptasyonu ile yeni ve hibrit etkileşimli mekânlar olarak yeniden ele alınması ve tasarlanması söz konusu olabilecektir. 📍

Eduardo Soares

Kaynakça

Anonim. (2023, Temmuz 23). Marc Augé: Üstmodernitenin Antropoloğu. *Punctum Dergi*. Erişim tarihi 10 Aralık 2023, <https://www.punctumdergi.com/post/marc-auge>

Augé, M. (2016). *Yok-Yerler, Üstmodernliğin Antropolojisine Giriş*. İstanbul: Daimon Yayınları.

de Certeau, M. (1984). *The Practice of Everyday Life*. Berkeley and California: University of California Press.

Longoni, F. (2021). *The productive Home: Unfolding the blurred line between working and living*.

Ötkünç, A. (2016). *Antropolojiden Mimarlığa Melez Düşüncenin İmkanları: Yer ve Yok-yer Kavramları Üzerine. Yok-yerler: Üstmodernliğin Antropolojisine Giriş içerisinde, 7-24*. İstanbul: Daimon Yayınları.

SKA 9: SANAYİ, YENİLİKÇİLİK VE ALTYAPI

Sorunları onları yaratan zihinlerle çözemeyiz, der Einstein. Şehirlerimiz, şüphesiz ki çeşitli imkân, servis, hizmet ve kolaylığın kümелendiği ve bunun için de yaşamayı tercih ettiğimiz yaşam alanları. Ancak bu durum sorunların da kesiştiği, kümелendiği, kronikleştiği bir yer olma özelliğini beraberinde getiriyor. İşte karşımızda şehir: hareketli bir ilişki, karmaşık bir sevgili... Ne var ki ilgili sorunlara yönelik çözümleri de yine yollarımızın farklı olanla kesiştiği, bir araya geldiğimiz, birbirimizden öğrendiğimiz, bir diğerimizle paylaştığımız, birlikte düşünüp ürettiğimiz şehirlerimizde tartışacağımız, uzlaşacağımız ve uygulayacağımız bir gerçek. Bütün ortak amaçlar doğrultusunda, sürdürülebilirlik hariç değil!

✦ SAMET KESKİN* - ÖZGE SİVRİKAYA**

🕒 19 DAKİKA

Gezenimizin geleceğine yönelik riskleri bertaraf etmek, mevcut durumu gezegende varlığını sürdüren bütün canlılar için iyileştirmek amacıyla çıkılan yolda güçlü bir şekilde karşılık bulan Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları (SKA'lar), 2015 yılında arasında Türkiye'nin de bulunduğu Birleşmiş Milletler'e (BM) üye 193 ülke tarafından kabul edildi. Bu haliyle değerlendirildiğinde

SKA'ların tarih boyunca ülkelerin üzerinde uzlaştığı en önemli belgelerden biri olması, belgeye taraf olan ülkeler nezdinde tehlikenin boyutunun kabulünü ve sürdürülebilirliğin gezegenimizin geleceği için ne kadar önemli görüldüğünü de ispatlar nitelikte.

SKA'lar altında 17 ana amaç ve bu amaçların altında da gerçekleştirilmesi gereken 169 hedef bulunmakta. Amaçlar altında yer

alan hedeflerin başarılması için 2030'un tarihlendiği bu süreçte ise ilgili hedeflerin tamamının gerçekleştirilerek temel bir ifadeyle aşırı yoksulluğun sona erdirilmesi, eşitsizlik ve adaletsizlik ile mücadele edilmesi, refah seviyesinin artırılması ve başta iklim değişikliği ve onun sebep olduğu olumsuz etkiler olmak üzere çevresel sorunların düzeltilmesinin mümkün kılınmasının sağlanması murat edilmekte.¹

* MBB Veri ve Teknoloji Merkezi Direktörü

** MBB Dış İlişkiler ve Projeler Kıdemli Uzmanı, SKA Elçisi

1 Daha fazla bilgi için bkz. <https://www.kureselamaclar.org/>

Uladzislau Petrushkevich

“
**Bogota
Belediyesi
kendini ‘toplu
taşımayı
kullananları
özellikle koruyan
bir şehir’ olarak
tanımlamış
ve ulaşım
deneyimini
daha iyi hale
getirmeyi,
çevreyi ‘daha
az kirleten ve
daha konforlu
yeni otobüslerle’
şehir içindeki
ulaşımı
geliştirmeyi
hedeflemiştir.**
”

PEKİ “SKA 9: SANAYİ, YENİLİKÇİLİK VE ALTYAPI” SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMAYA NASIL YARDIMCI OLABİLİR?

Bu yazının odağını oluşturan amaç, kısaca “Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı (Industry, Innovation and Infrastructure²)” olarak adlandırılan ve “Dayanıklı altyapılar tesis etmeyi, kapsayıcı ve sürdürülebilir sanayileşmeyi desteklemeyi ve yenilikçiliği güçlendirmeyi” hedefleyen 9. amaçtır.

Sanayi Devrimi neticesinde ortaya çıkan üretim-tüketim hacminin ciddi ölçüde artması, lojistik ölçeğin genişlemesi ve kapitalist yaklaşımın yarattığı sosyal, ekonomik, çevresel ve kültürel etkiler “sanayi”yi; altyapı yetersizliklerinin çevreye ve ekonomiye getirdiği yük ve kırılğan grupları

daha da zayıf kılarak eşitsizlikleri artırması “altyapı”yı; bilişim ve iletişim olanaklarının da artmasıyla inovasyonun sağladığı imkanlar ve sürdürülebilirliğin bu yolla sağlanabileceğine yönelik yaklaşım “yenilikçiliği” bu amacın ana eksenleri haline getirmiştir.

Bu doğrultuda BM tarafından da ekonomik büyüme, sosyal gelişme ve iklim eyleminin; sürdürülebilir endüstriyel gelişme, teknolojik ilerleme ve altyapıya yapılacak yatırımlarla yakından ilişkili olduğu; hızla değişen küresel ekonomik yapı ve artan eşitsizliklerin boyutu düşünüldüğünde öncelikle herkese eşit fırsatlar sunan ve ikinci olarak da yenilikçilik ve dayanıklı altyapılarla desteklenen bir sanayileşme ile gerçekleştirilmesinin öneminden bahsediliyor.³

² İngilizcesi “3 in” olarak akılda tutulabilir: (in)dustry, (in)novation, (in)frastructure

⁵ Daha fazla bilgi için bkz. <https://www.un.org/sustainabledevelopment/wp-content/uploads/2019/01/Goal-9-Fast-Facts.pdf>

9. amacın gerçekleştirilebilmesi adına 5'i ana hedef 3'ü ise alt hedef olmak üzere belirlenen 8 hedef şu şekilde:⁴

Hedef 9.1: Ekonomik kalkınma ve insan refahını desteklemek üzere, herkesin adil erişimine ve karşılanabilirliğe odaklanan bölgesel ve sınır ötesi altyapıyı da içeren kaliteli, güvenilir, sürdürülebilir ve dayanıklı altyapılar tesis etmek.

Hedef 9.2: Kapsayıcı ve sürdürülebilir sanayileşmeyi desteklemek ve 2030 yılına kadar sanayinin istihdam ve gayri safi yurt içi hasıla payını, ulusal koşullarla uyumlu şekilde, belirgin oranda artırmak ve en az gelişmiş ülkelerde bu payı iki katına çıkarmak.

Hedef 9.3: Küçük ölçekli sanayi işletmeleri ve diğer işletmelerin, özellikle gelişmekte olan ülkelerde, uygun koşullu krediyi de kapsayan finansal hizmetlere erişimlerini ve değer zincirleri ile piyasalara entegrasyonlarını artırmak.

Hedef 9.4: 2030 yılına kadar tüm ülkelerin kendi göreceli kabiliyetleri çerçevesinde harekete geçmesiyle; kaynak kullanım verimliliğinin artırılması ve temiz ve çevreye duyarlı

teknoloji ve endüstriyel süreçlerin daha fazla kullanılması suretiyle altyapıyı yükseltmek ve sürdürülebilirliği sağlamak için sanayiye yenileştirmek.

Hedef 9.5: 2030 yılına kadar, yenilikçiliği desteklemek ve 1 milyon kişi başına araştırma-geliştirme çalışanı sayısını, kamu ve özel sektör araştırma-geliştirme harcamalarını büyük ölçüde artırmak dâhil, başta gelişmekte olan ülkeler olmak üzere tüm ülkelerde bilimsel araştırmaları artırmak ve sanayi sektörlerinin teknolojik yetkinliklerini yükseltmek.

Hedef 9.a: Afrika ülkelerine, en az gelişmiş ülkelere, karayla çevrili gelişmekte olan ülkelere ve gelişmekte olan küçük ada devletlerine geliştirilmiş mali, teknolojik ve teknik destek sağlanması yoluyla gelişmekte olan ülkelerde sürdürülebilir ve dayanıklı altyapı geliştirmeyi kolaylaştırmak.

Hedef 9.b: Sanayi çeşitliliği ve ticari mallara katma değer artırımı için elverişli bir politika ortamının sağlanması suretiyle gelişmekte olan ülkelerde yurt içi teknoloji geliştirme, araştırma ve yenilikçiliği desteklemek.

Hedef 9.c: Bilgi ve iletişim tek-

nolojilerine erişimin kayda değer oranda artırılması ve 2020 yılına kadar en az gelişmiş ülkelerde internete evrensel ve karşılanabilir erişimin sağlanması için çaba göstermek.

9. AMAÇ İÇİN MEVCUT DURUM BİZE NE SÖYLÜYOR?

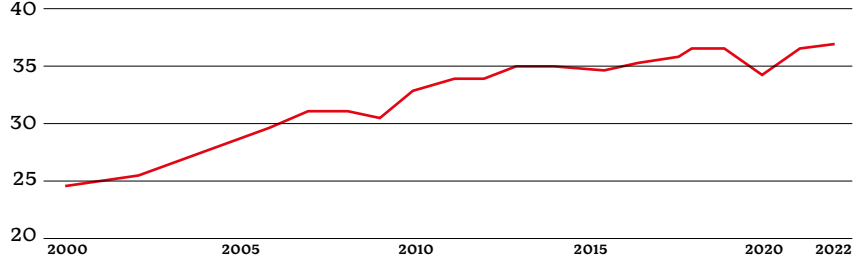
2020 yılında yaşadığımız ve etkilerini hissetmeye devam ettiğimiz Covid-19 pandemisi birçok sıkıntıya sebep vermiş olsa da çevresel toparlanmaya katkı sunan birtakım sonuçları da beraberinde getirmişti. Pandemi döneminde %5'ten fazla azalan CO2 emisyonu, ekonomik teşvikler ve kömür talebindeki artışla birlikte 2021'de %6'dan fazla arttı. Bu artış pandemi öncesi seviyeleri de aştı. 2022'de enerji üretiminden kaynaklanan ve endüstriyel süreçlerden gelen küresel CO2 emisyonunun %0,9 artış göstererek rekor seviye olan 36,8 milyar metrik tonu aşmasına neden oldu. Ancak yine aynı yıl -eğer bir teselli kabul edilebilecekse- özellikle Çin ve Avrupa'da yenilenebilir enerji, elektrikli araçlar ve ısı pompaları gibi temiz enerji teknolojilerinin artan kullanımı ile küresel emisyon artışı beklenenden düşük bir düzeyde gerçekleşti.⁵

⁴ Daha fazla bilgi için bkz. <http://www.surdurulebilir.kalkinma.gov.tr/wp-content/uploads/2021/02/SKA-ve-Gostergeleri-Kapak-Birlestirilmis.pdf>

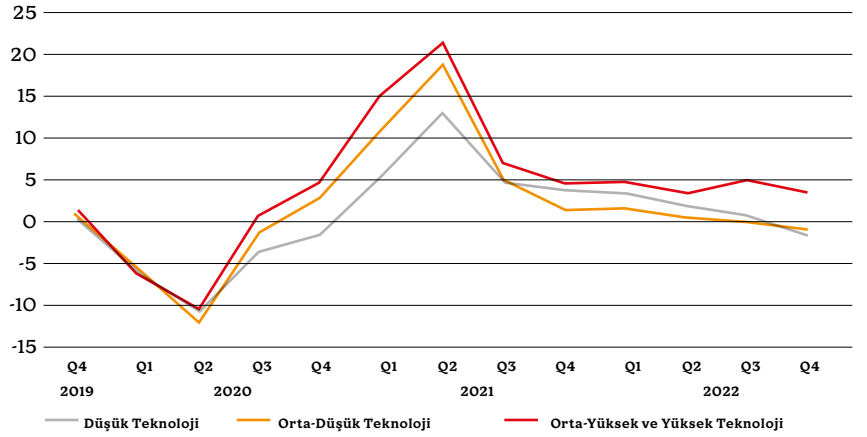
⁵ The Sustainable Development Goals Report 2023: Special Edition, 2023, s.30

Orta ve yüksek teknoloji sanayiye geçiş, sürdürülebilir ekonomik büyüme için umut vaat etmenin yanı sıra genellikle daha az enerji ve emisyon yoğun olduğundan yeşil büyümeye de katkı sunması yönüyle büyük önem taşıyor. 2022 yılında küresel imalattaki genel büyüme yavaşlarken otomotiv sektöründeki toparlanma ve bilgisayar, elektronik ve optik ürünler ile elektrikli ekipmanlarda istikrarlı bir şekilde güçlü üretimin sağlanması sonucunda orta yüksek ve yüksek teknoloji endüstrilerin güçlü kalmayı sürdürdüğü görülmekte.⁶

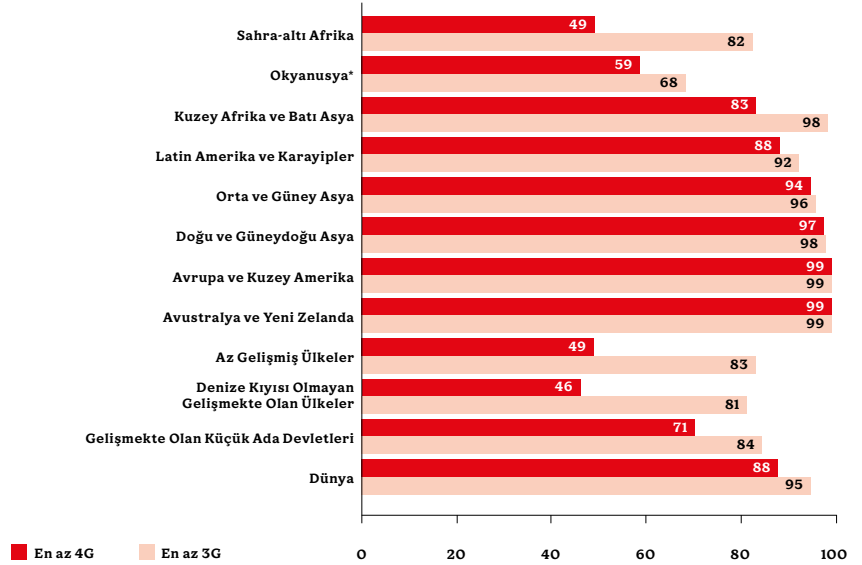
Kablosuz iletişim teknolojilerinin en ileri seviyesi olan 6G'nin geliştirilmeye devam ettiği, 5G'nin günlük hayatta kullanılmaya başlandığı ve yaygınlaşmaya devam ettiği günümüzde, 3G ve üstü internet altyapısına erişebilen nüfus oranı 2015 yılında %78 iken, 2022'de bu oran %95'e yükselmiş durumda.⁷ Ancak özellikle düşük gelirli ülkelerde yüksek altyapı maliyetleri, cihazların karşılanabilirliği, düzenleme ve benimseme kısıtlamaları gibi engeller nedeniyle 2G ve 3G ağlarının önemli bir şekilde varlığını sürdürmesine neden olmaktadır. Bu da kaynak ve bilgilere erişim, dünyadaki gelişmeleri yakalama ve entegre olma konusun-

Şekil 1. 2000-2022 yılları arası enerji yanması ve endüstriyel süreçlerden kaynaklanan küresel CO2 emisyonları (milyar metrik ton)
Kaynak: The Sustainable Development Goals Report 2023.

Şekil 2. Teknoloji düzeyi bazında küresel imalat üretiminin çeyreklik büyüme oranı (%)
Kaynak: The Sustainable Development Goals Report 2023.

Şekil 3. Mobil ağ kapsamındaki nüfusun oranı, 2022 (%) Kaynak: The Sustainable Development Goals Report 2023.
*Avustralya ve Yeni Zelanda dahil edilmemiştir.

6 The Sustainable Development Goals Report 2023: Special Edition, 2023, s.31

7 The Sustainable Development Goals Report 2023: Special Edition, 2023, s.31

da çeşitli eşitsizlikler yaratmaya devam etmekte. İletişim altyapısının günümüzdeki önemini düşündüğümüzde bu durum medeniyetlerin bakır, tunç, demir devirlerini farklı dönemlerde yaşamasından farksız bir tablo ortaya çıkarıyor ve eşitsizlikleri pekiştiriyor.

Bu makalemizde SKA yazı dizimizin diğer yazılarında olduğu gibi yazının ana konusu olan amaca ulaşmamıza yardımcı olacak yerel uygulamaları sizler için derledik.

İYİ UYGULAMA ÖRNEKLERİ **Türkiye, Balıkesir Büyükşehir** **Belediyesi -| NE10 Şehir** **Araştırmaları ve Teknoloji** **Geliştirme Merkezi**

Balıkesir Büyükşehir Belediyesi bünyesinde hizmet gösteren NE10 Şehir Araştırmaları ve Teknoloji Geliştirme Merkezi, şehrin geleceğe hazırlanması amacıyla akıllı şehir konseptlerine uygun olarak şehrin ekonomik ve teknolojik altyapısını dönüştürme çalışmaları yapmak üzere kurulan bir merkez. Merkez çalışmalarını “Kent Araştırmaları ve Proje Geliştirme Birimi”, “İstihdam ve İnsan Kaynağı Geliştirme Birimi”, “Genç Teknoloji Birimi” ve “Girişimcilik ve Kuluçka Birimi” olmak üzere 4 ana kategori ve birimle gerçekleştiriyor.

Kaynak: https://fokal.meb.k12.tr/icerikler/ne10-sehir-arastirmalari-ve-teknoloji-gelistirme-merkezini-ziyaretimiz_13208071.html

yor.⁸ Merkez kapsamında, Balıkesir'deki genç girişimcilere destek olunarak bir sanayi, ticaret ve girişimcilik ekosistemi oluşturulması, girişimlerin ticarileştirilmesi için ihtiyaç duyulan desteklerin sağlanması; ilgili gençler için tasarım

ve üretim, robotik kodlama, elektronik programlama vb. konularda eğitim ve atölye çalışmaları gerçekleştirerek onlara yeni becerilerin kazandırılması ve onların kapasitelerinin artırılması; şehirde ihtiyaç duyulan nitelikli işgücünü karşılamak amacıyla işletmelerin ihtiyaçlarının belirlenmesi ve iş arayanlara bu ihtiyaçlara yönelik eğitimler sağlanarak ilgili kurumlarda istihdam edilmesinin sağlanması gibi çeşitli çalışmalar yürütülüyor.

Kolombiya, Bogota Belediyesi | **La Rolita Projesi**

Bir iyi uygulama örneği için de Kolombiya'nın başkenti Bogota'ya çeviriyoruz gözlerimizi. Bogota Belediye Başkanı Claudia Lopez'in liderliğinde hayata geçirilen La Rolita projesi SKA 9'un ilk alt hedefi olan “sürdürülebilir”, “herkes için uygun fiyatlı”, “kaliteli” ve “dayanıklı” alt yapıların kurulması idealini besliyor. 7 Ekim 2023'te Marmara Belediyeler Birliğinin evsahipliğinde İstanbul'da gerçek-

“
Toplu taşımaya odaklanan bir kamu şirketi olan La Rolita” 195 otobüslük bir filoya sahip. La Rolita'nın CEO'su kadın ve şoförlerinin de %48'i kadınlardan oluşuyor.
”

8 Altın Karınca Ödülleri 2022 Ödül Alan Projeler Kitapçığı, Marmara Belediyeler Birliği, s.132

leşen Dünya Büyükşehirler Günü'nde (World Metropolitan Day) konuşmacı olarak yer alan Lopez "SKA'ların 2030 itibarıyla sadece %15'inin erişebilir olduğu tartışıldı. Yüzyıllar önce başarmamız gereken şeyi 2030 yılına hedef diye koyuyoruz. Küresel çapta kamu yatırımı ve yeşil çözümler istiyoruz." demişti. Belediye, 2020-2024 Bölge Kalkınma Planı'nda kendini "toplu taşımayı kullananları özellikle koruyan bir şehir"⁹ olarak tanımlamış ve bu planla şehir içinde başta kadınlar ve çocuklar olmak üzere seyahat eden nüfusun ulaşım deneyimini daha iyi hale getirmeyi, çevreyi "daha az kirleten ve daha konforlu yeni otobüslerle" şehir içindeki ulaşımı geliştirmeyi hedeflemiş. Bu plandan hareketle belediye, "La Rolita" projesini farklı evrelerde hayata geçirmiş. Projenin ilk evresinde projenin önemli elementlerini belirleyebilmek için ulusal ve uluslararası iyi uygulamalar incelenmiş; mevcut ulaşım şartları ve gerekli altyapı desteklerinin neler olduklarını tespit edilmiş. Bu evrede ayrıca, toplu taşıma konusunda kurulacak işletmenin fonksiyonları, yapabilecekleri ve finansal sürekliliği değerlendirilmiş. İkinci evrede ise işletmenin

Kaynak: The Jakarta Post, <https://www.thejakartapost.com/culture/2023/08/03/womens-empowerment-in-public-transportation-lessons-learned-from-bogots-la-rolita.html>

şehir içindeki aktiviteleriyle ilgili teknik konular değerlendirilmiş. Üçüncü evrede, işletmenin hayata geçirilmesi ve bölge onayı için gerekli olan dokümantasyon ile ilgilenilmiş ve işletmenin hayata geçirilmesi için plan hazırlanmış. Son evrede ise iş alımları, araçların alımı, altyapının geliştirilmesi, araç üstü donanımlarının alımları yapılmış.¹⁰

Sonuç olarak "La Rolita" isminde toplu taşımaya odaklanan bir kamu şirketi kurulmuş. Şirket 195 tane otobüsten oluşan bir filoya sahip. Kalkınma Planı'nda geçen "çevreyi daha az kirleten" vurgusuyla da uyumlu olarak fosil yakıt tüketen araçlar yerine elektrikli otobüsler filoya dahil edilmiş. Bu açıdan proje ayrıca Bogota'nın iklim değişikliğiyle mücadele çabalarına hizmet ediyor. Otobüslerin içinde seyahat deneyimini güçlendirecek fiziksel ve teknik donanımlara da yer verilmiş.

Wi-Fi, USB çıkışları, rota bilgisini içeren ekranlar ve güvenlik kameraları otobüslerde yer alıyor; ayrıca engelli bireylerin de rahatça seyahat etmelerini sağlayan fiziki detaylar otobüslerde bulunabiliyor.¹¹ Projenin bir diğer katkısı da SKA 5 (Toplumsal Cinsiyet Eşitliği) ile de uyumlu olarak "kadının güçlendirilmesi" üzerine olmuş. Kadın bir CEO'ya sahip olan La Rolita'nın şoförlerinin %48'i kadınlardan oluşuyor. Toplumdaki yaygın cinsiyet rol algısında erkeklerle ilişkilendirilen ulaşım alanına daha çok "ev ve bakım"la ilişkilendirilen kadın aktörlerin dahil edilmesi mevcut algıların değişmesine ve kadınların erkeklere atfedilen alanlarda da başarılı olabilecekleri fikrinin yaygınlaşmasına katkıda sunacak gibi duruyor. Proje kayıt dışı ekonomi dışında haklarının güvence altına alındığı kayıtlı ekonomide kadınlara iş imkânı sunması açısından da değerli.

9 Bogota'nın 2020-2024 Bölge Kalkınma Planı için bkz. https://bogota.gov.co/bog/pdd_un_nuevo_contrato_social_y_ambiental_para_el_siglo_xxi_2020-2024.pdf

10 Daha fazla bilgi için bkz. <https://use.metropolis.org/case-studies/la-rolita---district-transport-operator>

11 Daha fazla bilgi için bkz. <https://www.bloomberg.com/news/features/2023-05-08/la-rolita-electric-bus-company-prioritizes-gender-equity>

La Rolita otobüsleri şimdilik 338 kilometrelik bir alanda ve 11 rotada seferlerini sürdürüyor. Fakat bu uzunluğun ve rotaların artırılmasına yönelik çalışmalar devam ediyor. Sürdürülebilirliğin farklı kollarına temas eden bu projenin başka şehirlere de ilham olması bekleniyor.

Brezilya, Belo Horizonte Belediyesi | Vilalar ve Favelalarda Kodlama Rüyaları

Teknolojideki gelişmeler bir süreçtir doğrusal bir şekilde ilerlemiyor, logaritmik bir şekilde artıyor. Bir diğer deyişle bu alandaki değişimin hızının arttığı bir dönemdeyiz. Bu gelişmeler, en genel biçimiyle yaşamımızı kolaylaştırıyor ve hayal gücümüzün sınırlarını genişletiyor. Öte yandan, toplumun dezavantajlı kesimleri bu gelişmelere erişemiyor, hatta bazı durumlarda teknolojideki yeniliklerin farkında da değil. İletişimi, eğitimi, işlerimizi büyük oranda dijital ortamlara taşıdığımız Covid-19 döneminde daha açık bir şekilde gözlemlediğimiz “dijital uçurum” (digital gap) olgusu sürdürülebilirliğin “eşitlik” boyutunu zedeliyor. Bu durumla mücadele etmeye çalışan birçok kurum mevcut. Bunlardan bir tanesi de Brezilya'nın Belo

Horizonte Belediyesi. Belediye, kendi iştiraki (PRODABEL) aracılığıyla ve Amerika Birleşik Devletleri Büyükelçiliğinin sağladığı fon ile kentin dezavantajlı bölgelerinde Vilalarda ve Favelalarda yaşayan 16 yaş üstü ve temel programa dili bilgisine sahip bireylere üç aylık bedava bilgi ve iletişim teknolojilerine dair eğitim veriyor. Eğitimin müfredatında web projesi geliştirme ve yürütme, programlama dili, veritabanı yönetimi, bilgi güvenliğinde iyi uygulamalar üzerine dersler yer alıyor. Ayrıca eğitime katılanlara istihdam edilme şanslarının artması için de sosyal beceri dersleri de veriliyor. Eğitime katılanların yemek ve ulaşım ücretleri de proje kapsamında karşılanıyor.

Proje, yoksul kesimden gelen bireylere mesleki ve sosyal beceriler kazandırmasının yanına, şirketlerin bilgi teknolojileri konusunda uzmanlaşmış çalışan istihdam etmesine katkı sunuyor. 2019 yılında başlayan proje kapsamında toplamda 160 kişiye sertifika verilmesi hedeflenmiş.¹²

SON SÖZ

2030 Hedeflerine ulaşmamıza yaklaşık 7 yıllık bir süre kaldı. Ez-

cümle sadece düşünmek ve planlamak -yani zihinsel süreçler- kadar uygulamak ve harekete geçmek gibi fiziksel ve aksiyona dayalı yaklaşımlar da önemli. Yüksek Sadakat'in bir şarkısında söylediği gibi: “Biliyorsun gitmem gerek / Yollar bitmez düşünerek / İster sonuç de ister sebep / Bu düğümü çözmem gerek” Özellikle 2030 hedeflerine giden bu süreçte çözülecek düğümü değil ama toplam zamanı çoktan yarılamışken.

Söz konusu kendimize koyduğumuz hedefler ve gerçekleştirilecek amaçlar olduğunda, yapılması gereken en doğru şeyin anlık enerji ve motivasyon patlamaları ya da suçluluk duygusuyla değil, ilgili hedefler doğrultusunda atılması gereken adımları sabır, azim ve disiplinle atmaya devam etmek olduğunu unutmamak gerek. Çünkü her yeni yıla girerken kendimize verdiğimiz sözlerden daha büyük geleceğe verdiğimiz bu söz.

"Bir seferde on bin tekme çalışandan değil, aynı tekme on bin kez çalışandan korkarım."¹³ Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları'nı başarmaya giden yolda attığımız adımları devam ettirmek dileğiyle... 🌟

¹² Daha fazla bilgi için bkz. <https://use.metropolis.org/case-studies/coding-dreams-in-vilas-and-favelas>

¹³ Bruce Lee, https://www.brainyquote.com/quotes/bruce_lee_413509

BİR GENÇ MİMARIN LOZAN'DAKİ ANILARI

Mimar ve şehir plancısı emekli Prof. Dr. Vedia Dökmeçi, 1963 yılında yeni mezun bir mimar olarak gittiği Lozan şehrinde yaşadığı anıları kaleme aldı. Dökmeçi bu anıları, Göztepe'de doğmuş, büyümüş, okul ve üniversite hayatı dışında hayatı pek tanımadan yurt dışına giden bir gencin gözünden değerlendirmek gerektiğini vurgularken yaşadıklarında II. Dünya Savaşı'ndan sonra ortaya çıkan uluslararası yeni iş imkânları, diğer bakımdan sanata, edebiyata ve müziğe verilen önem, sosyal, politik ve ekonomik değişim ve bilhassa azınlıkların misafirperverliklerinin izlerini sürüyoruz.

VEDİA DÖKMEÇİ

18 DAKİKA

1963 yılında, güneşli bir sonbahar günü, trenle, yeni mezun bir mimar olarak çalışmak hevesiyle Lozan'a geldim. Harp sonrası olması inşaata yapılan yatırımların artması nedeniyle yabancı mimarlara ihtiyaç duyulan bir zamandı. Mesleğimin gelişeceğine inandığım ve bana yabancı olan bir ülkede ilk adımlarımı atmanın heyecanı içinde idim. Uluslararası bir mimarlık bürosunda yeni mezun bir mimar olarak çalışmaya başladım. Büro küçük olmasına rağmen başta İsviçre olmak üzere Afrika ülke-

lerinden ve bilhassa Mısır'dan projeler almıştı. Firma sahibi İstanbul hayranıydı ve sırf balık yemek için Boğaziçi'ne gidiyordu. Çok çeşitli ülkelerde seyahat etmiş biri olarak bu sulara yakalanan balıkların lezzetinin başka hiçbir yerde olmadığını iddia ediyordu.

Firmada, değişik ülkelerden gelen mimar ve mühendisler çalışıyordu. Örneğin, şantiye işlerine bir İtalyan mühendis bakıyordu. Tasarım şefi ise Lübnanlıydı. Betonarme hesaplarına Taylandlı bir mühendis bakıyordu. İsviç-

re Alplerinde bir şalesi¹ vardı ve fırsat buldukça firmada çalışanları şalesine davet ediyordu. Bir kere ben de davetli grubuna katıldım. Gündüzleri karla kaplı tepelerde kayak kayıp, geceleyin mehtapta yürürken karın yüzünde parlayan son derece düzgün yıldız biçimindeki kar kristallerinin mükemmelliğini hiç unutmadım. Bu yürüyüşlerin sonunda, şömine etrafında toplanan misafirlerin değişik ülkeler hakkında anlattıkları anılar çok ilgi çekici oluyordu. Kaldığımız şaleda, sadece öğle vakti 2-3 saat güneş görebiliyor-

¹ Dağ evi

duk. Diğer zamanlarda, bina güneydeki dağların gölgesinde kaldığı için hava erken kararıyordu ve soğuyordu. Orada kaldığımız sürece arkadaşlarımın gayet mükemmel kaymayı öğrenmesine rağmen ben düşüp bir yerimi kırmaktan korktuğum için bir türlü doğru dürüst kaymasını öğrenemedim.

Firma sahibi, 70 yaşında çok zarif ve kültürlü, İsviçreli bir mimardı. Kenya'dan aldığı bir hastane projesini kutlamak için firmada çalışanları, EXPO 1964'te, Lemman gölünün üzerinde yüzen, üstleri renkli yelken bezleri ile örtülü lokantalardan birine davet etti. Çok zengin bir mönü ve bilhassa üzerine şampanya döküldükten sonra yakılan alevlerde kızartılan muzların görüntüsü çok ilgimi çekmişti. Firma sahibi benim karşımda oturuyordu ve bizlere Mısır'daki yerel kültürün zenginliğinden ve orada yaptıkları projelerin bu kültürle entegrasyonlarının başarısından bahsetti. Bir yandan, batan güneşin ışıklarının lokantanın çatısındaki yelken bezlerindeki rengârenk aksi ve sohbetin mimari derinliği ben de unutulmaz izler bıraktı.

ACI BİR HAYAT DERSİ

Lozan'a geldiğimde, bir apartman dairesi bulana kadar, is-

tasyona yakın bir pansiyonda, bir aylık bir oda kiralamıştım. Sabah kahvaltıları ve akşam yemekleri fiyata dahildi. Giriş katında caddeye bakan, çok geniş ve sıcak görünümde dekore edilmiş bir yemek salonu vardı. Akşamları verilen ve fazla seçeneği olmayan yemekler arasında en çok lahana turşulu sos ve elma şırasını sevmiştim. Yemeklerde fon müziği olarak İsviçre'nin dağ havaları çalıyor-du. Pansiyonda devamlı veya geçici olarak değişik meslekten ve milletten müşteriler kalıyordu. Pansiyonda kaldığım süre esnasında, hemen her akşam aynı masada ve aynı kişilerle oturmama rağmen İsviçreli bir sekreter dışında kimse ile pek ahbaplık etmedim. O da benim gibi kiralık bir apartman dairesi arıyordu. Kendisi ile çok az konuştum zira ertesi sabah firmada çok erken çalışmaya başlayacağım için erken yatmak zorundaydım. Ayrılırken beni hafta sonu ormanda yürüyüşe davet etti, ben de çevreyi tanımak açısından faydalı olur diye kabul ettim. Pazar sabahı birlikte Lozan yakınındaki bir ormana yürümeye gittik. Mevsim sonbahar olduğu için orman bir renk cümbüşü içindeydi. Ağaçlardan dökülen yapraklar, sarıdan başlayıp kahverengi ve hatta mora varan geniş bir

renk yelpazesi oluşturuyordu. Yerdeki yapraklar arasında, irili ufaklı değişik formda, rengârenk mantarlar göze çarpıyordu. Arkadaşım bu mantarların son derece zehirli olduğunu ve asla dokunmamak gerektiğini söyledi. Yürüyüşümüz boyunca arkadaşım çok heyecanlıydı ve bunun sebebinin vaktiyle bu ormanda sevgilisi ile yürüdüğünü söyleyince anladım. Daha sonra sevgilisinden ayrıldığı için çok üzgündü. Sesindeki heyecan bir bakıma eski günleri yâd etmek için ormana gelmek istediğini ele veriyordu. Dolayısıyla benim için de hem onun duygularını paylaşmak hem de ormanın güzelliklerini yaşamak bakımından çok anlamlı bir gün oldu. Akşamüstü, Lemman Gölü'nün sahiline indik ve sandal kiraladık. Hâlbuki ikimiz de kürek çekmeyi bilmiyorduk ve bir sağa bir sola yalpalıyorduk. Birden bir vapurun uyarı sesiyle kendimize geldik. Meğer sandalımız iskeleye yanaşacak vapurun yolu üzerindeymiş. Arkadaşım korkuyla panikledi ve telaşla küreği bıraktı. İş başa düşmüştü. Ben var gücümle her iki küreğe sarıldım ve sandalı vapurun yolundan uzaklaştırdım. Sonuç olarak arkadaşımın sinirlerinin iyice bozuk olduğunu anlamış oldum. Böylece, yeni bir şehirde, sosyal hayata

alışmanın ve güvenilir yeni ilişkiler kurmanın kolay olmadığını öğrenmiş oldum. Bundan sonra, her ikimiz de apartman kiralayıp pansiyondan ayrılınca, kendisinden uzun süre haber alamadım. Bir gün çalıştığım büroya verem hastanesinde yattığına dair ve beni görmek istediğini bildiren bir telefon geldi. Hastaneye gittiğimde bitkin vaziyette yatakta yattığını gördüm. Bana kısaca hayatını anlattı. Şato ve çok geniş arazi sahibi zengin bir ailenin özürlü kızına, II. Dünya Harbi esnasında tecavüz eden bir askerın çocuğu olduğunu söyledi. Annesinin ailesi kendisine sahip çıkmamış ve kimsesiz çocuklar yurdunda büyümüş-tü. Daha sonra kendi geçimini sağlamaya başlamış fakat hem sinirlerini tedavi ettirmek hem de verem tedavisi için hastaneye yatmak zorunda kalmıştı. Benden başka kendisini ziyaret edecek kimsesi yoktu. Üzülerek hastaneden ayrıldım. Bu kadar hasta biriyle, bilmeden daha önce Leman Gölü'nde sandal gezintisine gittiğimi düşünerek soğuk terler döktüm. Kısa süre sonra vefat ettiğini öğrendim. Bu bana acı bir hayat dersi oldu ve bir toplumda her zaman merhamet duygusunun medeniyet seviyesi ile bir ilişkisi olmadığını öğretmiş oldu.

KORSİKALI SANATKÂRDAN SERAMİK DERSİ

Başka unutamadığım bir anı, bir arkadaşımın çalıştığı mimari büronun sekreteri olan, 60 yaşlarında, çok kültürlü ve çok sayıda dil bilen İsviçreli bir hanımla ilgili. Gençliğinde Berlin'de, hukuk eğitimi görürken politik olaylara karıştığı için hapse atılmıştı. Harp bittikten sonra İsviçre'de kimse kendisine bu nedenle iş vermediği için ancak akrabası olan bir mimarın bürosunda hukuk bilgisi nedeniyle işe alınmıştı. Zengin bir aileye mensup olup geniş bir arazi içinde küçük bir şa-

toda oturuyordu. Benim Türk olduğumu öğrenince, bir hafta sonu şatosuna davet etti. Salon ve yemek odası tarihi eşyalarla döşeli olup duvarlar yerden tavana kadar ahşap ile kaplıydı. Çok zengin bir kütüphanesi vardı. Akşam yemeğinde çocukları da bize katıldı ve servis tarihi yemek takımlarıyla yapıldı. Yemekten sonra çay içip odalarımıza çekildik. Bana Cenevre'de çalışan kızının odasını vermişti. Yatağın başucunda küçük bir kütüphane vardı ve Nazım Hikmet'in o zaman Türkiye'de yasak olan bütün kitapları rafta bulunuyordu. Böylece Berlin'de

hangi politik faaliyetlerde bulunmuş olduğunu ve beni neden davet etmiş olduğunu anlamış oldum. Bu sekreter daha sonra, hem Basel şehrini görmem hem de Mascarad isimli bir Korsikalı seramikçinin atölyesinde seramik dersi almamı organize etti. Cumartesi akşamı trenle Basel şehrine vardım. Gene aynı sekreterin tanıdığı ve beni tanımak isteyen bir Mısırlı ailenin evinde konuk oldum. Çok zarif ve kültürlü bir ev sahibesi vardı. Aslen Ermeni olduğunu, dedesi-

nin Harputlu olduğunu ve zaten ticari ilişkiler olduğu için Mısır'a göç ettiğini anlattı. Beni çok zengin Ermeni yemekleriyle donatılmış bir sofrada ağırladılar ve geceleyin evlerinde misafir ettiler. Ertesi gün Mascarad'ın atölyesine gittim. Mascarad bana seramik dersi verdi ve çömlek yapmak için kullanılan bir tornanın nasıl kullanılacağını öğretti. Korsika yerli sanatının etkisinde geliştirmiş olduğu eserlerinden bana örnekler gösterdi. Desenleri çok canlı sarı, kırmızı, mavi

renklerde kuşlar ve meyvelerden oluşuyordu. Mascarad eşinden ayrılmış ve genç bir İsviçreli hanım ile evlenmişti. Öğle yemeğini üç çocuğu ile birlikte yedik. Mascarad yemeğine ve içkisine özel olarak dikkat ediyordu. Karısı onun yaratıcılığını desteklemesi için gıdasına dikkat etmek zorunda olduğunu bilhassa açıkladı. Seramikçi bir sanatkârın eserleri, yaşam şekli, Rus bale müziği eşliğinde beni ağırlamak konusunda gösterdikleri hassasiyet beni fazlasıyla duygulandırdı. Teşekkür ederek ayrıldım ve Lozan'a döndüm.

ŞATO'DA BİR YILBAŞI GECESİ

Bu arada, ünlü mimarların eserlerini de ziyaret etme şansım oldu. Örneğin, üniversitedeki bir sınıf arkadaşım ile Ronchamp'da Corbusier'nin Kilisesini görmeye gittik. Bir tepenin üstüne yerleştirilmiş ve hacca giden Hıristiyanların ziyaret ettiği bir kilisedi. Kilisenin kalın duvarlarında estetik olarak açılmış değişik büyüklükteki pencerelerden giren gün ışığının kitaplardaki resimler kadar etkileyici olmadığını fark ettik. Binanın içinden fotoğraf alınırken pencerelerden giren gün ışığının dışardan ayrıca verilen suni ışık ile beslenmiş olabileceğini tahmin ettik. Aynı sınıf arkadaşım Lugano şehrinde bir mima-

Lozan, 1960'lar. (Kaynak: FACS fotoğraf arşivi)

Lozan

ri büroda çalışırken İtalyan bir mimar ile çok yakın arkadaşlık kurmuştu. Bu İtalyan'ın ailesi vaktiyle çok zengin olup bir şatoya sahipken harp sonrasında bu zenginliği kaybetmiş ve dolaşısıyla şatonun masraflarını karşılayamadıkları için terk etmek zorunda kalmışlardı. İtalyan mimar bu şatoda yılbaşı partisi vermeye karar verip sınıf arkadaşımı beni davet etti. Birlikte davete gittik. Her an için bir kapısından ve penceresinden bir hayaletin gözükmelerini beklediğimiz bu şatoda geçirdiğim yılbaşı eğlencesi, herhalde hayatım boyunca geçirdiklerimin en

ilginç olanıydı. Toplantıda ikram edilen kendi şaraphanelerinde imal edilen şaraptı. Ev sahipleri sanki yeni terk etmişler gibi eşyalar yerli yerindeydi. Antika eşyaları ve tabloları hayranlıkla seyrettik. Yemekler ve meyveler çok çeşitliydi ve çok güzel sunuluyordu. Ev sahibi mimar, çok zarif, esprili ve misafirperverdi. Turistik olarak bir şatoda düzenlenen bir toplantıya her zaman gidilebilir fakat gerçek sahibi tarafından ağır lanmak her zaman mümkün olmayabilir diye düşündük. Bu nedenle, ömür boyu hatırlayacağım bir yılbaşı gecesiymiş diyebilirim.

HAZİN BİR YAŞAM HİKÂYESİ

Hem sonbaharın güneşli günlerinden istifade etmek hem de biraz sosyalleşmek için hafta sonları evde tek başıma oturmak yerine, öğle yemeklerini Lemman Gölü'ne bakan bir otelin terasında yiyordum. Gene öyle bir gün, yemeğimi bitirdikten sonra, bir yandan çayımı içip diğer taraftan kitabımı okurken yandaki masada oturan orta yaşlı şık bir bayanın beni izlediğinin farkında değildim. Biraz sonra garson yanıma gelerek bu bayanın beni masasına davet ettiğini söyledi. Ben de daveti memnuniyetle kabul ettim ve ona katıldım. Kı-

saca kendini taktim etti ve İngiltere'den geldiğini, Lozan'da bir sanat okulunda resim dersleri aldığını söyledi. Konuşmaya devam ederek uzun süredir içini dökme ihtiyacı olan biri gibi hayatını anlatmaya başladı. II. Dünya Savaşı'ndan önce Viyana'da kocası ile mesut bir şekilde yaşıyorlarmış. Bu arada, yaşamlarını yakından paylaştıkları bir kız arkadaşı varmış. Kocası ve kız arkadaşı arasında yakın bir ilişki olduğunu hissetmesine rağmen her ikisini de çok sevdiği için bildiklerini açığa vurmaya çekiniyormuş. Nazilerin Viyana'yı işgal edecekleri haberini alınca, üçü birden Hollanda'ya doğru kaçmaya başlamışlar. Türlü zorluklar içinde Hollanda'ya varmışlar. Viyanalı hanım burada kalmayıp İngiltere'ye gitmenin daha güvenli olacağını teklif etmiş. Kocası ve kız arkadaşı ise nihayet birbirlerini sevdiklerini itiraf etmişler ve bundan sonra kendisinden yollarını ayıracaklarını ve Hollanda'da kalmak istediklerini söylemişler. I. Dünya Harbi esnasında Almanya'da açlık varken Hollandalılar kendilerine gıda yardımı yaptığı için Hitler'in Hollanda'yı işgal etmeyeceğine inanıyorlarmış. Bu durumda, başka seçeneği kalmayan Viyanalı hanım yoluna İngiltere'ye geçerek orada yaşam düzenini kurarak devam

etmiş. Kocası ve kız arkadaşı ise kısa bir süre sonra, Hollanda'yı işgal eden Nazi güçleri tarafından yakalanarak Auschwitz konsantrasyon kampına götürülmüşler ve orada öldürülmüşler. Viyanalı hanımın benim gibi kısa bir süre önce tanıdığı yabancı birine bu hazin yaşam hikâyesini anlatması, acaba hayata yeni başlayan birine başına ne gelirse gelsin mücadeleye devam etmek azmi vermek için mi, yoksa içini dökmek ve rahatlatmak için mi olduğunu daima düşünmüşümdür. Daha sonra, ancak birkaç kere kiliselerde verilen konserlere ve sinemaya gitmek için buluştuk. Bilhassa, Jean Paul Belmondo ve Jeanne Moreau'nun birlikte oynadıkları, Moderato Cantabile filmini seyrettiğimizi ve çok beğendi-

ğimizi hatırlıyorum. Aramızda çok yaş farkı olmasına rağmen çok iyi anlaşıyorduk. Onun hayat felsefesi bana yol gösterici oluyordu. Fakat maalesef İstanbul'a dönmek için aileme söz verdiğim için Lozan'da daha fazla kalamazdım ve dostluğumuzu orada bitirmek zorunda kaldım.

Burada anlatılan anıları, Göztepe'de doğmuş, büyümüş, okul ve üniversite hayatı dışında hayatı pek tanımadan yurt dışına gitmiş bir gencin gözünden değerlendirmek gerekir. Bir yandan, II. Dünya Harbinden sonra ortaya çıkan uluslararası yeni iş imkânları, diğer bakımdan sanata, edebiyata ve müziğe verilen önem, sosyal, politik ve ekonomik değişim ve bilhassa azınlıkların misafirperverlikleri vurgulanmıştır. ✪

Le Corbusier tarafından tasarlanan Ronchamp Şapeli

23 ÜLKE, BİNLERCE ŞARKI, 1 ŞEHİR: VOICEUP A CAPELLA FESTİVAL

VoiceUp A Cappella Festivali, İstanbul'un kalbinde gerçekleşen ve şehrin her köşesine yayılan bir müzik festivali. Vokal Akademi organizasyonu ile 22-27 Ağustos 2023 tarihleri arasında ilk kez gerçekleşen festival kapsamında İstanbul, yedi gün boyunca uyumsuzluğun uyum yarattığı kentten ilham alan sanatçıların sahnelerine dönüştü.

✦ EZGİ BARHAN

🕒 11 DAKİKA

Vokal Akademi Kurucusu, Chromas ve Vokal Akademi Pop & Caz Korosu şefi Başak Doğan'ın kurucu sanat direktörlüğünü üstlendiği VoiceUp A Cappella Festivali; Hollanda'dan Uruguay'a, Türkiye'den Danimarka'ya 600'ün üzerinde müzisyen, koro ve vokal grubu ağırlarken Avrupa'nın tanınmış eğitimci ve şefleri yönetiminde 25 farklı atölye ve 25'ten fazla konsere ev sahipliği yaptı. Festival ağırlıklı olarak Beyoğlu, Beşiktaş ve Şişli'de gerçekleşti ve İstanbulluların günlük hayatına sızan etkinlikleriyle İstanbul'da müzikal izler bır

raktı. Avrupa'da çok yaygın ve onlarca yıldır yapılmasına rağmen İstanbul ilk kez bu formata sahip bir festivale ev sahipliği yaptı; vokal müzik alanında atölyeler, eğitimler, paneller, konserler, topluluk etkinlikleri ve sahne şovları aynı anda tek bir çatı altındaydı.

Vokal Akademi'nin VoiceUp festivali için hazırlık süreci iki yıl süren uzun bir yolculuk. Festivalin yedi gününü planlarken dünyanın her köşesinden gelen 600 sanatçıya, İstanbul'u bir müzik kenti olarak deneyimletmek üzerine bir odak kurduk; İstanbul ise beklentilerimizin ötesinde bir ilham da

ğitararak misafirlerini ağırladı. Çok sesli müziğin dünyada sadece bir evi olsaydı orası İstanbul olurdu ve bu kent bize bunu fazlasıyla kanıtladı.

VOKAL AKADEMİ: KENTİN KOLEKTİF MÜZİK FABRİKASI

Vokal Akademi, Bomonti'de yerleşik stüdyosunda çalışmalarına devam eden, sanata erişimin bir insan hakkı olduğunu savunan ve vokal müziğin her alanında kendini denemek, geliştirmek ve bu alanda uzmanlaşmak isteyenlere kapılarını açan bir sanat merkezi. 2020 yılından bu yana İstanbul'un, bu çok sesli kentin,

1 Vokal Akademi Genel Direktörü ve VoiceUp Festival Koordinatörü

“
**Festivalin
yedi gününü
planlarken
dünyanın her
köşesinden gelen
600 sanatçıya,
İstanbul'u
bir müzik
kenti olarak
deneyimletmek
üzerine bir
odak kurduk;
İstanbul ise
beklentilerimizin
ötesinde bir
ilham dağıtarak
misafirlerini
ağırladı.**
”

en önemli müzikal buluşma ve öğrenme merkezlerinden biri. Atölyeler, dönemsel eğitimler, koro çalışmaları, şan çalışmaları, konserler, çevrimiçi etkinlikler ve festivaller gerçekleştiriyor.

Vokal Akademi'nin birçok sanat merkezinden ve müzik okulundan ayrışmasının nedeni düzenli faydalanıcılarının oluşturduğu topluluk ve bu topluluğun deneyimlediği sosyal etki. Bu yüzden Vokal Akademi çatısı altında bulu-

şan insanlar yalnızca müzik yapmak üzere değil, aidiyet ve bağlılık hissettikleri toplulukta huzur ve barış içinde kendilerini ifade edebilmek için de geliyorlar. Biz de Vokal Akademi'nin stratejisini çizerken bu kolektif ruha, topluluk bağlarının gelişimiyle müziğin gelişiminin doğru orantılı oluşuna ve yarattığımız sosyal etkinin devamlılığına odaklanarak planlama yapıyoruz. Böylesine kucaklayıcı bir sanatsal alan yaratmak istememizin temelinde çok sesli

vokal müzik felsefesi yatıyor. Çok sesli müzik, yüzyıllar öncesinden bugünlere kadar yaşamış ve gelişmiş çok önemli bir müzik türü. Yan yana gelen farklılıkları yarattığı yeni ve eşsiz uyumun altını çizerken aynı zamanda birbirini huzurla kabul edebilmek, birlikte barış içinde var olabilmek gibi önemli toplumsal fikirlerin altını çiziyor. Birbirini dinlemeden, kabul etmeden ve var olanın üzerine yeni bir fikir üretmeden katmanlı ve gelişen bir müzik üretmek imkânsız.

Rengarenk oluşun, çok kültürlülüğün, çok çeşitliliğin güzelliği de bu sayede ortaya çıkıyor.

İSTANBUL'DA BÜYÜLÜ BİR HAFTA

İstanbul yüz yıllarca farklı milletlere, kültürlere, dillere ve seslere ev sahipliği yapmış bir şehir. Tarihinde çok sesli müziğe çok kez tanıklık etmiş, çok sanatçıya ilham vermiş ve hatta sanatçıların uğruna üretimler yaptığı bir lokasyon. Ancak İstanbul sade-

ce bir mekânın adı değil. Nevval Cizgen'in de belirttiği üzere; "(...) Hareket edebilen veya edemeyen her şeyin ortak devinimidir kent imgesi". İstanbul ise bu devinimlerin en hızlı yaşandığı yerlerden biri. İki kıta üzerine kurulmuş olması, barındırdığı çok seslilik, çok kültürlülük, farklı coğrafyaları birbirine bağlıyor oluşu ve doğu ile batı arasında bir köprü oluşu bu şehri eşsiz kılan şeylerden yalnızca birkaçı. İstanbul'un bu büyüğü festivale çağırdığımız sanatçılar için benzersiz bir müzikal deneyim vaat etti ve bu sayede 23 farklı ülkeden 600 sanatçıyı festival sahnesinde izledik. Festivale Kore'den de gelen oldu, Venezuela'dan da. Şehrin müzikal zenginlikleri, etkileyici konser mekanları, yerel sanatçılarla etkileşim, gece hayatındaki serüven ve sokaklardaki sanat... Festival İstanbul ile birlikte sadece bir etkinliğe değil, aynı zamanda bir müzikal yolculuğa ve kültürlerarası bir buluşmaya kucak açtı. İstanbul, bu özel deneyimi yaşayan katılımcılar arasında özel bir bağ oluşturarak şehrin unutulmaz müzikal notalarını onlara hediye etti.

KENT VE VOICEUP ETKİLEŞİMİ: HERKES İÇİN MÜZİK

VoiceUp Festival Şişli, Beyoğlu ve Beşiktaş'ın zamansız mekanlarına ve alanlarına yayıldı. Festival rotasını oluştururken katılımcıların

tarihsel bir yolculuk yaşamalarını istedik, aynı zamanda da modern hayatın yansımalarını da görmelerini; yani kısacası total bir İstanbul deneyimi yaşamalarını. Nişantaşı'ndan Maçka'ya, Taksim'den Tophane'ye, Bomonti'den Şişhane'ye; kentin tarihi, genç, dinamik, köklü, enerjik, sakin atmosferine de vurgu yapmayı hedefledik. Festivalin her etkinliği, İstanbul'un tarihinden ilham alarak düzenlenip katılımcılara geçmişle bugün arasında bir köprü kurma şansı sundu. Nişantaşı'nda bir konserden, Maçka'da sokak performansı ve atölyelere, Taksim'de bir kilise konseri ve Bomonti'de bir atölye çalışmasına uzanan skalada her bir etkinlik, katılımcıları İstanbul'un çeşitli yüzleriyle tanıştırdı.

Maçka Parkı, Şişli Sanat Parkı, İTÜ Maçka Kampüsü, Cemal Reşit Rey Konser Salonu, Vokal Akademi Stüdyosu, Arter Modern Sanat Müzesi, Arter Arka Bahçe, Vosgeperan Ermeni Kilisesi, Kırım Kilisesi, Blind İstanbul festivalin etkinlik mekanlarıydı. Kamusal alanlarda İstanbullularla birlikte sanatçıları ağırladık ve festivalin odaklandığı müzik türü olan vokal müziğin üretim şekliyle; "ses çıkararak" mekanlarla etkileşimlerini izledik, dinledik. Ayrıca, festivalin bu bölgelerde düzenlediği etkinliklerde yerel sanatçılara ve işletmelerle iş birliği ya-

parak festivali şehrin dokusuyla bütünleştirmeye çalıştık. Bu sayede, katılımcılar sadece mekanları değil aynı zamanda şehrin yerel kültürünü de keşfetme fırsatı buldular. İstanbul Senin Uygulaması ile kotası olan etkinliklerimize 3000'den fazla kayıt aldık. Bu yoğun ilgi ise gelecek festivallerde daha fazlasını yapmamız ve kotalarımızı arttırmamız için bize cesaret verdi.

GELECEĞE ÇOK SESLİ BİR MİRAS: "BİRAZ DAHA MÜZİK LÜTFEN

Bu festival Vokal Akademi topluluğunun daha fazla kültürle etkileşebilmesi, uluslararası bağlar kurabilmesi, dünyanın dört bir köşesinden müzikal yetkinlikleri araç kutusuna katabilmesi ve bu sırada ekonomik kaygılar yaşamaması için iki kişilik küçük bir ekibin eforuyla planlamaya baş-

ladığımız bir festivaldi. İki uzun hazırlık yılının sonunda VoiceUp herkes için çarpıcı, gerçekçi ve olanaksızın olmadığını gösteren “iyi örnek” olarak İstanbul’un tarihine geçti.

Müzik festivallerinin kentlerden uzağa taşındığı ve hatta sayılarının da çokça arttığı bugünlerde neden festivalleri yaşatmamız gerektiğini bize hatırlattı. Bizim öğrendiğimiz derslerden birkaçı şöyle:

● Müzik kişilerin kendilerini bireysel veya topluluk olarak ifade edebilmesi için çok önemli bir araç. Kentle iç içe geçmiş festivaller bu ifade biçimini güçlendirip cesaretlendirerek müzikal üretimleri çok daha fazla insana ulaştırıyor. Bu sayede sanatçılar daha fazla üretim yapabilmek için cesaret ve ilham buluyor, beceriler geliştiriyor.

● Müzik turizmi kentler için çok önemli bir kaynak oluşturuyor. Müzik festivalleri büyük bir turist çekim gücüne sahip ve yerel ekonomiye canlılık katıyor. Ziyaretçi akını, oteller, restoranlar ve mağazalar dahil olmak üzere yerel işletmelerin geliri artıyor. Bu ekonomik etki, şehrin dinamik ve canlı bir destinasyon olarak tanınmasına katkı sağlıyor. Bu anlamda müzik festivallerine

“
**Çok sesli
müziğin dünyada
sadece bir evi
olsaydı orası
İstanbul olurdu
ve bu kent bize
bunu fazlasıyla
kanıtladı.**
”

yeni bir gözle bakmak potansiyeli umut vaat eden bir ekonomik kalkınma aracını da beslemek anlamına geliyor.

● Müzik festivalleri, kentin kültürel kimliğine katkıda bulunuyor ve çeşitliliğini sergiliyor. Çeşitli müzik türlerini barındıran etkinlikler, şehri de çeşitli bir kültüre sahip olarak konumlandırıyor. Büyük müzik festivalleri hem ulusal hem de uluslararası medya tarafından

geniş kapsamlı bir şekilde takip ediliyor. Bu etkinliklere ev sahipliği yapan şehirler, küresel bir izleyici kitlesine ulaşıyor. Ayrıca festivaller genellikle bir kentteki yaratıcılık, müzik, sanat ve performansta inovasyonu gözler önüne seriyor. Bu tür etkinliklerle ilişkilendirilen kentler, yaratıcılık merkezleri olarak konumlanıyor.

● Bir kentte halka açık yapılan etkinliklerin artışı, özellikle topluluk olarak uygulanan sanat türleri sosyal uyum, toplumsal katılım ve sosyal etki için çok büyük bir fırsat sunuyor.

Yani demem o ki; festival yapmanın, desteklemenin, bir parçası olmanın veya bir festivale katılmanın bir bahanesi olmasına gerek yok. Ama illaki ararsak birçok sebep var. Gerçekleştiğinde ise hem festivalin hem de kentin tüm aktörleri için faydalı bir organizasyon ve etkileşim alanı oluyor. O zaman: Biraz daha müzik lütfen? ●

KEDİ VE ŞEHİR

Dünyanın en büyük metropollerinden biri olan Tokyo, modern teknoloji ve geleneğin bir arada olduğu, karmaşasıyla ünlenmiş ve bir o kadar da büyüleyici bir şehir. Kedi ve Şehir, bu zorlu şehirde yaşam mücadelesi verirken bir şekilde yolları kesişen bir grup insan ve bir sokak kedisinin zekice örülmüş hikâyelerini konu alıyor.

İREM GÜL ÖZDEL

11 DAKİKA

İngiliz yazar Nick Bradley ilk kitabı olan Kedi ve Şehir'i East Anglia Üniversitesi'ndeki Yaratıcı Yazarlık doktora programında sunduğu "Japon edebiyatında kedi imgesinin yeri" konulu tezinin bir parçası olarak kaleme almış. Yaklaşık 10 yılını Japonya'da geçiren Bradley, bu süre zarfında Japon kültürünü yakından tanıma fırsatı elde etmiş ve Japon toplumu hakkındaki gözlemlerini bu sürükleyici romanda bir araya getirmiş. Bradley, 2021 yılından bu yana Cambridge Üniversitesi'nde yaratıcı yazarlık üzerine dersler veriyor. İlk olarak 2020 yılında yayınlanan ve 10'dan fazla dilde çevirisi bulu-

nan roman, 2022 yılında Seda Çingay Mellor'un çevirisiyle Türk okurlarla da buluştu.

Roman, Tokyo'nun farklı özelliklerinin ve sıkıntılarının ön plana çıktığı, birbirinden farklı karakterlerin işlendiği 15 bölüm olarak kurgulanmış. Adeta yapboz parçaları gibi bir araya gelen hikâyelerdeki ortak noktaya ise okurlara bir bölümden diğerine eşlik eden bir sokak kedisi. Bölümler ilerledikçe hikâyeler arasındaki bağlantı örgüsü giderek sıklaşıyor ve milyonlarca insanın yaşadığı mega şehirlerde bile insanların aslında ne kadar birbirine yakın olabileceğini gözler önüne seriyor.

İlk bölümde geleneksel yöntemlerle dövme yapan bir ustanın atölyesinde başlayan hikâyeye okurları Tokyo'nun gökdelenleri, neon ışıkları, evsiz kamp-ları, koşturmaca içindeki ofisleri, festivalleri, tıklım tıklım trenleri, kedi kafeleri ve içinde saklı yaşamların sürdüğü evleri arasında bir yolculuğa çıkarıyor. Romanda Tokyo sadece bir mekân değil, adeta bir karakter. Şehir, her köşesinde sürprizlerle dolu, gizemli bir labirent gibi okuru içine çekiyor. Bradley, Tokyo'nun atmosferini etkileyici bir dille yansıtıyor ve okurken zaman zaman sanki karakterlerin bahsettiği mahallelerde dolaşıyormuş hissine kapılıyorsunuz.

“30 MİLYON SAKİNİ OLAN BİR HAPİSHANE”

Kitabın dış görünüşü, şirin bir hikâye izlenimi yaratsa da eser, büyük şehir yaşamının sıkıntılarını derin ve karamsar bir perspektiften ele alıyor. Kitap boyunca yazarın Tokyo hakkında karmaşık duygulara sahip olduğunu görmek mümkün. Bradley eserinde Japonya'ya olan sevgisini, Japon kültürüne duyduğu hayranlığı yansıtıyor ancak aynı zamanda toplumsal sorunları eleştirmekten de geri durmuyor ve “korkunç, ürktücü, yapayalnız bir şehir” olarak betimlediği Tokyo'yu “30 milyon sakini olan bir hapishane”ye benzetiyor. Toplumun farklı kesimlerinden karakterler üzerinden modern Japon toplumunda yoksulluk, evsizlik, uzun çalışma mesaiseri, ırkçılık, cinsel taciz, zorbalık ve toplumsal normlara uyma baskısı gibi konuları işleyerek özellikle büyük şehir yaşamında daha belirgin hale gelen zorlukları gözler önüne seriyor.

Roman, tüm bu konuları ele alırken tek bir anlatım şekline ya da edebi türle kendisini kısıtlamıyor; polisiye, korku, fantastik, bilim kurgu, aşk ve aile draması gibi farklı türleri içine alarak zengin bir hikâye dokusu oluşturuyor. Eser bo-

yunca okuma deneyimini zenginleştiren dipnotlar, şiirler, mektuplar, fotoğraflar, sosyal medya paylaşımları ve günlük yazıları gibi farklı anlatım araçları ve görsellere de yer verilmiş. Manga formatında yazılmış olan bölüm ise sevimli

çizim tarzıyla diğer bölümlerden farklı bir görsel deneyim sunuyor. Yazarın eserinde çeşitli edebi türleri ve anlatım tarzlarını bir araya getirmesi kuşkusuz hayran olduğu Japon yazarlara bir saygı duruşu niteliğinde.

Kitabın en çekici yanlarından biri, her bir bölümde karşımıza çıkan farklı karakterler. Yazarın uzun yıllar Japonya'da yabancı bir erkek olarak geçirdiği sürede karşılaştığı çeşitli insanlardan ilham alarak ve gözlemlerine dayandırarak hayat verdiği bu karakterler Tokyo'daki farklı sesleri ve deneyimleri duymamızı sağlıyor. Böylesine geniş bir karakter yelpazesinde elbette iyiler ve kötüler birbirine karışıyor. Tokyo'nun karmaşası içinde kendine yer bulmaya çalışan Amerikalı çevirmen Flo, yaralı bir kediyi kurtarmak isteyen akran zorbalığı mağduru genç Kensuke, Tokyo sokaklarını avcunun içi gibi bilen taksi şoförü Taro gibi karakterler okuyucuya duygusal bağ kurma fırsatı sunuyor. Bunun yanı sıra birbirine saygı duymayan çiftler, kişisel sınırlara önem vermeyen patronlar ve iş arkadaşları, bilinçli ya da bilinçsiz ırkçılık yapan karakterler, seri cinsel tacizciler gibi karakterler daha derin ve karmaşık sorunlar hakkında düşünmemizi sağlıyor. Karakterler kendi bölümleri tamamlansa bile farklı bölümlerde küçük ya da büyük roller üstlenmeye devam ediyor bu sayede okur roman boyunca karakterlerin nasıl gelişip değiştiğini gözleme fırsatı elde ediyor.

“
**Roman
 modern Japon
 toplumunda
 yoksulluk,
 evsizlik,
 uzun çalışma
 mesai, ırkçılık,
 cinsel taciz,
 zorbalık ve toplumsal
 normlara uyma baskısı
 gibi konuları işliyor.**
 ”

TOKYO'NUN KARMAŞASINA DALAN KEDİ

Romandaki en önemli karakter kitabın kapağında da görülen ve ünlü Japon yazar Natsume Soseki'nin "Ben Bir Kediyim" romanındaki kediden esinlenilerek yazılmış olan sevimli calico, yani üç renkli, kedi. Kitabın başlığını ve kapakta keyfi yerinde uzanan kediyi göz önünde bulundurduğumuzda bu kedinin Tokyo'daki maceralarını okumak üzere olduğumuz izlenimine kapılıyor. Her ne kadar

Chris Yang

“
Evsiz, yaşlı bir adam ile bir sokak kedisi ya da evinden hiçbir koşulda çıkmayan hikikomori bir adam ile bir ilkokul öğrenci arasında kurulan beklenmedik dostluk bağları...
”

kedinin hikâyelerde merkezi bir rol üstleneceğini düşünsek de bu durum her hikâye için geçerli değil. Calico kedi bir hikâyeden diğerine atlayıp tüm karakterleri birbirine bağlayan bir işlev üstlense de bazen yalnızca bir anlığına tren vagonunda belirip diğer durakta tekrar Tokyo'nun karmaşasına dalıp kayboluveriyor. Bölümler ilerledikçe kedinin hikâyelerde nereden, nasıl kendini göstereceğini tahmin etmeye çalışmak okuma deneyiminin keyifli bir parçası oluyor. Ne de olsa Tokyo'nun ka-

Yohei Shimomae

labalık ve karmaşık sokaklarında bir kedinin saklanabileceği sayısız yer var.

Tokyo'da yaşayan birçok karakter, şehrin yoğunluğu ve hızı arasında kendilerini sıkışmış hissederken, calico kedinin özgür ruhu, şehirdeki insanlarla bir tezat oluşturuyor. Hikâyeler arasında zıplayan sokak kedisi özgürlüğün simgesi olarak karşımıza çıkıyor. Bazı karakterler evlerinde, iş yerlerinde, okullarında, tren vagonlarında, trafikte, Tokyo'nun beton duvarları

Mos Design

arasında bunalmış hissederken hiçbir yere, sorumluluğuna, toplumsal beklentilerin getirdiği baskılara bağlı olma zorunluluğu olmayan bir sokak kedisi gibi olabilmeyi arzuluyor. Tokyo'da yaşayan karakterlerin, sokak kedisi gibi özgür olma arzusu, bu romanın derinliklerinde yatan evrensel bir özgürlük temasını ortaya koyuyor.

BEKLENMEDİK DOSTLUK BAĞLARI

Roman, her ne kadar Tokyo'yu eleştirse de şehrin güzel yanlarını ve dinamik kültürünü göstermeyi de ihmal etmeyecek okurlara dengeli ve umutlu bir bakış açısı sunmaya gayret ediyor. Bahar mevsiminde açan kiraz çiçeklerini seyrederken piknik yapan kalabalıkları, lezzetli restoranları ve canlı so-

“
Tokyo'nun gökdelenleri, neon ışıkları, evsiz kampları, koşturmaca içindeki ofisleri, festivalleri, tıklım tıklım trenleri, kedi kafeleri ve içinde saklı yaşamların sürdüğü evleri arasında bir yolculuk.
”

Taro Ohtani

kakları anlatırken büyük şehirde yaşamamanın keyifli yönlerine odaklanıyor.

Hikâyede vurgulanan bir diğer tema ise insan ilişkileri ve arkadaşlıkların değeri. Büyük şehirlerde yaşamak birçok birey için izolasyon ve yabancılaşma hissini de beraberinde getirebiliyor. Ancak kitap bu zorluğun üstesinden gelmenin en güçlü yolunun dostluklar olduğunu öne sürüyor. Karakterler, birbirlerine destek oldukça ve başkalarından destek aldıkça yaşadıkları zorlukların üstesinden daha kolay gelebileceklerini keşfediyor. Dostluklar

her zaman benzer hayat koşullarındaki karakterler arasında kurulmuyor. Evsiz, yaşlı bir adam ile bir sokak kedisi ya da evinden hiçbir koşulda çıkmayan hikikomori bir adam ile bir ilkokul öğrenci arasında kurulan beklenmedik dostluk bağları karakterler için kıymetli birer deneyim oluyor.

TOKYO VE İSTANBUL'UN ORTAK NOKTALARI

Kedi ve Şehir romanını okurken İstanbul ve Tokyo arasındaki benzerlikleri düşünmek kaçınılmaz oluyor. İki şehir arasındaki paralellikler, özellikle şehirleşme, kentsel değişim ve kalaba-

lık gibi konularda göze çarpıyor. Tabii ki sokak kedilerinin İstanbul sokaklarında artık simgeleşmiş yerini de unutmamak gerek. Her iki şehirde de tarihle modernizmin, gelenekle yeniliğin iç içe geçtiği karmaşık bir yapı mevcut. Her ne kadar birbirinden çok farklı görünen iki şehir olsalar da sürekli değişen ve büyüyen bu şehirlerde yaşayan yerli ve yabancı bireylerin günlük hayatlarında benzer sorunlarla karşılaştığını görüyoruz. Roman, büyük şehir yaşamının getirdiği zorlukları, insan ilişkilerini, yalnızlığı, kentsel değişimi ve özgürlük arayışını ele alarak, okuyuculara sadece be-

lirli coğrafyalara özgü olmayan ortak bir deneyim sunuyor.

Bir şehri, hele ki Tokyo gibi muazzam bir şehri, kelimelerle anlatmak hiç de kolay bir iş değil. Nick Bradley birbirinden farklı karakterlerin deneyimlerini üzerinden hem günümüz Tokyo'sundaki sıkıntıları eleştirirken hem de evrensel sorulara yanıt aramaya çalışıyor. Özgür ruhlu bir sokak kedisinin eşlik ettiği bu roman, sadece Tokyo'nun değil, aynı zamanda insanın evrensel özlemlerini ve şehir hayatının içsel dinamiklerini hakkında düşünmek isteyen tüm okurları bekliyor. ●

“
Tokyo'da yaşayan karakterlerin, sokak kedisi gibi özgür olma arzusu, bu romanın derinliklerinde yatan evrensel bir özgürlük temasını ortaya koyuyor.
 ”

BELEDİYELERİN ANA GÖREVİ ÜZERİNE

Belediyelerin ana görevi, belki de varlık nedeni, kentlerde insan haklarının gerektirdiklerini yapmaktır. Belediyelerden beklenen, hukukla tanınan haklar aracılığıyla korunabilen hakların korunabilmesi için yapılması gerekenleri yerine getiren çalışmaları gerçekleştirmektir. Hangi görev olursa olsun bir belediyede çalışacak kişilerin meslekleri ile insan hakları arasındaki ilgiyi görmesini sağlayacak bir eğitim görmesi uygun olur.

İOANNA KUÇURADI*

15 DAKİKA

Belediyelerin ana görevi, belki de varlık nedeni, kentlerde insan haklarının gerektirdiklerini yapmaktır. Bununla neyi anlatmak istediğimi gösterebilmek için, ilkin insan hakları kavramını açmak ve gerektirdiklerini –ilgili yasada yer alan ya da almayan gerektirdiklerini– dile getirmek uygun olur.

Geriye doğru baktığımızda, yirminci yüzyılın belki de en önemli başarısı, insan hakları fikrini önplâna getirmesidir,

denebilir. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra ön plâna çıkmaya başlayan insan hakları, yirminci yüzyılın sonlarına doğru moda haline gelmiş, moda olunca da kavramın içi boşalmaya başlamıştır. Böylece insan haklarından bunca söz edilmesine rağmen, insan hakları ihlalleri birçok ülkede ve uluslararası ilişkilerde pervasızca devam ediyor; yapılan hukuksal düzenlemeler de insan haklarıyla bağlantılanarak yapılmıyor, yani insan hakları için yaratabilecekleri sonuçlar hesaba katılmıyor.

Neden? Benim görebildiğim kadarıyla, bunların en temel nedeni, insan haklarının ne olduğuna ilişkin bilgi eksikliğidir.

Bu bilgi eksikliği, dolayısıyla olan bitenler ile insan hakları arasında bağlantı kuramamayı gösteren bir örnek, İngiltere'de COVID-19'la savaşmak için önce uygulanmak istenen, sonra da vazgeçilen "sürü bağışıklığı"dır. Bunun, en başta o ülkedeki insanların sağlık hakkının bir ihlali olduğuna, bazı durumlarda da yaşam hakkının ihlaline yol açtığına dikkat çeken pek olmadı.

* Prof. Dr., Maltepe Üniversitesi, İnsan Hakları Araştırma ve Uygulama Merkezi Müdürü.

Matt Collamer

Ayrıca yaşadığımız pandemi sırasındaki bazı kısıtlamalara açık bir insan hakları ve özgürlükler kavramıyla bakıldığında, bunların, “bu beden benimdir” pankartlarıyla sokağa dökülen insanların düşündüğü gibi bir insan hakkı kısıtlaması olmadığı ve neden olmadığı, hele hele bir temel özgürlük hakkının kısıtlanması hiç olmadığı görülebilir.

Bizden de bir örnek, bir öğrencimin bana şu anlattığıdır: 50.000’den çok insanımızı yitirdiğimiz Şubat 2023 depreminden sonra, hasar tespiti hakkında “ilgili makama” gittiğinde; ilkokuldan sınıf arkadaşı olan il-

gili, ona “iyilik” yapmak niyetiyle, evinin yıkılmayı gerektirecek kadar hasar görmediğine ilişkin bir belge vermeyi önermiş. Öğrencimin buna çok şaşırıldığını görünce ve önerisini reddedince, bu defa görevli şaşırılmış! Bu örnekler, insan haklarından bunca söz edilmesine rağmen, insan hakları ile somut olaylar arasında bağlantı kurulamadığını gösteriyor. Bu da, insan haklarının ne olduğunun pek bilinmediğini düşündürüyor.

Bunun için burada, “insan hakları nedir?” sorusuna benim verdiğim cevabı ve bu bilginin insan haklarının korunmasında-

ki rolünü, bu çerçeve içinde de belediyelerin ne gibi görevleri olduğu/olması gerektiği konusunda birkaç düşüncemi dile getireyim.

*

İnsan hakları nedir? Bu, ilk bakışta çok yalın soru, insan haklarına ilişkin teorik çalışmalar için olduğu kadar, insan haklarının uygulanması için de en temel sorudur; çünkü bunun cevabı, insan haklarını diğer haklardan ayırdedebilme kriterini oluşturuyor.

‘Hak’ derken –birinin bir ‘hak’ından söz ederken–, bunun o insana muhakkak veril-

mesi-sağlanması gerektiğini kastediyoruz –ona borçlu olduğumuz bir şeyi ya da muameleyi. O takdirde de “insan hakları” sözü, her bir insana ve bütün insanlara borçlu olunan muameleyi, aynı zamanda da herkesin herkese ve her birimizin başka insanlara göstermesi gereken, borcu olan muameleleri dile getiriyor: düşünce özgürlüğü hakkı, güvenlik hakkı, beslenme hakkı, barınma hakkı ve bu gibi haklar, bir kişinin insanlaşabilmesi için ona muhakkak sağlanması gerekenlerdir.

İnsan hakları, her şeyden önce bir fikir, bir düşüncedir –insanların tarihe getirdikleri, çok farklı değere sahip çeşitli düşüncelerden biri. Şu düşünce: insanlar, insan oldukları için, yani bazı özellikleri olan insan türünün üyeleri oldukları için, özel bir muamele görmeleri gerektiği düşüncesi. Kişiler birbirine öyle bir şekilde muamele etmeli ki, insan türünün bu olanaklarını gerçekleştirebilsinler, diye düşünülüyor.

Evrensel İnsan Hakları Bildirgesinin 1. maddesinde “Bütün insanlar haklar ve onur bakımından eşit doğarlar. Akıl ve vicdanla donatılmışlardır ve birbirlerine kardeşçe davranmalıdırlar” denilirken, dile getirilmeye niyetlenen bu olsa gerek.

“
**İnsanlar,
başka insanlar
tarafından belirli
bir şekilde
–“kardeşçe”–
muamele
görmeli. Ama
nasıl? Tek tek
insan hakları
bu muameleyi
saptamaya
çalışıyor.**

İnsanlar, başka insanlar tarafından belirli bir şekilde –“kardeşçe”– muamele görmeli. Ama nasıl? Tek tek insan hakları bu muameleyi saptamaya çalışıyor.

Böylece insan hakları: insanın bazı yapısal olanaklarının gerçekleştirilmesinin koşullarına ilişkin talepler getiren –değerini bildiğimiz bazı insansal olanakların gerçekleştirilmesinin koşullarına ilişkin talepler getiren– ilkeler olarak karşımıza çıkıyor. İnsan haklarıyla dile getirilmek istenen, en temelde şudur: ancak bu koşullar varsa,

kişiler normal olarak (ve istisnalar her zaman olabilir), insanın daha önce sözünü ettiğim olanaklarını ve bu arada etik olanaklarını gerçekleştirebilirler. İşte, bir hakkı insan hakkı yapan özellik de, bu tür muameleye ilişkin bir talep getirmesidir.

İnsan hakları kişi haklarıdır, ama bütün kişi hakları insan hakları değildir. Şimdi bu önerdiğim kriterle kişi haklarına baktığımızda, görürüz ki, her kişiyle ilgilerinde birbirine bağlı olmakla ve bir bütün oluşturmakla birlikte, talepler olarak

Raitis Krikis

bazı önemli farklar gösterirler: bu taleplerden bir kısmı insanın yapısal olanaklarıyla doğrudan doğruya ilgilidir; başka bir kısmı bu olanakların geliştirilmesi için genel olarak gerekli önkoşullarla ilgilidir. Ama bazı kişi hakları da vardır ki, değişken koşullarla ilgilidir.

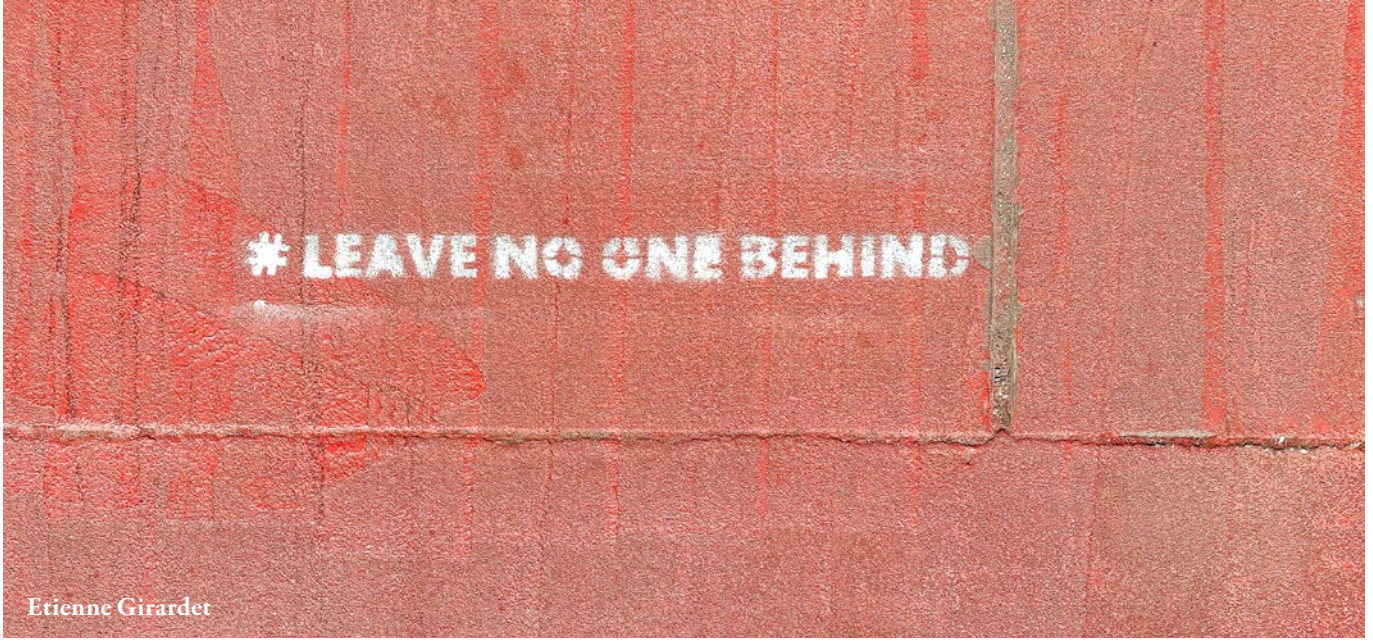
İşte belediyelerin görevlerinin önemli bir kısmı, insanın yapısal olanaklarının geliştirilmesiyle ilgili olan hakların korunmasından oluşuyor. Bunun için ben, 'insan hakları' terimini, ilk iki tür talepler için kullanmak ve

insan hakları kavramına, kişinin güvenliğine ilişkin talepleri ve/veya "temel özgürlükleri" ile insanın yapısal olanaklarının gerçekleştirilmesinin önkoşullarına ilişkin talepleri (sağlık için gerekli yaşama düzeyi, eğitim, çalışma v.b. hakları) kapsatmanın uygun olduğunu düşünüyorum. İlk tür haklara "doğrudan doğruya korunan haklar", ikinci türden haklara da "dolaylı olarak korunan haklar" diyorum.

İlk türden talepler, insana özgü etkinlikleri gerçekleştirirken kişilere dokunulmaması tale-

bini dile getirirler. Bu haklara saygı da, etik bir sorun olarak karşımıza çıkıyor. Bu haklar konusunda devletin rolü, ihlal edilmesini önlemek, ihlal edildiği zaman da dengeyi yeniden kurmaktır. Bu hakların korunması, ancak onları ihlal etme girişimleri olduğu zaman söz konusu olabildiğinden; devletin bu hakları koruması, bu hakları yasaların güvencesi altına alması, ihlal edildiği zaman da çeşitli organlarıyla araya girmesi demek olur. Geleneksel adlarıyla kişi özgürlüğü ve güvenliği gibi haklar ve gerektirdikleri (: hiçkimsenin köle durumunda tutulmaması; hiçkimseye işkence ya da acımasız, insanlıkdışı, aşağılayıcı muamele görmemesi, v.b.) ile düşünce ve kanaat özgürlükleri gibi özgürlükler bu tür haklardır; herkesten insan olmanın değerine dokunmamayı talep ederler.

Bu haklar, bütün insanların eşit olduğu hakların bir kısmını oluşturur: doğrudan doğruya korunan hakları. Bu haklara saygı gösterildiği yerde, ilgili özgürlükler vardır: kişiler yaşıyorlar bu özgürlükleri. Onlara saygı gösterilmediği yerde, güvensizlik –ya da anarşi ve terör– egemendir. Ve devlet organları tarafından ihlal edildikleri yerde, orada baskı vardır

demektir. Televizyonda bir tek defa haberleri izlemek, dünyada olan biten konusunda bir fikir edinmek için yeter: herkes bütün insanların onur ve değer bakımından eşit olduğunu resmen ilân ediyorsa da, dünyamızın dört bucağında, neredeyse her yerde, güvensizlik ve baskı egemendir.

Bütün insanların eşit olduğu, her kişinin insan olarak sahip olduğu, bir grup temel hak daha vardır. Bunlar, her kişiye insan olarak olanaklarını geliştirebilmesini sağlayan önkoşullara ilişkin taleplerdir. Sağlık için gerekli yaşama düzeyi, barınma, beslenme bu tür haklardandır. Bu haklar da dolaylı korunan dediğim haklardır. Bu haklarla

ilgili karşılaşılan güçlük şudur: bu hakların sağlanması, başka bir tür haklara bağlıdır; ancak dolaylı olarak, devletin kişilere tanıdığı haklar –sosyal, ekonomik ve siyasal haklar– ve her zaman değilse de, çoğu zaman siyasal kararlarla kurulan kamu kuruluşları aracılığıyla korunabilirler.

İlk grup insan haklarının tersine, bu hakların korunması kişilere doğrudan doğruya bağlı değil, bir ülkede yapılan düzenlemelere ve alınan siyasal kararlara bağlıdır. Bir ülkede, o ülkenin koşullarına göre sınırları farklı genişliklerde çizilebilecek haklar olan tanınan haklar aracılığıyla korunabilirler, yani kişilere sağlanabilirler.

İşte belediyelerin görevleri bu hakların korunmasıyla –bu korunmanın yerel koşullarda gerektirdiklerinin yerine getirilmesiyle– ilgilidir.

Şimdi insan haklarını, kişilerde insanın olanakların koruma talepleri olarak –yani insan olarak yapısal olanaklarını gerçekleştirirken hiçbir insanı, doğrudan doğruya ya da dolaylı olarak engellememe (ancak ve ancak burada engellememe) talebinde bulunan pratik ilkeler olarak– ortaya koyduğumuzda; insan haklarının sınırlandırılabilceğini şu veya bu şekilde ileri sürmek, sosyal ve ekonomik hakların da bir ülkedeki koşullara göre sınırlandırılmasına şu veya bu şekilde karşı çıkmak, her biri kendi çıkarları

peşinde koşan ve birbiriyle kaçınılmazcasına çarpışan kişi ve grupların çıkarlarını görmezlikten gelmek; bugün sömürüyü ve terörizmi görmezlikten gelmektir. Tanınan hakların sınırlandırılmasına her karşı çıkma, er geç çıkarların sınırlandırılmaması talebine dönüşür ve insanların diğer canlı varlıklarla ortak özelliklere de sahip oldukları olgusunun unutulduğunu gösterir.

*

İşte belediyelerden beklenen, hukukla tanınan haklar aracılığıyla korunabilen hakların korunabilmesi için –beslenme, barınma, eğitim gibi, benim “dolaylı olarak korunan haklar” dediğim hakların yerel koşullarda, o belirli ilin veya ilçenin koşullarında korunabilmesi için– yapılması gerekenleri yerine getiren çalışmaları gerçekleştirmektir. Bunların bir kısmı bizde, Belediye Kanununun Üçüncü Bölümünde, 14. ve 15. maddelerinde yer alıyor.

Belediyelerin bunları ve henüz orada yer almayan başka bazı önemli çalışmaları yapabilmesi için, hangi görev olursa olsun bir belediyede çalışacak kişilerin, belediyenin görevlerine ilişkin ek bir eğitim görmesi, meslekleri ile insan hakları arasındaki ilgiyi görmesini sağlayacak bir eğitim görmesi uygun olur.

“

İnsan hakları nedir? Bu, ilk bakışta çok yalın soru, insan haklarına ilişkin teorik çalışmalar için olduğu kadar, insan haklarının uygulanması için de en temel sorudur; çünkü bunun cevabı, insan haklarını diğer haklardan ayırdedebilme kriterini oluşturuyor.

”

Ayrıca belirli bir ilde veya ilçede insan haklarının oradaki koşullarda yapılmasını gerektirdikleri ve bunların nasıl yapılacağı konusunda kafa yoracak kişilerden oluşan kurulların oluşturulması, varsa çalıştırılması uygun olur.

Nitekim Rüştü Kâzım Yücelen 2000’li yılların başında, İnsan Haklarından Sorumlu Devlet Bakanı iken kurulan, hâlâ kağıt üzerinde mevcut olan ama çalıştıktıklarını pek duymadığım İl ve İlçe İnsan Hakları Kurulları, yalnızca şekil yerine gelsin diye değil, kuruluş amacını gerçekleştirebilecek şekilde oluşturulduğunda ve çalıştırıldığında bu işi görebilirler.

Benim şu anda uzaktan gördüğüm acil ihtiyaçlardan biri de, bir kentte inşa edilen binalara “oturma izni” veren, belediyenin ilgili mimar-mühendisleriyle ilgilidir. 50.000 insanımızı yitirmeye yol açmış olan depremler, bu mühendislerin birçoğunun da görevlerini yerine getirmediklerini kanıtıyor.

Bunu göz önüne alarak, belediyelerde “oturma izni” verme konusunu yeniden düzenlemek ve belediyelerde bu işi yapmak isteyen mimar ve mühendislerin bir ek eğitim etik ve insan hakları eğitimi görmesini sağlamak ve onlara bu konuda kilit bir noktada bulduklarının bilincini kazandırabilecek bu etik ve insan hakları eğitimi görmeden bu göreve atanamamayı sağlayacak yasal bir düzenlemenin yapılması şu anda, bizim koşullarda şart görünüyor. ✖

FATİH BELEDİYE BAŞKANI M. ERGÜN TURAN İLE KENTE DAİR

Fatih Belediye Başkanı M. Ergün Turan kentin tarihine duyduğu bağlılık ve sürdürülebilir hizmet anlayışını; Yedikule Hisarı'nın restorasyonundan gençlere yönelik projelere, kentsel dönüşümden kültür ve sanat etkinliklerine kadar farklı perspektiflerden ele alarak anlattı.

✦ BURAK ARLI · HATİCE ÇETİNLERDEN · İPEK ARISOY

🕒 15 DAKİKA

Hatice Çetinlerden: TOKİ Başkanlığı deneyiminizin belediye başkanlığı yolculuğunuzda nasıl bir etkisi oldu, neleri değiştirdi?

M. Ergün Turan: Ben TOKİ Başkanlığı ile 47 yaşında tanıştım. Görevi devralmamın öncesinde ise yaklaşık 15 yıllık bir yerel yönetim tecrübem ve 25 yılı bulan bir mühendislik deneyimim söz konusuydu. TOKİ Başkanlığım böyle bir deneyim ile başladı. Görevi dev-

raldığım yıllarda TOKİ tabii ki Türkiye'nin en büyük kuruluşlarından biriydi ancak bizim de ondan önceki deneyimlerimiz ve İstanbul'da edindiğimiz bir şehircilik müktesebatımız bulunmaktaydı. Oldukça hızlı, hareketli ve Türkiye'nin büyük kuruluşlarından birinde görev başladık. Şehircilik konusunda birtakım yaklaşımlarımız ve ajandamız da mevcuttu. Böylece Türkiye'nin dinamik, güçlü ve iyilik üreten bir kuru-

mu olan TOKİ'de bu iki deneyimi birleştirmiş olduk. Ben TOKİ'yi Türkiye için iyilik üreten bir kuruluş olarak tanımlıyorum ve bu inançla hareket ediyorum. Bizim dönemimizde, kurum içinde -belki biraz da felsefi anlamda- yatay mimari, yöresel mimari, toplam kalite unsurları gibi başlıklar ilk kez açıldı. Belki de Cumhurbaşkanımız, bu felsefi yaklaşımımızı TOKİ'ye aktarmamız için bizi bu göreve getirdi. Şunu açıkça

ifade edebilirim ki, geçmişten günümüze TOKİ'deki başarının en başat faktörü, sayın Cumhurbaşkanımızın liderliğidir. Rakamlar bunu açık bir şekilde göstermektedir. Örneğin, 1984'te kurulan TOKİ'nin 2002 yılına kadar 57 bin konut ürettiğini görmekteyiz. 2002'den ben göreve geldiğim yıla kadar geçen sürede ise 850 bin konut üretildi. Bu güçlü liderlikle sağlanan bir başarıdır. TOKİ'yi bugünkü kurum haline getiren temel unsur, Cumhurbaşkanımızın bu kuruluşun arkasında durması ve bu yaklaşıma önderlik etmesidir. Kendi felsefemizi bu dinamik yapıya entegre ederek ve yatay mimari yaklaşımını benimseyerek 200 binden fazla konutun yapılmasına vesile olduk. Bugün baktığımızda, TOKİ'nin Türkiye'nin dört bir yanında yatay ve yöresel mimari eserler üreten önemli bir kuruluş haline geldiğini söyleyebiliriz. Şu anda ise arkadaşlarımız bu başarıyı devam ettiriyorlar. Yerelde kazandığımız tecrübenin Türkiye'nin kıymetli bir kurumu olan TOKİ'de oldukça işe yaradığını düşünmekteyim. Eğitimim de bu görevde oldukça yararlı oldu. Hayatın bize yaşattığı şeylerin üst üste konmasından böyle bir mükte-

sebat çıktı. Yereldeki tecrübemizi TOKİ'ye aktardık. Şimdi TOKİ'deki tecrübelerimizi Belediye Başkanı olarak kullanıyoruz. Bunların hepsini üst üste koyarak devam etmeye dikkat ediyoruz.

Hatice Çetinlerden: Ergün Turan nasıl bir yöneticidir? Bir yönetici olarak benimseydiği ilkeler nelerdir?

M. Ergün Turan: Zor bir yönetici olduğumu düşünüyorum, belki de bu soruyu bana değil, benimle çalışan arkadaşlarıma sormanız daha doğ-

“

Bir ülkenin kalkınması için iki önemli faktöre ihtiyaç olduğunu düşünürüm. Bunlardan ilki, felsefe ve pratiği birleştiren pratisyenlere olan ihtiyaçtır. Sn. Cumhurbaşkanımızın Türkiye'ye kattığı şey de tam budur.

”

ru olurdu. Şöyle söyleyeyim; tatmin eşiği yüksek birisiyim. Yapılan işlerden kolay tatmin olduğum söylenemez. Yapılan bir şeyin daha iyisinin peşinde olmamız gerektiğine inanırım. Bizim geleneklerimizde ve inançlarımızda bir işi tamamladıktan sonra hemen ardından yeni bir işe koyulma düsturu vardır. Bu bizim temel prensibimizdir. Dolayısıyla, başkalarının çok sevinebileceği bir başarıyı elde etmiş olsak bile, yaşanan sevinç benim için kısa ömürlüdür. Hemen yeni bir işe başlamamız ve daha ileri gitmemiz gerektiğini düşünürüm. Israrcı bir kişiliğim var; yaptığım işi mutlaka sonuçlandırmayı arzularım. Bana kalırsa, Türkiye'deki en yaygın sorun da budur. Bu tuzağa düşmemeye gayret gösteriyorum. Bir ülkenin kalkınması için iki önemli faktöre ihtiyaç olduğunu düşünürüm. Bunlardan ilki, felsefe ve pratiği birleştiren pratisyenlere olan ihtiyaçtır. Felsefe derken sadece konuşmayı değil, aynı zamanda eyleme geçmeye kastediyorum. Konuşulan şeylerin pratikte uygulanması gerektiğine inanırım. Örneğin, bir iş konuşulduğunda "Buyurun gelin, bunu pratiğe geçirin" dediğinizde, sadece konuş-

maya alışmış kişilerin pratik deneyimlerinin olmadığını ve somut bir iş yapamayacağını hemen anlarsınız. Diğer tarafta, çok pratik iş yapanlar vardır ama felsefesi yoktur. Buradan da sağlıklı bir iş çıkacağını düşünmüyorum. Buradan bir medeniyet çıkacağını da düşünmüyorum. Öyleyse, iki şeyin birleşmesi gerekir. Bana kalırsa, Türkiye'nin ihtiyacı olan şeyin, felsefesiyle birlikte pratik yönü güçlü olan yöneticiler olduğunu düşünüyorum. İyi bir yönetici hem derinlemesine düşünme hem de uygulama yeteneğine sahip olmalıdır. Sayın Cumhurbaşkanımızın Türkiye'ye kattığı şey de budur. Ben de olaylara bakarken, hem bir felsefeyle bakmayı, sadece felsefe konuşarak değil, pratik uygulamayı seviyorum. Sadece konuşanlardan uzak durmaya çalışıyorum. Sadece şuursuz bir şekilde iş yapmak da anlamlı değildir. Ne yaparsak yapalım, bir anlam ve felsefeyle hareket etmeliyiz; konut inşa ederken, yol yaparken, yeşil alan oluştururken, hatta bir kütüphane kurarken bile. Bir kütüphane kuruyorsak, bu projenin anlamını net bir şekilde belirlemek önemlidir. Sadece fiziksel olarak gerçekleştirilmek yeterli değildir;

“
Ne yaparsak yapalım, bir anlam ve felsefeyle hareket etmeliyiz; konut inşa ederken, yol yaparken, yeşil alan oluştururken, hatta bir kütüphane kurarken bile.
 ”

aynı zamanda projenin anlamını da kavramak ve vurgulamak gereklidir. Dolayısıyla benim yöneticiliğim zor bir iştir. Başladığım bir işi mutlaka sonuçlandırmak isterim. Bu süreçte kendimi de yorardım, açık konuşayım, etrafımı da yorardım. Ancak önce kendimi yorardım, sonra da etrafımı. İş yaparken her zaman birlikte, takım olarak çalışmaya özen gösteririm. Ancak asıl işi yapanlar, işin başında duran uzman arkadaşlardır. Yönetici olarak onların değerini bilmek ve farkında olmak benim sorumluluğumdur. Ben sadece üst düzey yöneticilerle muhatap olan bir başkan değilim.

“
**Yedikule Hisarı
mescidiyle,
mektebiyle,
çınarı ve
çeşmesiyle
sosyal canlılığın
had safhada
olduğu tipik
bir Osmanlı
mahallesiymiş
ve İstanbul’u
ziyaret eden
seyyahlar
tarafından
hayranlıkla
anlatılmış.
Hedefimiz,
Hisar’da bu
canlılığı yeniden
yakalamak.**
”

Hatice Çetinlerden: Beş yıllık Fatih Belediye Başkanlığı döneminizde sizin duygu dünyanızda çok büyük anlamı olan, sizde iz bırakan ve özel bir yere sahip olan bir proje var mı?

M. Ergün Turan: Eski bir TOKİ başkanı ve mühendis olarak, benden sonra kalacak mirası düşündüğümde, en çok gurur duyduğum projelerden biri Fatih Kütüphaneleri olacaktır. Bu nedenle, gelecekteki belediye başkanlarının bu değerli

projeden vazgeçemeyeceklerine inanıyorum. Fatih, tarihi ve kültürüyle ünlüdür, ancak modern yapıları oldukça azdır. Ancak şu anda, Fatih’in adını gençler arasında Sultanahmet, Kapalıçarşı ve Mısır Çarşısı gibi ünlü yerlerle birlikte anlamımıza sebep olan bir şey var: Fatih Kütüphaneleri. Bu projenin başladığı dönemden itibaren kütüphanelerimiz, 4 yılda 270 bini aşkın üye ile gençler arasında büyük ilgi gördü. Benim için büyük bir sevinç kay-

nağıdır bu. Diğer taraftan, ben İstanbul'da doğan ve büyüyen bir insanım. Onun için yaptığım işleri övmeyi değil de ne yaptığının bilincinde olmaya gayret gösteriyorum. Bu zorlu görevi ekibimizle birlikte, bir vizyon doğrultusunda başardık. Biliyorsunuz İstanbul'da en sıkıntılı bölgelerin sur içindeki sur dipleri olduğu söylenir. Bu bölgelerde yapı yapmak yasak olmasına rağmen birçok nitelsiz yapı bulunmaktadır. Bu yapılar, ilçemizde birçok olumsuzluğa neden olmaktadır. Bu nedenle, bu bölgeleri temizlemeye ve "millet bahçesi" adı altında bir proje geliştirmeye karar verdik. Birinci etabını başarıyla tamamladık ve şu anda ikinci etabını 15-20 gün içinde halkın kullanımına açmayı planlıyoruz. Bu projeleri, benim en heyecanla gerçekleştirdiğim büyük işlerden biri olarak söyleyebilirim. Geçmiş görevlerim gereği metrekareleri çok daha büyük işlere imza attım, ancak İstanbul'da 200-300 yıllık bu sorunu çözmek en büyük mutluluk kaynaklarımdandır. Şükürler olsun ki dönemimizde bu sorunlara çözümler getirdik ve getirmeye devam ediyoruz. Hayalimiz, Topkapı'dan Yedikule'ye kadar olan sur diplerini, yeşilliklerle kaplı ve piknik

alanlarıyla donatılmış yürüyüş yollarıyla rahatlıkla yürüyebileceği bir ortam yaratmaktı. Gerekli olan kamulaştırmalarla, binlerce insanla konuşarak bunu gerçekleştirdiğimi düşünüyorum. Bu insanlarla anlaşma sağlarken hiç kimseyi kır-

“

Yapılan işlerden kolay tatmin olduğum söylenemez. Yapılan bir şeyin daha iyisinin peşinde olmamız gerektiğine inanırım. Bizim geleneklerimizde ve inançlarımızda bir işi tamamladıktan sonra hemen ardından yeni bir işe koyulma düsturu vardır.

”

mamaya ve zarar vermemeye gayret ettik. Bu konuda Allah da bize yardım etti. Bugün birisi böyle bir şey yapabileceğini söylese, ben çok zor olduğunu söylerim. Ama biz Allah'ın izniyle bu işin altından da kalktık. Diğer taraftan, gençlerle ilgili en önemli projelerimden biri de spor salonlarıdır. Fatihli gençler için, "Kano Kürek Su Sporları Merkezi" gibi özel bir tesis oluşturduk. Bu tesis, bölgedeki gençlerin denizle ilgili etkinliklere katılmalarını sağlıyor. Ayrıca, gençlerin sosyal aktivitelerle buluştuğu, kültür ve sanatla iç içe bir ortam sunuyoruz. Belediyecilik anlayışımız, AK Parti'nin belki üçüncü nesil belediyeciliği olarak adlandırabileceğimiz bir yaklaşıma dayanıyor. Yaptığımız etkinliklerle doğrudan insanların yaşamlarına dokunmaya çalışıyoruz. Fatih Belediyesi'nin resmi web sitesini ziyaret ettiğinizde, birçok etkinlik ve projeyi aynı anda görebilirsiniz. Böyle bir belediyecilik yapmaya çalışıyoruz.

Burak Arlı: Liderliğiniz altında tamamlanan tarihi restorasyon veya yenileme projelerinden başarılı örnekler paylaşabilir misiniz?

M. Ergün Turan: Elbette. Başkanlığı devraldığımдан beri

“

**Yereldeki
tecrübemizi
TOKİ'ye
aktardık. Şimdi
TOKİ'deki
tecrübelerimizi
belediye
başkanı olarak
kullanıyoruz.
Bunların hepsini
üst üste koyarak
devam etmeye
dikkat ediyoruz.**

”

yoğun bir tarihi restorasyon ve yenileme işine odaklandık. Özellikle, Yedikule Hisarı restorasyonunu titizlikle yürütüyoruz. Biliyorsunuz Fethin sembollerinden biri olarak kabul edilen, Fatih Sultan Mehmed'in yadigârı olan bu Hisar, İstanbul'un nirenginde yer alıyor. Gerçekten bütün görkemiyile yıllara meydan okuyor. Burası, bir zamanlar mescidiyle, mektebiyle, çınarı ve çeşmesiyle sosyal canlılığın had safhada olduğu tipik bir Osmanlı

mahallesiymiş. İstanbul'u ziyaret eden seyyahlar tarafından hayranlıkla anlatılan bu mekân maalesef uzunca bir süre kapılarını dış dünyaya kapalı tuttu. Ziyaret dahi edilemiyordu. Hedefimiz, Hisar'da bu canlılığı yeniden yakalamak. Bu kıymetli hisarımızı nadir uygulanan bir yaşayan restorasyon süreci ile restore ederken, aynı zamanda vatandaşlarımızı kayıtlı bir şekilde gezdiriyor ve bu tarihi zenginliği onlarla paylaşıyoruz. Arka planda, kültürel faaliyetlere ev sahipliği yapan etkinlikler düzenleyerek, nitelikli sanatsal etkinliklere katkı sağlıyoruz. Akşamları düzenlenen sinema gösterimlerine özellikle kadın hemşehrilerimiz yoğun ilgi gösteriyor. Altın Kapı tarafında devam eden çalışmalarımızda önemli bir ilerleme kaydettik. Özellikle, tarihi öneme sahip olan Genç Osman'ın öldürüldüğü meşhur oda ve Kitabeler Kulesi'nde yapılan çalışmada önemli bir aşama kaydettik.

İpek Arısoy: Gençlere tecrübelerinize ilişkin söylemek, iletmek istedikleriniz var mı?

M. Ergün Turan: Çocuklarımızı, gençlerimize nasihat vermek yerine, yaşanan deneyimleri paylaşmanın daha önemli olduğunu düşünüyorum. Büyüklerin

öğüt ve nasihatlerinin, pratik hayatta etkili olduğuna ancak insanların sadece söylenenlere değil, yaşananlara da odaklanması gerektiğine inanıyorum. Ben 56 yaşındayım ve hâlâ çok çalışıyorum. Her zaman çalışmanın önemini vurguluyor, ülkemizin, şehirlerimizin gelişmesi için büyük bir çaba sarf etmemiz gerektiğine inanıyorum. Bu konuda gençlere tavsiyem şu olacaktır: Elbette ki kendilerine, hobilerine vakit ayırınsınlar, ancak aynı zamanda çok çalışsınlar. Hayatta ne elde etmek istiyorlarsa; sevinç, bilgi, hikmet, izzet gibi kavramları düşünsünler. Bunların ön şartı ise çalışmaktır. İnançımıza göre, çalışsınız ancak Allah'ın bunları nasip etmesi gerekir. Çalışma olmadan hiç kimseye bir şey nasip olmayacağını düşünürüm. Bizler de hedeflerimize ulaşmak için büyük bir gayret sarf ediyoruz. Örneğin, babam ilkokul mezunu biriydi ancak ben Türkiye'nin önde gelen bir üniversitesinde okuma şansı buldum. Ailemiz kalabalık değil ancak Allah bize bu imkânı tanıdı. Ticarete başarılı olduk, bürokraside önemli makamlara gelme şansına eriştik. Bugün ise millete hizmet etmek amacıyla belediye başkanlığı yapıyoruz. Demek ki çalışmakla ve Allah'ın yardımıyla her şey oluyormuş. 🌟

“
Büyüklerin öğüt ve nasihatlerinin, pratik hayatta etkili olduğuna ancak insanların sadece söylenenlere değil, yaşananlara da odaklanması gerektiğine inanıyorum.
 ”

İKLİM KRİZİNE KARŞI TÜRKİYE'DEN KÜRESEL BİR SES: AVCILAR EKO-BİL

Avcılar Belediyesinin Eko-Bil projesi “Ekolojiyi bilimsel öğren, deneyimle, harekete geç” diyerek iklim krizine karşı önlem alma ve adaptasyon sürecine aktif dahil olmayan vatandaşlara ve girişimci adaylarına erişmeyi, fikirlerini sosyal girişime dönüştürmeyi hedefliyor.

İŞILAY BESTE BAYRAK · DENİZ AYAROĞLU¹

9 DAKİKA

Sosyal girişim, sosyal hedeflere ulaşmada işe yarayan yeni fikirler olarak özetlenebilir. Sosyal girişimlerde toplumu etkileyen mevcut bir durumu iyileştirerek yaşam kalitesini arttıracak ve toplumu duyarlı hale getirerek harekete geçirip değişim yaratacak sosyal bir model geliştirilmesi amaçlanır. 2021'de yayınlanan Uluslararası İklim Değişikliği Paneli 6. Değerlendirme Raporu'nda iklim krizinin %99,9 oranla insan kaynaklı olduğu bilim insanlarıca tartışmaya yer vermeksizin ortaya kondu. Yerel ve bölgesel yö-

netimlerin doğal kaynakların aşırı tüketiminden biyoçeşitliliğin, okyanusların, toprağın, toprak altının ve atmosferin korunmasında acilen eyleme geçmesi gerekliliği çerçevesinde Avcılar Belediyesi bünyesinde geliştirilen Eko-Bil Projesi, başta Avcılar'da ve İstanbul'da yaşayan ve iklim krizine karşı önlem alma ve adaptasyon sürecine aktif dahil olmayan vatandaşlara ve girişimci adaylarına erişmeyi, onların ihtiyaçları doğrultusunda önlem ve adaptasyona dair içeriklerle fikirlerini sosyal girişime dönüştürmeyi hedeflemiştir.

PROJENİN HAZIRLIK SÜRECİ

İlk olarak vatandaşların iklim krizi farkındalığı ve eyleme geçme istekliliklerini belirlemek adına Avcılar Belediyesinin sosyal medya kanalları ve web sitesindeki duyurularıyla Avcılar'da bulunan vatandaşlara ulaşılarak hazırlanan ankete katılmaları istendi. 12-15 Kasım 2022 tarihleri arasında yapılan bu ankette iklim krizine dair farkındalık ile önleme/uyumlanmada katılım motivasyonu ölçüldü. Ankete %82'si Avcılar'daki mahallelerde yaşayan, ağırlıklı olarak 19-35 (%27) ve 36-45 (%24) yaş

¹ Avcılar Belediyesi Strateji Geliştirme Müdürlüğü, Local4Action Avcılar Eko-Bil HUB Koordinatörleri

grubundan, üniversite mezunu (%47) ve kadın (%75) 572 kişi katılım sağladı.

Anket katılımcılarının sorulara verdikleri cevaplar incelendiğinde; katılımcıların iklim ve ekolojiye dair temel kavramları bildiklerini düşündükleri ancak verilen cevapların bu ön kabulde paralel olmadığı, iklim krizinin nedenlerinin farkında olduklarını ancak etkilerini fark edemediklerini, sorun için çözüm üretmesinde deneyim eksikliğinin olduğu, çözümün bir parçası olarak sonuç almak istediklerini ancak başlangıç noktası bulamadıkları sonuçları çıktı.

Bu sonuçlar ışığında temel sorun iklim kriziyle mücadelede farkındalığın düşüklüğü olarak belirlenirken ekolojik bilgi eksikliği, ekonomik kaygılar, yerel yönetimlerde kapsayıcı projelerin olmaması, deneyim eksikliği ve çözüme teşvik olmaması bu sorunun nedenleri olarak tespit edildi. Tespitlerin derinlemesine analizi sonucunda katılımcıların ekolojik eğitim eksikliğini gidermek, ekonomik kaygılarını düşürmek, yerel yönetimlere örnek bir proje çıkarmak, katılımcıların deneyim eksikliğini gidermek ve tespit ettikleri sorunlara çözüm üretmelerini sağlamak üzere Eko-Bil projesinin içeriği geliştirildi.

Eko-Bil Projesi; 12 haftalık farkındalık artırma, deneyim kazandırma ve sürece tam katılım sağlayan katılımcıların sosyal girişimci olarak ön kuluçka sürecine alınması ve şirketleşme için gerekli desteklerin sağlanması olarak ele alındı ve uygulandı. Katılımcılara 6 hafta boyunca 25 saat, iklim krizi farkındalığını arttırmayı amaçlayan, güncel konuları da kapsayan ekoloji ile ilgili teorik içerikli eğitimler verildi. İklim krizi ile mücadele yöntemlerinin deneyimlenmesi amaçlanan uygulama atölyeleri, söyleşiler ve teknik gezilerle bu teorik eğitimin reele dökülmesi sağlandı. Yedinci hafta ise fikir maratonu yapıldı.

PROJENİN UYGULANMA SÜRECİ

Altı haftalık teorik farkındalık ve uygulama atölyelerine tam katılım sağlayan katılımcılar e-devlet onaylı “Çevre Okuryazarlığı Sertifikası” almaya ve fikir maratonuna katılmaya hak kazandı. Maratonda fikir geliştiren ekipler fikirlerini projeye dönüştürmek, geliştirmek ve girişimci olmak üzere sosyal girişimcilik eğitimine alındılar. Sosyal girişimcilik eğitimi alan katılımcılar bu süreçte, proje yü-

“

Katılımcıların iklim krizinin nedenlerinin farkında olduğu ancak etkilerini fark edemedikleri, çözümün bir parçası olarak sonuç almak istediklerini ancak başlangıç noktası bulamadıklarını gördük.

”

rütücüleri tarafından belirlenen dört temel konuda sosyal girişimcilik projesi geliştirdiler. Eko-Bil katılımcıları sürecin sonunda 4 farklı temada kurdukları takımlarla, alanında uzman isimlerden oluşan jüri heyetine sosyal girişim projelerini sundular. Yaptıkları sunumlar sonrasında girişim fikirleri jüri tarafında değerlendirilmeye tabii tutuldu ve bunun sonucunda projelerin uygulanabilir, desteklenmesi gereken projeler olduğu sonucu ortaya çıktı. Tüm bu sosyal girişimler Avcılar Belediyesi bünyesinde bulunan Uygulamalı Çözüm ve İnovasyon Merkezi'ndeki Sosyal Girişimcilik Birimi tarafından Ön Kuluçka Programı'na dahil edilerek ofis ve mentorlük desteği almaya hak kazanmışlar ve girişimcilik ekosisteme katılmışlardır.

PROJENİN ETKİSİ

Eko-Bil Projesi, yerel yönetimlerin kendi insan ve bağlantı kaynaklarını etkin olarak kullanıldığında ve küresel bir amaç

için yerelde ortaklıklar kurulmak istendiğinde yapılabileceklerin çok geniş alanda gerçekleştirilebileceğini ortaya koymuştur. Başlangıcından itibaren ele alınışı ve uygulanışıyla benzer örneği ülke ölçeğinde olmayıp yerelin ihtiyaçlarına özgü geliştirilmiş olması, iklim krizi farkındalığı için vatandaşlara teorik ve uygulamalı eğitim verilirken bu katılımcıların iklim krizi konusunda sosyal girişimci olmalarını sağlayan bir yerel yönetim projesi örneğine küresel ölçekte de rastlanmamıştır.

EKO-BİL LOCAL4ACTION HUB

Local4Action HUBs programı, Birleşmiş Kentler ve Yerel Yönetimler'in (UCLG) yerelleşmeyi küresel sürdürülebilir kalkınmanın merkezine yerleştirme stratejisini üyelerinin girişimleri ve deneyimleriyle temellendirmeyi, küresel gündemlerin gerçekleştirilmesinde yerel-küresel bağlantısını güçlendirmeyi ve yerelleşmenin bunu nasıl hızlandırdığını göstermeyi amaçlamaktadır.

Eko-Bil Projesi, UCLG'nin, 2020 yılından bu yana, yerel eylem yoluyla küresel dönüşüme yön veren yüksek etkili politikaları tanımak ve güçlendirmek için açmış olduğu dünyada az sayıda bulunan Local4Action HUBs programına dahil edilmiştir. Böylelikle Avcılar, Eko-Bil ile, Türkiye ve UCLG MEWA (Birleşmiş Kentler ve Yerel Yönetimler Ortadoğu ve Batı Asya Bölge Teşkilatı) Bölgesi'nde ilk ve tek HUB (merkez) olma özelliği kazanmıştır.

Projeyle Eko-Bil Local4Action HUB olarak iki yıl boyunca iklim krizi farkındalığı ve sosyal girişimcilik alanında dünyada ve Türkiye'de merkez olunacak, uluslararası iş birlikleri kurularak proje farklı katılımcılar ve zenginleştirilmiş içeriklerle devam ettirilecektir.

İklim krizi farkındalığını arttırırken yeni girişimler çıkarmak, girişimcilerin uluslararası alanda yatırımlara ulaşması, yurtdışındaki başarılı girişimcilerden mentorluk ve ulusla-

rarası bir iletişim ağının kurulması, yapılacak çalıştaylar ve sonuçlarıyla girişimcilerin iklim krizine dair dünyada söz sahibi olarak İklim Krizi Zirvesi'ne (COP) katılım gibi bir dizi hedef ile proje devam edecektir.

KATILIMCI YORUMLARI:

Kompo-Yo Ekibi

"Avcılar'da düzenlenen Eko-Bil sürdürülebilirlik eğitimleri için Kompo-Yo ekibi olarak içten bir teşekkürü borç biliyoruz. Proje koordinatörleri ve ekibinin sunduğu eğitimler, sürdürülebilirlik konusunda benzersiz bir bakış açısı kazanmamızı sağladı. Eğitimlerin etkileşimli yapısı ve sunulan bilgi ve deneyimlerin, gerçek yaşam örnekleriyle desteklenmiş olması ve konulara yönelik yaklaşımları, öğrenme sürecimizi zenginleştirdiği gibi sürdürülebilirlik sistemini daha derinden anlamamıza, bu bilgileri daha etkili bir şekilde içselleştirmemize yardımcı oldu. Bu özverili çalışma ve sunulan bilgi birikimi, sürdürülebilirlik

konusunda daha doğru adımlar atmamızı sağladı. Bu eğitimler, farklı meslek ve farklı tutkuları olan ancak ortak noktası çevre sevgisi ve sorumluluğu olan dört genç kadını bir araya getirerek Kompo-Yo 'nun var olmasını sağladı. Türkiye'nin sürdürülebilir geleceğine katkı sağlayacağını düşündüğümüz, büyük heyecanla geliştirdiğimiz projemizde bu bilgi ve deneyimlerle donanmış olarak sürdürülebilirlik anlayışımızı geliştirmeye daha kararlı bir şekilde devam edeceğiz. Kompo-Yo ile atıklarınız toprağa dönüşsün."

Su Damlaları Ekibi

"Eko-Bil projesi katılımcıları olarak çevre, sürdürülebilirlik ve daha birçok alanı kapsayan eğitimler aldık. Bu süreçte dünyamızın çevresel sorunlarının çözümüne katkı sağlayacak çözümler üzerine düşündük ve çeşitli projeler ortaya çıkarttık. Eko-Bil Projesi'ne elde ettiğimiz kazanımlar için çok teşekkür ederiz." 🌱

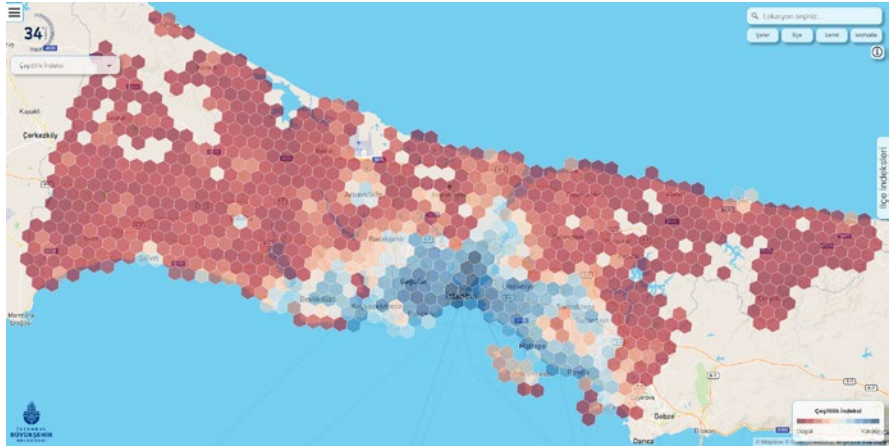
KENTTE YENİ BİR YOLCULUK: 34 DAKİKA İSTANBUL

İstanbul Büyükşehir Belediyesinin sürdürülebilir ve erişilebilir bir şehir vizyonu doğrultusunda hayata geçirdiği 34 Dakika İstanbul projesi şehrin sakinlerine günlük ihtiyaçlarını görsel bir şekilde analiz etme imkânı sunarken mekânların ne oranda erişilebilir ve yürünebilir olduğunu verilerle gösteriyor.

📍 BÜŞRA İNCE

🕒 4 DAKİKA

Şehirlerin karmaşıklaşan yapılarına karşı erişilebilir şehirler kavramı günümüzde giderek artan bir öneme sahip. Şehir sakinlerinin yürüyerek ya da bisikletle temel olanaklara kısa bir sürede ulaşmalarının mümkün olduğu bir kentsel planlama konsepti olan “15 Dakikalık Şehirler” yaklaşımı bunun en belirgin örneği olarak karşımıza çıkıyor. Konutlardan iş yerlerine, alışveriş alanlarından parklara kadar temel hizmetlere kısa sürede ve kolayca ulaşılabilen, daha etkileşimli, sürdürülebilir ve yaşanabilir bir şehir vizyonu doğrultusunda kentsel yaşam kalitesini yükseltmeyi amaçlayan İstanbul Büyükşehir Belediyesi de bu konseptte kendi yorumunu katarak 34 Dakika İstanbul¹ projesini yayına aldı.

İHTİYAÇLARA GÖRE KENTİ FİLTRELEME

Sürdürülebilir ve erişilebilir bir şehir vizyonunun kapılarını arayan projede kentsel yaşam içerisinde günlük ihtiyaçlar; barınma, çalışma, ihtiyacını karşılama, kültürel aktivite, öğrenme, sağlık, ulaşım ve vakit geçirme olmak

üzere 8 çeşitlilik indeksi altında kategorize ediliyor. Proje, şehir sakinlerine kendi yaşam alanlarında günlük ihtiyaçlarını görsel bir şekilde analiz etme imkânı sunuyor. Haritada İstanbullular kendi yaşam alanlarını indeksler bazında filtreleyebiliyor ve günlük ihtiyaçlarına erişim grafiğini

¹ 34 dakika İstanbul. (n.d.). <https://34dakika.istanbul/>, erişim: 20.11.2023

gözelebiliyor. Harita üzerinde altıgen alanların renkleri, 34 dakika içindeki erişim kolaylığını gösterirken, her bir fonksiyonun bu alanlarda ne kadar etkili olduğunu belirten puanlarla destekleniyor. Ayrıca, kullanıcılar bu alanlara tıklayarak o bölgedeki günlük ihtiyaçlar hakkında detaylı bilgi alabiliyor. Bu özellik, kullanıcıların sadece yaşam alanlarını değil, aynı zamanda bu alanlardaki hizmetlerin niteliğini değerlendirmelerine ve farklı bölgelerle kıyaslamalarına olanak tanıyor.

Projenin sunduğu harita üzerindeki filtreleme seçenekleri ve mahalle ölçeğindeki detaylar, kent sakinlerinin sadece şehir genelinde değil, aynı zamanda kendi yaşam alanlarındaki günlük ihtiyaçları da analiz etmelerini sağlıyor. Bu interaktif özelliklerle, İstanbul'un geniş ve karmaşık coğrafyasında yaşayanların ihtiyaçlarına yönelik özgün çözümler üretilmesinin yolunu açmak hedefleniyor.

ŞEHİRİ 34 DAKİKADA KEŞFETMEK

Proje, kentin kamusal alanlarının çeşitliliğini vurgulayarak mekânların ne oranda erişilebilir ve yürünebilir olduğunu verilerle gösteriyor. İnsanların farklı ihtiyaçlarına çeşitli seçenekler sunarak yaşam kalitesini artırmayı hedefleyen "34 Dakika İstanbul", İstanbul'u sade-

ce bir metropol olarak değil, aynı zamanda sürdürülebilir, erişilebilir ve çeşitli bir yaşam alanı olarak konumlandırmayı amaçlıyor.

34 Dakika İstanbul, kullanıcı dostu bir harita sunuyor. Bir yandan da örneğin yaya trafiği yoğun olan bölgeleri özel sektör yatırımları için cazip noktalar olarak öne çıkararak İstanbul'un kentsel yaşam kalitesini artırma yönünde stratejiler geliştirilmesinin de önünü açıyor. Mahalle ölçeğinde hangi endekslerin çok hangi endekslerin az olduğunu göstererek her bölgenin kendi içinde bir dengeye ulaşmasının sağlayacak bilgiyi de karar alıcıların önüne seriyor. Ayrıca, toplu taşıma veya özel araç kullanmak yerine yürüyerek ulaşım sağlamak, hem bireysel düzeyde ulaşım maliyetlerini azaltıyor hem de sürdürülebilir bir ulaşım modeline de hizmet ediyor.

GELECEĞİN İSTANBUL'UNA BİR ADIM

İstanbul'un kamusal alanlarının çeşitliliği, herkesin kullanımına açık ve erişilebilir olmasıyla, toplumun farklı kesimlerinin temsilini sağlar. 34 Dakika İstanbul, bu gibi değerleri vurgulayarak şehri sadece bir yaşam alanı değil, aynı zamanda kucaklayıcı ve çeşitli bir deneyim alanı olarak konumlandırmayı amaçlamakta. Proje, bu noktada sadece başarılı bir belediye uygulaması olmanın ötesine geçerek kentsel yaşamda bir dönüşüm manifestosuna evriliyor denebilir.

Kullanıcı dostu arayüzü, detaylı bilgi sunma kapasitesi ve kentsel yaşam kalitesine odaklanan yaklaşımıyla bu proje sadece bir şehrin değil, geleceğin yaşanabilir şehirlerine ulaşma yolunda güçlü bir adımdır diyebiliriz. 📍

LUBLİN BELEDİYE BAŞKANI KRZYSTOF ZUK İLE KENTE DAİR

Lublin Belediye Başkanı Krzysztof Zuk ile Lublin'in kardeş şehir ilişkileri, Sınır Ötesi İşbirliği Kongresi'nin şehre sağladığı katkıları ve Avrupa Gençlik Başkenti kutlamalarında hedeflenen ilham veren şehir vizyonunu şehrin dinamiklerini de katarak üzerine konuştuk.

📍 HATİCE KÜBRA BAŞTUĞ - ÖZGE SİVRİKAYA

🕒 15 DAKİKA

Lublin'in Türkiye'den Nilüfer Belediyesi de dahil olmak üzere dünya çapında pek çok kardeş şehri bulunuyor. Bu iş birliklerinden bazılarının diğerlerine göre daha aktif ve yakın olduğunu varsayıyoruz. İdeal bir kardeş şehir ilişkisini nasıl tanımlarsınız? Sizce kardeş şehir ilişkilerinin başarısında neler etkili? Lublin bu kardeş şehir ilişkilerinden nasıl yararlanıyor? Şehirden şehre iyi bir iş birliği sadece yerel yönetim düzeyinde gerçekleşmez, aynı zaman-

da yerel topluluklar, kurumlar, okullar, STK'lar, kültürel kurumlar, üniversiteler veya işletmeler tarafından da yürütülür. Eşleştirme konusunda oldukça başarılıyız. İşe somut bir şeyle başlayıp ardından resmi anlaşmalarla devam etmeye çalışıyoruz.

Lublin'in uluslararası iş birliği değişken olup birçok şekil ve surette gerçekleşiyor. Şehir yönetimi konusunda en iyi uygulamaların paylaşımı ve kamu hizmetlerinde etkili, son teknoloji

çözümlerin uygulanması, yabancı ortaklarımızla birlikte yürüttüğümüz projelere sadece birkaç örnek. Bu projeler kent kurumlarındaki personele beceri kazandırmakta, kent sakinlerinin yaşam kalitesini artırmakta ve iş dünyasını canlandırmaktadır. Tüm bunların ötesinde, uluslararası projeler Lublin'in kendini tanıtmaya ve olumlu bir imaj yansıtmasına yardımcı olmaktadır. Lublin böylece uluslararası sahnede güvenilir ve kendini kanıtlamış bir ortak haline gelmektedir.

“
**Lublin'in tarihi
700 yıldan daha
eski ve sadece
Polonya içinde
değil, aynı
zamanda Avrupa
içindeki yeri de
önemli.**
”

Uluslararası sosyal yardımı kalkınmanın yatay ve sektörler arası faktörlerinden biri olarak belgelendiren Lublin Kalkınma Stratejisi yabancı ortaklarla hızlı iş birliğini teşvik etmiştir. 2010'dan beri bu böyle. Son 10 yılda Lublin, başlangıcı 20. yüzyıla dayanan sözde 'eski' Avrupa ülkeleriyle iş birliğini sürdürdü ancak odak noktasında bir değişiklik oldu. Lublin, Üç Deniz girişiminde yer alan ülkelerle ilişkiler kurmaya odaklandı. Belarus ve Ukrayna ilimizi çektii. Bu iki ülkeyle (Doğu Ortaklığı kapsamında) iş

birliğı yapmak Lublin için diğeri bir öncelik haline geldi.

Belirli ortaklarla yapılan iş birliğinin yoğunluğu mevcut ihtiyaçlarına, mevcut kaynaklara veya şimdiye kadar uygulanan projelere bağlıdır. Nilüfer'de ağırlıklı olarak çocuklar ve gençler söz konusu. Spor takımları ve genç sporcular her iki şehirde düzenlenen etkinliklere katılmaktadır. Lublin aynı zamanda Ukrayna ve Litvanya (Panevezys) ile spor ve kültür gibi benzer alanlarda iş birliğı yapmaktadır.

Verimli iş birliği aynı zamanda birbirimizden öğrenmeyi de kolaylaştırır. Fransa'nın Nancy şehrinde de durum böyledir. Lublin-Nancy iş birliğinin başlangıcında, dirençli bir yerel yönetimin nasıl inşa edilebileceğine dair iyi örnekler aradık. Zamanla stajlara ve inceleme gezilerine geçtik. Şimdi, Ukrayna üniversitelerinden öğrencilere yönelik bir Avrupa Merkezi (Lublin ve Nancy üniversiteleri ile ortak) işletiyoruz.

Geçen yıl boyunca sağlam, dostane ilişkilerin ve karşılık-

“
**Gençlerin
aradaki açığı
kapatmalarını
ve eşit gelişim
fırsatlarına
sahip olmalarını
sağlayacak
politikalar
oluşturmak
istiyoruz. Sivil
yaşamda daha
fazla önem
kazanmalarını,
kente
katılmalarını ve
kenti birlikte
yaratmalarını
istiyoruz.**

”

lı güvenin değerini öğrendik. Rusya'nın Ukrayna'ya yönelik saldırısının başlangıcından bu yana Lublin, Ukraynalıların sığındığı başlıca şehirlerden biri haline geldi. En yoğun zamanlarda 68 binden fazla Ukrayna'nın Lublin'de kaldığı tahmin

edilmektedir. Lublin, Ukrayna'daki ortak şehirlerine maddi yardım sağlamaktadır. Ortak şehirlerimizin ve dünyanın dört bir yanından uluslararası kuruluşların yardımıyla Ukrayna'ya 100'den fazla tır ve iki tren dolusu insani yardım gönderdik. Kritik altyapının acımasızca bombalanması nedeniyle, çok aranan jeneratör ve ihtiyaç malzemelerini bağışlıyoruz. Munster ve Nancy tarafından birkaç yüz mülteci davet edilmiştir.

Lublin önceki yıllarda Sınır Ötesi İşbirliği Kongresine ev sahipliği yaptı. Etkinlik, kongre, forum gibi uluslararası organizasyonlara ev sahipliği yapmanın kentlerin gelişimine ve uluslararası görünürlüğüne katkı sağladığını biliyoruz. Lublin'in bugüne kadar Sınır Ötesi İşbirliği Kongresi'ne ev sahipliği yapmaktan ne şekilde faydalandığını merak ediyoruz. Sınır Ötesi İşbirliği Kongresi'nin şehrinize katkılarından bahsedebilir misiniz?

Sınır Ötesi İşbirliği Kongresi, Lublin'deki en önemli uluslararası etkinliklerden biridir. Sınır ötesi iş birliği uygulayıcıları için bir buluşma yeri ve Ukrayna başta olmak üzere Avrupa Birliği ve Doğu Ortaklığı ülke-

lerinden yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları, bilim, kültür ve iş dünyası için bir diyalog platformudur. Kongre, Lublin'i Batı, Orta ve Doğu Avrupa arasında temasların kurulması ve iyi uygulamaların paylaşılması için önemli bir nokta olarak konumlandıran unsurlardan biridir. Kongre'nin önemli bir unsuru da katılımcıların sınır ötesi projelere destek veren bağışçı ve kuruluşların temsilcileriyle bir araya gelmelerini sağlayan Hibe Fuarı ve uluslararası bağlantı arayışındaki kuruluşlar için özel toplantılardan oluşan Ortaklar Forumu'dur. Program ayrıca sergiler, edebiyat buluşmaları, film gösterimleri, konserler ve performanslar gibi bir dizi kültürel etkinliği de içermektedir. Kongrenin bugüne kadar gerçekleştirilen 11 tanesine 40'tan fazla ülkeden binlerce kişi katılmıştır.

COVID-19 salgını ve ilgili kısıtlamalar sonucunda kongrenin mevcut yapısı önce çevrimiçi sonra da hibrit bir biçim aldı. Buna rağmen kongre, kapsayıcı niteliğini koruyabildi. Her yıl olduğu gibi, Sınır Ötesi İşbirliği'ne dahil olan çeşitli çevrelerin temsilcilerini programı birlikte oluşturmaya davet ediyoruz: yerel yönetimler, Avrupalı ve uluslara-

“

Verimli iş birlikleri aynı zamanda birbirimizden öğrenmeyi de kolaylaştırır.

”

rası kurumlar, bilim ve eğitim dünyasından kişiler, kültürel kurumlar, sivil toplum kuruluşları, medya ve Orta ve Doğu Avrupa'nın sorunlarıyla ilgilenen uzmanlar. Kongre, fikir alışverişinin yapıldığı, iş birliği araçlarının oluşturulduğu ve Avrupa forumunda ortak temsiliyetin sağlandığı bir platform olmaya devam edecektir. Kongre sırasında kurulan temaslar sayesinde, Avrupa'dan ve ulusal düzeyde sağlanan fonlarla birçok uluslararası projenin uygulanması mümkün olmuştur. 2022 yılında, 2023 Avrupa Gençlik Başkenti kutlama hazırlıkları kapsamında, 18-35 yaş arası gençlere adanmış, uluslararası iş birliği alanında pratik liderlik becerileri geliştirmeyi amaçlayan bir program olan Sınır Ötesi İşbirliği Akademisi

Lublin'de ilk kez düzenlenmiştir. Böylesine büyük bir uluslararası etkinliğin düzenlenmesi elbette maliyet gerektirmektedir. Lublin Belediyesi her yıl Kongre'nin organizasyonu için ulaşım, konaklama ve yemek, konuşmacıların ücretleri veya teknik hizmet ve tanıtım gibi unsurları karşılamak üzere dış fonlara başvurmaktadır. Şimdiye kadar Polonya Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı ve Avrupa Dayanışma Birliği'nden, yakın zamanda da Uluslararası Visegrad Fonları ve Norveç Hibelere'nden bağış almayı başardık.

Lublin, 2023 Avrupa Gençlik Başkenti kutlamalarına hazırlanıyor. Lublin'in resmi internet sitesinden takip ettiğimiz kadarıyla Lublin Belediyesi Avrupa Gençlik Başkenti kutlamasının hazırlık sürecini 2023'ün başından itibaren başlatmış durumda. Bu noktada merak ediyoruz, kent ve gençlik ilişkisini nasıl tanımlarsınız ve sizce bir yerel yönetim bu ilişkiyi kurmak için ne tür uygulamalar benimsemelidir?

Bu soruyla bağlantılı olarak, Avrupa Gençlik Başkenti (AGB) hepimiz için şehri yeniden tasarlamak ve gençlerle birlikte yaratmak için bir fırsattır. Ağ

oluşturma, ortaklıklar ve iyi uygulama alışverişleri yoluyla, gençlik politikaları geliştirmek için en iyi kavramları topladık. Gençlerin aradaki açığı kapatmalarını ve eşit gelişim fırsatlarına sahip olmalarını sağlayacak politikalar oluşturmak istiyoruz. Sivil yaşamda daha fazla önem kazanmalarını istiyoruz, kente katılmalarını ve kenti birlikte yaratmalarını istiyoruz. Lublin'deki kuruluşların fikirlerini memnuniyetle

karşılıyor ve gençleri harekete geçirecek projeler, etkinlikler, eğitimler, toplantılar için kendi fikirlerini sunmalarını teşvik ediyoruz.

Lublin'in 2023 Avrupa Gençlik Başkenti çerçevesinde ne tür projeler yürüteceğini ve bu projelerle neyi hedefleyeceğini öğrenebilir miyiz?

2023 Lublin Avrupa Gençlik Başkenti kapsamındaki kilit projeleri Şehir Akademisi, Okul

Sivil Bütçesi, Lublin Gönüllü Hizmeti ve genç dostu alanların oluşturulması şeklinde sayabiliriz. Böyle bir alan zaten mevcut (şehir merkezinde) ve iyi iş çıkarıyor. Adı Hey! Ayrıca, Şehir Akademisi kapsamında yurttaşlık eğitimi sınıfları için hazır atölye senaryoları geliştiriyoruz. Dersler 10 ila 30 yaş arasındaki insanlara yönelik, örneğin ilkokul ve üstü öğrenciler veya STK personeli gibi. Okul Sivil Bütçeleri okullarda

“
Geleceği düşünerek, çocukları her şeyin altından kalkacak şekilde düşünmeye teşvik eden ve girişimci tutumları şekillendiren eğitim programları yürütüyoruz. "Girişimci Çocuklar" programımız, 2022 Avrupa Girişimciliği Teşvik Ödülleri'nde ödül kazandı.

”

öğrenci özyönetimini güçlendirmeyi amaçlamaktadır. Gençler, öğretmenlerin yardımıyla kendilerine güvenmeyi, sorumluluk almayı ve hayatta sebat etmeyi öğrenebiliyor. Öte yandan, Gönüllü Programı ise toplumda yer almak isteyen herkese yöneliktir. Amacı, bir kent gönüllüleri sistemi ve bunu uygulamak için bir plan geliştirmektir.

Lublin belediyesinin gençler için yürüttüğü projeler nelerdir? Bugüne kadar yaptığınız hangi çalışmalar 2023 Avrupa Gençlik Başkenti unvanını kazanmanıza destek oluyor? Gençlere yönelik ilham verici girişimlerinizden bahsedersiniz?

Lublin'in bu konudaki girişimi bir gençlik kuruluşu olan Sempre a Frente Vakfı tarafından başlatıldı. Kuşaklar arası iş birliği sayesinde de başarılı sonuç alındı. Lublin'de Avrupa Gençlik Başkenti'nin en önemli sonuçlarından biri de ilişkilerdeki ortaklık ve eşit zemindeki iş birliğidir. Lublin'in etkinliklerle dolu AGB gündemi üç alana odaklanmaktadır:

- 'Şehir' tarafından gençler için tasarlanan etkinlikleri içeren Gençlik için Şehir;
- gençlerin başlattığı projeler ve girişimlerden oluşan Şehir için Gençlik; ve
- gençler ve 'Şehir' arasında ortak iş birliği alanı olan Gençlik ve Şehir. Her üç alanda da

gençlerin katılımını sağlayan ve onlara destek veren projeler olacak. Projeler spor, kültür veya eğitim alanlarından başlayarak yerel, bölgesel ve ulusal ölçekte ve Avrupa çapında çeşitlilik gösterecektir.

Lublin kendisini "İlham veren şehir" olarak görmektedir. Kime ilham vermek istediğinizi ve şehrin kimden ilham aldığını öğrenmek isteriz. Ayrıca, lütfen diğer oyunculara ne şekilde ilham verdiğinizinizi biraz açar mısınız?

Lublin'in muazzam deneyimlerle geleceğe doğru adımlar atması gereken bir şehir olduğu gerçeğiyle bir pazarlama stratejisi oluşturduk. Lublin'in

tarihi 700 yıldan daha eski ve sadece Polonya içinde değil, aynı zamanda Avrupa içindeki yeri de önemlidir. Bu noktada, 1569 yılında imzalanan Lublin Birliği'nin Avrupa Birliği için bir mihenk taşı olduğunu belirtmek gerekir.

Bu nedenle, çok kültürlü ve çok dinli Lublin, Batının kültürü ile Doğu'nun kutsallığını karşı karşıya getiren, yaşamın birçok alanını harekete geçiren ve etkileyen bir yerdir. Kentin tarihi mirası, avangart karakteri ve açıklığı ile tanınan yerel kültür ve sanat için en büyük uyarıcı etkenlerden biri olmuştur. Lublin'in geleceği, şehrin ekonomik ve yüksek teknoloji potansiyeli ve kabiliyetiyle yakından bağlantılıdır. Ayrıca şehir, Orta ve Doğu Avrupa bölgesinde daha da gelişmiş bir araştırma merkezi haline gelmekte ve ileri teknoloji içeren girişimlerin geliştirilmesi ve uygulanmasındaki sürdürülebilir iş birliği sayesinde yenilikçi ve son teknoloji çözümlere ev sahipliği yapmaktadır. Akademik çevre de Lublin'deki iş modeli yeniliklerinin arkasındaki itici güçlerden biridir. Lublin'de yaklaşık 60 Bin öğrencisi olan dokuz üniversite bulunmaktadır.

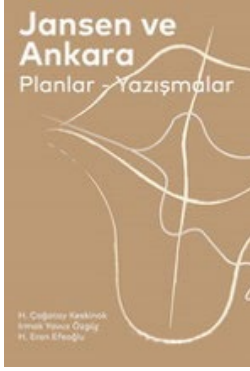
Öğrencilerin yaklaşık %14'ünün yurt dışından geldiği şehir, üniversitelerin uluslararasılaşma düzeyi bakımından Polonya'da ilk sırada yer almaktadır. İleri düzey girişimcilik, yaşam standardının yükseltilmesinde kilit rol oynamaktadır. Lublin yıllardır özyönetim ve iş sektörü arasında verimli bir iş birliğine odaklanıyor.

Özellikle yaratıcı endüstrilere adanmış projeler de bulunmaktadır. Geleceği düşünerek çocukları her şeyin altından kalkacak şekilde düşünmeye teşvik eden ve girişimci tutumları şekillendiren eğitim programları yürütüyoruz. Bunlardan biri olan "Girişimci Çocuklar", 2022 Avrupa Girişimciliği Teşvik Ödülleri'nde "Girişimcilik Ruhunun Teşvik Edilmesi" kategorisinde birinciliği kazandı.

Lublin, 2023 Avrupa Gençlik Başkenti vasfıyla gençlik politikasındaki sürekli iyileştirme kapsamında gençlere yatırım yapmış ve daha da kapsayıcı bir şehir olmanın yolunu açmıştır. Gençlerin yaratıcı ve yenilikçi potansiyeli özellikle gurur duyduğumuz bir unsurdur. Bu potansiyel 2023 AGB unvanını alma çabalarının ardındaki itici gücü ve şehrimizin huzurlu geleceğinin bir unsuruydu. 🌟

DERLEYEN: BURAK ARLI

JANSEN VE ANKARA PLANLAR -YAZIŞMALAR

Erken Cumhuriyet döneminde Ankara'nın imar planlarının hazırlanması ve uygulanması sürecine ışık tutmak amacıyla başkentin fiziksel planlamasını üstlenen Hermann Jansen ve Ankara Şehri İmar Müdürlüğü arasında yapılan yazışmalar, bu yazışmalara konu olan çeşitli ölçeklerdeki planlar, eskiz ve perspektif çizimleri bu kapsamlı eserin özünü oluşturmaktadır. Doğrudan şehircilik ve şehir imarı ile ilgili 77 yazışmanın okuyucuya sunulduğu eserde, aynı zamanda plan ve yazışmalardan hareketle konu, kavram, yer ve kişi isimleri dizinine de yer verilmekte. Cumhuriyet'in ilk yıllarındaki zorlu dönem koşulları içinde var olan planlamaya ilkesel bakış ve modern arayışın şehircilik açısından kazandığı anlamları yansıtın bu etkileyici eser Koç Üniversitesi Yayınlarından çıktı. 📖

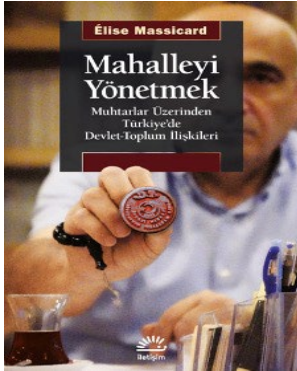
Yazar: H. Çağatay Keskinok,
İrmak Yavuz Özgür, H.Eren Efeoğlu

Yayınevi: Koç Üniversitesi Yayınları

Yayın Tarihi: Ağustos 2023

Sayfa Sayısı: 479

MAHALLEYİ YÖNETMEK MUHTARLAR ÜZERİNDEN TÜRKİYE'DE DEVLET-TOPLUM İLİŞKİLERİ

Osmanlı Devleti zamanından bu yana yerel yönetimin en alt düzeyini oluşturmakla birlikte şekil değiştirerek de olsa varlığını hâlâ koruyan muhtarlık, en uzun ömürlü kurumlardan biri olarak yurttaş ile devlet arasında aracılık rolünü devam ettiriyor.

Élise Massicard'a göre, muhtar gündelik hayat ile iktidarın kesiştiği noktada yer alıyor, yurttaşların denetlenmesini sağlıyor ve devletin erişilebilir bir makam olduğu duygusunu yaratıyor. Bu sayede kimi zaman devletin memuru kimi zaman da yurttaşın savunucusu rolünü üstleniyor. Kapsamlı bir saha çalışmasına dayanan Mahalleyi Yönetmek, muhtarların muğlak konumlarını, hangi rolleri üstlendiklerini, nasıl çalıştıklarını, usulleri kimi zaman devlet

kimi zaman da mahalle sakinleri lehine nasıl esnettiklerini, daha genel olarak da devlet ile yurttaş arasındaki ilişkilerin biçimlenişini araştırmakta. 📖

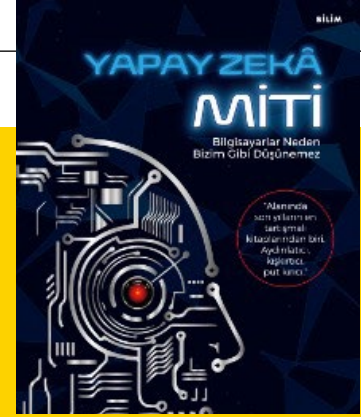
Özgün Adı: Gouverner par la proximité en Turquie. Une sociologie politique des maires de quartier

Yazar: Elise Massicard

Yayınevi: İletişim Yayınları

Yayın Tarihi: Ekim 2023

Sayfa Sayısı: 373

YAPAY ZEKÂ MİTİ

Yapay zekâ çalışmalarının 'tekinsiz' geleceği, insanlığı heyecanlandırmanın yanı sıra ürkütmede de. Adı belli, kendi gizemli bu failin etrafında, kıyamet ve selamet senaryolarının birbiriyle yarıştığı ve zaman zaman iç içe geçtiği modern bir mitoloji de şekillenmiş bulunmakta.

Yapay zekâ alanında son yılların en fazla ses getiren çalışmalarından biri olan bu kitap, bu alanla ilgili abartılı iddiaların maskesini düşürmeye çalışırken insan seviyesinde bir yapay zekânın gelişinin neden hep 10-20 yıl ertelendiğini izah etmekte.

Okuru, Turing Testi'nden doğal dili anlamaya, çıkarım sorunundan Sherlock Holmes ve Auguste Dupin'in dedektiflik kabiliyetine, Grice'in karşılıklı konuşma ilkelerinden unutulmuş dâhi Peirce'in çalışmalarına, bilim, teknoloji ve felsefenin kesiştiği noktada, beyin gıcıklayan bir yolculuğa çıkaran eser Fol Kitap'tan çıktı. 📖

Özgün Adı: The Myth of Artificial Intelligence: Why Computers Can't Think the Way We Do

Yazar: Erik J. Larson

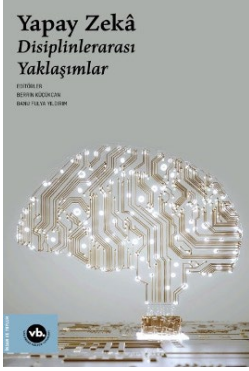
Çevirmen: Kadir Yiğit Us

Yayınevi: Fol Kitap

Yayın Tarihi: Eylül 2023

Sayfa Sayısı: 376

YAPAY ZEKÂ DİSİPLİNERARASI YAKLAŞIMLAR

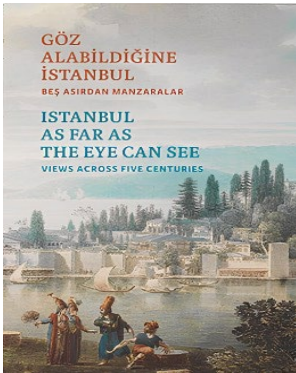
Yapay zekâ her geçen gün gelişmekte, hayatımızın her köşesine nüfuz etmektedir. Özellikle akıllı telefonların kullanımı ile yapay zekâ uygulamaları da yaygınlaşmış, öncesinde yapay zekâ ile hiç tanışmamış sıradan insanların bile yaşamlarında kendine yer bulmuştur. Eser, içerdiği konuların temelden başlanarak ele alınması ve yapay zekâ ile ilgili tartışmaları sadece teknik alanlar ile sınırlan-dırmayarak herkesin anlayabileceği şekilde sektör uzmanları ve akademisyenler tarafından hazırlanması ile yapay zekâ literatürün-de öncü eserlerden biri olmaya aday. Endüstri 4.0'ın odak noktası haline gelen yapay zekâyı, uygulama alanlarında görmek ve gerçek dünyada nasıl çalıştığını anlamak isteyenlerle birlikte yapay zekâyı kendi uygulama alanlarına dâhil etmek isteyenlerin de faydalanabileceklere bir eser yapay zekânın ortaya çıkışının, bugüne kadarki gelişiminin ve günümüz örneklerinin anlatıldığı bu kitapta ayrıca,

ele alınan alanlar açısından yapay zekânın mevcut ve potansiyel etkileri ile birlikte gelecekte bu alanları nasıl şekillendirebileceği üzerinde de durmaktadır. 📖

Editör: Banu Fulya Yıldırım, Berrin Küçükcan **Yayın Tarihi:** Temmuz 2023

Yayınevi: Vakıfbank Kültür Yayınları **Sayfa Sayısı:** 312

GÖZ ALABİLDİĞİNE İSTANBUL: BEŞ ASIRDAN MANZARALAR

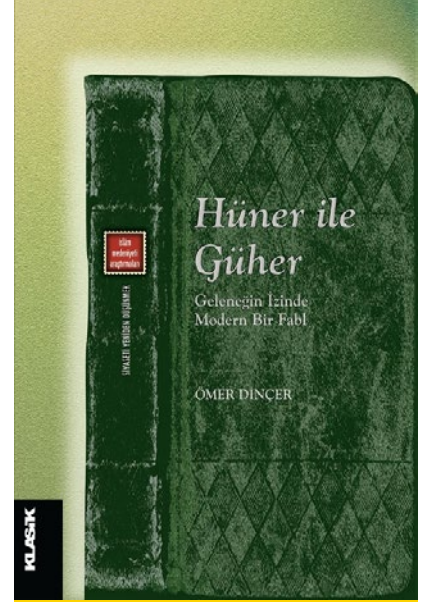
Küratörlüğünü Şeyda Çetin ve Ebru Esra Göz'ün yaptığı, sergisinin tasvirlerinin yer aldığı "Alabildiğine İstanbul: Beş Asırdan Manzaralar" kitabı Yapı Kredi Yayınlarından çıktı. Türkçe ve İngilizce olarak yayımlanan sergi kataloğunda konusunun uzmanlarının katkılarıyla İstanbul tasvirlerinin çeşitliliğine dikkat çekilmekte. Ömer Koç'un önsözyle başlayan kitapta, Prof. Dr. Zeynep Çelik'in "Biz ki İstanbul şehriyiz, güzeldir" başlıklı makalesi yer alırken, batılı eser sahiplerinin bakış açısı ile 19. yüzyıl ve erken 20. yüzyıl Osmanlı/Türk edebiyatından sanatsal üretimler arasında bir diyalog imkânına da yer vermekte. 📖

Yazar: Sven Becker, Zeynep Çelik, Briony Llewellyn, Bahattin Öztuncay, Claude Piening

Yayın Tarihi: Eylül 2022

Yayınevi: Yapı Kredi Yayınları

Sayfa Sayısı: 296

HÜNER İLE GÜHER GELENEĞİN İZİNDE MODERN BİR FABL

Geleneğimiz krallara "daha iyi bir insan", "daha iyi bir yönetici" olması için, özlü sözlerle ve ibretlik hikâyelerle öğütler veren kitapları önemsemiş, edebiyatımızda siyasetnâme veya nasihatnâme adıyla başlı başına edebi bir tür oluşturmuştur. Bu kitap, geleneğin izinden giderek, siyasetnâmelerin ve nasihatnâmelerin diliyle çağdaş kamu yönetimi düşüncesini ve uygulamalarını anlatmaya çabalamakta. Düzenlenirken hem kısa geleneğinden yararlanan hem de eserin içerik ve konuya yaklaşımı farklı üsluba büründürülerek klasik nasihatname türüyle bağ kuran eser Klasik Yayınlarından çıktı. 📖

Yazar: Ömer Dinçer

Yayınevi: Klasik Yayınları

Yayın Tarihi: Haziran 2023

Sayfa Sayısı: 247

Matthias Kinsella

MAR UF MARMARA URBAN FORUM

dayanıklılık ve
ötesi

Tanıtım videosunu
izlemek için
QR kodunu
cihazınızla tarayın.

Bülteni okumak için
QR kodunu
cihazınızla tarayın.

4-7 Ekim / October 2023
İSTANBUL

dayanıklılık ve
ötesi

resilience and
beyond